

USTAWA
z dnia 21 listopada 1967 r.

o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej

DZIAŁ I
Przepisy ogólne

Art. 1.

Obrona Ojczyzny jest sprawą i obowiązkiem wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej.

Wykładnia TK dot. art. 15 ust. 1-3 (Dz.U. z 1996 r. Nr 14, poz. 80).

Art. 2.

Umacnianie obronności Rzeczypospolitej Polskiej, przygotowanie ludności i mienia narodowego na wypadek wojny oraz wykonywanie innych zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony należy do wszystkich organów władzy i administracji rządowej oraz innych organów i instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych, organizacji społecznych, a także do każdego obywatela w zakresie określonym w ustawach.

[Art. 3.

- 1. Na straży suwerenności i niepodległości Narodu Polskiego oraz jego bezpieczeństwa i pokoju stoją Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej.*
- 1a. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej mogą brać udział ponadto w zwalczaniu klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidacji ich skutków oraz w akcjach poszukiwania i ratowania życia.*
- 2. W skład Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wchodzi jako ich rodzaje: wojska lądowe, wojska lotnicze i obrony powietrznej oraz marynarka wojenna.*
- 3. Rodzaje Sił Zbrojnych składają się z jednostek wojskowych i związków organizacyjnych różnych rodzajów wojsk i służb.*
- 4. W skład Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wchodzi również Wojskowe Służby Informacyjne i Żandarmeria Wojskowa jako ich wyodrębnione i wyspecjalizowane służby.]*

nowe brzmienie art. 3 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<Art. 3.

1. Na straży suwerenności i niepodległości Narodu Polskiego oraz jego bezpieczeństwa i pokoju stoją Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, zwane dalej „Siłami Zbrojnymi”.
2. Siły Zbrojne mogą ponadto brać udział w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, akcjach poszukiwawczych oraz ratowania życia ludzkiego, a także w oczyszczaniu terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwianiu.
3. W skład Sił Zbrojnych wchodzi jako ich rodzaje:
 - 1) Wojska Lądowe,
 - 2) Siły Powietrzne,
 - 3) Marynarka Wojenna.
4. Rodzaje Sił Zbrojnych składają się z jednostek wojskowych i związków organizacyjnych różnych rodzajów wojsk i służb.
5. Przez jednostkę wojskową rozumie się jednostkę organizacyjną Sił Zbrojnych, funkcjonującą na podstawie nadanego przez Ministra Obrony Narodowej etatu określającego jej strukturę wewnętrzną, liczbę, rodzaje i rangę wszystkich stanowisk służbowych występujących w tej jednostce, jak również liczbę i rodzaje uzbrojenia, środków transportu i innego wyposażenia należnego jednostce, oraz posługującą się pieczęcią urzędową z godłem Rzeczypospolitej Polskiej i nazwą (numerem) jednostki.
6. Przez związek organizacyjny rozumie się jednostki wojskowe zorganizowane w określoną strukturę, w szczególności w korpus, dywizję lub brygadę, funkcjonującą samodzielnie albo w składzie rodzaju Sił Zbrojnych.
7. W skład Sił Zbrojnych wchodzi również Wojskowe Służby Informacyjne i Żandarmeria Wojskowa, jako ich wyodrębnione i wyspecjalizowane służby.>

Art. 4.

1. Powszechnemu obowiązkowi obrony podlegają wszyscy obywatele polscy zdolni ze względu na wiek i stan zdrowia do wykonywania tego obowiązku. Obywatel polski będący równocześnie obywatelem innego państwa nie podlega powszechnemu obowiązkowi obrony, jeżeli stale zamieszkuje poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.
2. W ramach powszechnego obowiązku obrony obywatele polscy są obowiązani do pełnienia służby wojskowej, służby w obronie cywilnej, odbywania przysposobienia obronnego, uczestniczenia w samoobronie ludności, pełnienia służby w jednostkach zmilitaryzowanych oraz do wykonywania świadczeń na rzecz obrony - na zasadach i w zakresie określonych w ustawie.
- 2a. Przeznaczanie do służby zastępczej, kierowanie do jej odbywania oraz odbywanie służby zastępczej następuje na zasadach określonych w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o służbie zastępczej (Dz.U. Nr 223, poz. 2217).
3. Ochotnicze spełnianie zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej jest prawem wszystkich obywateli polskich.

Art. 4a.

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, stojąc na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa, nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium, w szczególności:
 - 1) zatwierdza, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, strategię bezpieczeństwa narodowego,
 - 2) wydaje, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, w drodze postanowienia, Polityczno-Strategiczną Dyrektywę Obronną Rzeczypospolitej Polskiej oraz inne dokumenty wykonawcze do strategii bezpieczeństwa narodowego,
 - 3) zatwierdza, na wniosek Rady Ministrów, plany krajowych ćwiczeń systemu obronnego i kieruje ich przebiegiem,
 - 4) postanawia, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, o wprowadzeniu albo zmianie określonego stanu gotowości obronnej państwa,
 - 5) może zwracać się do wszystkich organów władzy publicznej, administracji rządowej i samorządowej, przedsiębiorców, kierowników innych jednostek organizacyjnych oraz organizacji społecznych o informacje mające znaczenie dla bezpieczeństwa i obronności państwa,
 - 6) inicjuje i patronuje przedsięwzięciom ukierunkowanym na kształtowanie postaw patriotycznych i obronnych w społeczeństwie.
2. Informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 5, przekazywane są bezzwłocznie.

[Art. 5.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, sprawując zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności:

- 1) *określa, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich przygotowań do obrony państwa,*
- 2) *uczestniczy w odprawach kierowniczej kadry Ministerstwa Obrony Narodowej i Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i może je zwoływać.]*

**nowe brzmienie art. 5
wchodzi w życie z dn.
1.07.2004 r. (Dz.U. z
2003 r. Nr 210, poz.
2036)**

<Art. 5.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, sprawując zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi, w szczególności:

- 1) **określa, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych oraz ich przygotowań do obrony państwa,**
- 2) **może uczestniczyć w odprawach kierowniczej kadry Ministerstwa Obrony Narodowej i Sił Zbrojnych.>**

Art. 6.

1. Do zadań Rady Ministrów wykonywanych w ramach zapewniania zewnętrznego bezpieczeństwa państwa i sprawowania ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności kraju należą w szczególności:
 - 1) opracowywanie projektów strategii bezpieczeństwa narodowego,
 - [2) planowanie i realizacja przygotowań obronnych państwa zapewniających jego funkcjonowanie w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa i w

czasie wojny, w tym planowanie przedsięwzięć gospodarczo-obronnych oraz zadań wykonywanych na rzecz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i wojsk sojuszniczych,]

<2) planowanie i realizacja przygotowań obronnych państwa zapewniających jego funkcjonowanie w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa i w czasie wojny, w tym planowanie przedsięwzięć gospodarczo-obronnych oraz zadań wykonywanych na rzecz Sił Zbrojnych i wojsk sojuszniczych,>

nowe brzmienie pkt 2 w ust. 1 w art. 6 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

- 3) przygotowywanie systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, w tym obroną państwa, i organów władzy publicznej do funkcjonowania na stanowiskach kierowania,
 - 4) utrzymywanie stałej gotowości obronnej państwa, wnioskowanie do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o jej podwyższanie w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa i w czasie wojny oraz o jej obniżanie stosownie do zmniejszania stopnia zagrożenia,
 - 5) określanie obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa państwa, w tym obronności oraz przygotowywanie ich szczególnej ochrony,
 - 6) przygotowanie na potrzeby obronne państwa i utrzymywanie w stałej gotowości jednolitych systemów obserwacji, pomiarów, analiz, prognozowania i powiadamiania,
 - 7) przygotowanie systemu stałych dyżurów na czas zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny,
 - 8) określanie zasad wykorzystania służby zdrowia i infrastruktury technicznej państwa na potrzeby obronne, w tym sposobu zabezpieczania przestrzeni powietrznej i wód terytorialnych w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa i w czasie wojny,
 - 9) zapewnianie funkcjonowania systemu szkolenia obronnego w państwie,
 - 10) prowadzenie kontroli stanu przygotowań obronnych w państwie.
2. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, tryb realizacji zadań, o których mowa w ust. 1, w szczególności:
- 1) warunki i tryb planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa realizowanych przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego, sposób ich nakładania oraz właściwość organów w tych sprawach, w tym ujętych w planowaniu operacyjnym i programach obronnych,
 - 2) organizację i tryb przygotowania systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, w tym obroną państwa oraz warunki funkcjonowania organów władzy publicznej na stanowiskach kierowania,
 - 3) stany gotowości obronnej państwa, ich rodzaje, warunki wprowadzania, zadania związane z podwyższaniem gotowości obronnej państwa i tryb ich realizacji, organizację i zadania w zakresie tworzenia systemu stałych dyżurów na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa oraz właściwość organów w tych sprawach,
 - 4) obiekty szczególnie ważne dla bezpieczeństwa i obronności państwa, ich kategorie, a także zadania w zakresie ich szczególnej ochrony oraz właściwość organów w tych sprawach,
 - 5) organizację i warunki przygotowania oraz funkcjonowania systemów obserwacji, pomiarów, analiz, prognozowania i powiadamiania o skażeniach

promieniotwórczych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz właściwość organów w tych sprawach,

[6) warunki i sposób przygotowania i wykorzystania transportu morskiego, samochodowego, lotniczego, żeglugi śródlądowej oraz drogownictwa na potrzeby obronne państwa, a także ich ochrony w czasie wojny oraz właściwość organów w tych sprawach,]

<6) warunki i sposób przygotowania i wykorzystania transportu morskiego, kolejowego, samochodowego, lotniczego, żeglugi śródlądowej oraz infrastruktury drogowej i kolejowej na potrzeby obronne państwa, a także ich ochrony w czasie wojny oraz właściwość organów w tych sprawach,>

nowe brzmienie pkt 6 w ust. 2 w art. 6 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

- 7) warunki i sposób przygotowania i wykorzystania systemów łączności na potrzeby obronne państwa oraz właściwość organów w tych sprawach,
- 8) warunki i sposób przygotowania i wykorzystania publicznej i niepublicznej służby zdrowia na potrzeby obronne państwa oraz właściwość organów w tych sprawach,
- 9) organizację szkolenia obronnego w państwie, podmioty objęte tym szkoleniem, zadania w zakresie planowania i realizacji szkolenia obronnego oraz właściwość organów w tych sprawach,
- 10) zakres i sposób prowadzenia przez organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego kontroli realizacji zadań obronnych wykonywanych przez jednostki organizacyjne i przedsiębiorców.

Art. 11.

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wykonuje zadania w zakresie bezpieczeństwa i obronności przy pomocy Biura Bezpieczeństwa Narodowego.
2. Do pracowników Biura Bezpieczeństwa Narodowego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o pracownikach urzędów państwowych. Przewidziane w tych przepisach uprawnienia właściwych organów przysługują odpowiednio Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Biurem Bezpieczeństwa Narodowego kieruje sekretarz stanu wyznaczony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Działalność Biura Bezpieczeństwa Narodowego jest finansowana ze środków budżetowych Kancelarii Prezydenta.
5. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określa organizację oraz zakres działania Biura Bezpieczeństwa Narodowego.

art. 7-10 i 13 skreślone

[Art. 14.

3. *Terenowymi organami wykonawczymi Ministra Obrony Narodowej w sprawach operacyjno-obronnych i administracji wojskowej są:*
 - 1) dowódcy okręgów wojskowych,
 - 2) szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych,
 - 3) wojskowi komendanci uzupełnień.
4. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, tworzy, przekształca i znosi okręgi wojskowe oraz określa ich siedziby i terytorialny zasięg działania.

art. 12 utracił moc

ust. 1 i 2 w art. 14 skreślone

5. *Minister Obrony Narodowej, w drodze rozporządzenia, tworzy, przekształca i znosi terenowe organy administracji wojskowej, jako organy rządowej administracji specjalnej, a także określa ich siedziby i terytorialny zasięg działania.]*

<Art. 14.

1. Terenowymi organami wykonawczymi Ministra Obrony Narodowej w sprawach operacyjno-obronnych i rządowej administracji niezespolonej są:

- 1) dowódcy okręgów wojskowych,**
- 2) szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych,**
- 3) wojskowi komendanci uzupełnień.**

2. Dowódcy okręgów wojskowych w sprawach, o których mowa w ust. 1, wykonują w szczególności zadania z zakresu:

- 1) planowania operacyjnego i mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych,**
- 2) szkolenia bojowego i ogólnowojskowego podległych jednostek wojskowych,**
- 3) udziału oddziałów i pododdziałów wojskowych w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, akcjach poszukiwawczych oraz ratowania życia ludzkiego, a także w oczyszczaniu terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwianiu,**
- 4) koordynacji przedsięwzięć wykonywanych w ramach obowiązków państwa - gospodarza,**
- 5) zapewnienia uzupełnienia potrzeb osobowych jednostek wojskowych,**
- 6) współpracy z innymi organami i podmiotami w sprawach związanych z obronnością państwa.**

nowe brzmienie art. 14 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

3. Szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych w sprawach, o których mowa w ust. 1, wykonują w szczególności zadania z zakresu:

- 1) organu wyższego stopnia, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.¹⁾), w stosunku do wojskowych komendantów uzupełnień,**
- 2) zapewnienia operacyjnego i mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych,**
- 3) koordynacji użycia oddziałów i pododdziałów wojskowych w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, akcjach poszukiwawczych oraz ratowania życia ludzkiego,**
- 4) gromadzenia informacji na potrzeby realizacji przedsięwzięć wykonywanych w ramach obowiązków państwa - gospodarza,**
- 5) zapewnienia uzupełnienia potrzeb osobowych jednostek wojskowych,**
- 6) planowania wykorzystania sił układu pozamilitarnego na potrzeby obronne,**

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2001 r. Nr 49, poz. 509, z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 169, poz. 1387 oraz z 2003 r. Nr 130, poz. 1188 i Nr 170, poz. 1660.

- 7) administracji rezerw osobowych i świadczeń na rzecz obrony,
 - 8) udziału w planowaniu przestrzennego zagospodarowania, ze względu na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa,
 - 9) współpracy z innymi organami i podmiotami w sprawach związanych z obronnością państwa.
4. Wojskowi komendanci uzupełnień w sprawach, o których mowa w ust. 1, wykonują w szczególności zadania z zakresu:
- 1) zapewnienia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych,
 - 2) administrowania rezerwami osobowymi,
 - 3) świadczeń na rzecz obrony,
 - 4) współpracy z innymi organami i podmiotami w sprawach związanych z obronnością państwa.
5. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, tworzy, przekształca i znosi okręgi wojskowe, określa szczegółowe zadania ich dowódców, jako organów rządowej administracji niezespolonej, oraz określa siedziby i terytorialny zasięg działania okręgów wojskowych, uwzględniając w szczególności podział terytorialny państwa.
6. Minister Obrony Narodowej, w drodze rozporządzenia, tworzy, przekształca i znosi wojewódzkie sztaby wojskowe i wojskowe komendy uzupełnień, określa szczegółowe zadania szefów wojewódzkich sztabów wojskowych i wojskowych komendantów uzupełnień, jako organów rządowej administracji niezespolonej, oraz określa siedziby i terytorialny zasięg działania wojewódzkich sztabów wojskowych i wojskowych komend uzupełnień, z uwzględnieniem w szczególności podziału terytorialnego państwa. W rozporządzeniu należy również określić stanowiska kierownicze i komórki organizacyjne wojewódzkich sztabów wojskowych i wojskowych komend uzupełnień.>

Art. 17.

1. Centralnym organem administracji rządowej w sprawach obrony cywilnej jest Szef Obrony Cywilnej Kraju.
2. Szefa Obrony Cywilnej Kraju powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych.
3. Szef Obrony Cywilnej Kraju podlega ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.
4. Do zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju należy:
 - 1) przygotowywanie projektów założeń i zasad działania obrony cywilnej,
 - 2) ustalanie ogólnych zasad realizacji zadań obrony cywilnej,
 - 3) koordynowanie określonych przedsięwzięć i sprawowanie kontroli realizacji przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego zadań obrony cywilnej,
 - 4) sprawowanie nadzoru nad odbywaniem zasadniczej służby w obronie cywilnej.
5. Szef Obrony Cywilnej Kraju w sprawach należących do swojego zakresu działania wydaje zarządzenia, wytyczne, instrukcje i regulaminy.

art. 15 i 16 uchylone

6. Terenowymi organami obrony cywilnej są wojewodowie, starostowie, wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast).
7. Do zakresu działania szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin należy kierowanie oraz koordynowanie przygotowań i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej przez instytucje państwowe, przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne oraz organizacje społeczne działające na ich terenie.
8. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia szczegółowy zakres działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju oraz szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin, jak również zasady i tryb kierowania oraz koordynowania przez nich przygotowań i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej.

Art. 18.

1. Zadania wykonywane w ramach powszechnego obowiązku obrony przez organy, podmioty, jednostki organizacyjne oraz organizacje wymienione w art. 2 określają ustawy i wydane na ich podstawie akty prawne właściwych organów.

[2. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, ogólne zasady wykonywania zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony przez ministrów, wojewodów, starostów i wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast) oraz przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne, a także organizacje społeczne.]

- <2. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, ogólne zasady wykonywania zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony przez ministrów, wojewodów, marszałków województw, starostów i wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast) oraz przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne, a także organizacje społeczne.>**

3. Ministrowie organizują wykonywanie zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony przez podległe ministerstwa, podporządkowane i nadzorowane jednostki organizacyjne oraz przedsiębiorców, dla których są organami założycielskimi.
4. Wojewodowie organizują wykonywanie zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony przez urzędy wojewódzkie, podporządkowane i nadzorowane jednostki organizacyjne oraz przedsiębiorców, dla których są organami założycielskimi, a ponadto przez organy samorządu terytorialnego, organizacje społeczne oraz przedsiębiorców niebędących jednostkami organizacyjnymi podporządkowanymi lub nadzorowanymi przez ministrów.

nowe brzmienie ust. 2 w art. 18 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 19.

Organy administracji i kierownicy jednostek określonych w art. 18 uwzględniają w toku wykonywania zadań w zakresie obronności postulatory dotyczące potrzeb Sił Zbrojnych, przekazywane przez Ministra Obrony Narodowej lub organy wojskowe przez niego upoważnione, oraz postulatory dotyczące potrzeb obrony cywilnej, przekazywane przez Szefa Obrony Cywilnej Kraju lub terenowe organy obrony cywilnej.

Art. 20.

1. Kierowanie sprawami obronności w województwie należy do wojewody.
2. Wojewoda w ramach kierowania, o którym mowa w ust. 1, wykonuje zadania w zakresie i na zasadach określonych w ustawach, a w szczególności:

- 1) określa szczegółowe kierunki działania dla kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży, organów administracji niezespolonej oraz jednostek samorządu terytorialnego w zakresie realizacji zadań obronnych,
[2) kieruje realizacją przedsięwzięć związanych z podwyższaniem gotowości obronnej państwa wykonywanych przez starostów, wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast), przedsiębiorców oraz inne jednostki organizacyjne i organizacje społeczne mające swoją siedzibę na terenie województwa,]
- <2) kieruje realizacją przedsięwzięć związanych z podwyższaniem gotowości obronnej państwa wykonywanych przez marszałków województw, starostów, wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast), przedsiębiorców oraz inne jednostki organizacyjne i organizacje społeczne mające swoją siedzibę na terenie województwa,>**
- 3) koordynuje przedsięwzięcia niezbędne dla zabezpieczenia mobilizacji jednostek wojskowych i wykonywania świadczeń na rzecz obrony,
- 4) kieruje realizacją przedsięwzięć związanych z przygotowaniem stanowisk kierowania dla organów terenowych,
- 5) organizuje wykorzystanie miejscowych sił i środków na potrzeby obronności państwa i obszaru województwa, w tym ochrony ludności oraz dóbr materialnych i kultury przed środkami rażenia, jak również niesienia pomocy poszkodowanym,
- 6) kontroluje i ocenia wykonywanie zadań obronnych przez organy, podmioty, jednostki organizacyjne i organizacje, o których mowa w pkt 1 i 2,
- 7) organizuje edukację społeczeństwa dotyczącą przygotowania obronnego oraz prowadzi szkolenia i ćwiczenia obronne.

nowe brzmienie pkt 2
w ust. 2 w art. 20
wchodzi w życie z dn.
1.07.2004 r. (Dz.U. z
2003 r. Nr 210, poz.
2036)

Art. 22.

Przepisy ustawy dotyczące:

art. 21 skreślony

- 1) ministra - stosuje się odpowiednio również do przewodniczącego komitetu wchodzącego w skład Rady Ministrów, centralnego organu administracji rządowej, kierownika innego państwowego urzędu centralnego lub instytucji państwowej, prezesa lub zarządu banku oraz zarządu głównego organizacji społecznej,
- 2) przedsiębiorców - stosuje się do osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, które prowadzą działalność gospodarczą,
- 3) pracodawców - stosuje się do osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, które zatrudniają pracowników.

DZIAŁ II

Administracja rezerw osobowych

Rozdział 1

Właściwość organów

Art. 23.

Administrowanie rezerwami osobowymi dla celów powszechnego obowiązku obrony obejmuje:

- 1) przeprowadzanie rejestracji i poboru obywateli,
- 2) określanie zdolności do służby wojskowej,
- 3) przeznaczanie do:
 - a) służby wojskowej,
 - b) służby w obronie cywilnej,
 - c) służby w jednostkach zmilitaryzowanych,
- 4) uzupełnianie Sił Zbrojnych,
- 5) prowadzenie ewidencji wojskowej,
- 6) wykonywanie innych czynności w tym zakresie.

Art. 24.

1. Administrowanie rezerwami osobowymi, z wyjątkiem czynności określonych w art. 23 pkt 1 i 2, należy do Ministra Obrony Narodowej.
2. Terenowymi organami administracji wojskowej właściwymi w sprawach określonych w ust. 1 są szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych oraz wojskowi komendanci uzupełnień.

Art. 25.

1. Do przeprowadzania czynności związanych z wykonywaniem powszechnego obowiązku obrony oraz do współdziałania z organami wojskowymi w zakresie określonym w art. 24 ust. 1 są właściwy wojewoda oraz wójt (burmistrz, prezydent miasta) lub starosta sprawujący władzę administracji ogólnej oraz organy samorządu terytorialnego.
2. W sprawach dotyczących spełniania powszechnego obowiązku obrony przez obywateli polskich przebywających za granicą oraz współdziałania w tym zakresie z organami wojskowymi są właściwe polskie urzędy konsularne.
3. Instytucje państwowe, przedsiębiorcy i inne jednostki organizacyjne oraz organizacje społeczne są obowiązane do współdziałania z organami wojskowymi i właściwymi wojewodami oraz wójtami (burmistrzami, prezydentami miast) lub starostami sprawującymi władzę administracji ogólnej i organami samorządu terytorialnego w zakresie administracji rezerw osobowych oraz do wykonywania związanych z tym czynności określonych w ustawie i przepisach wydanych na jej podstawie.

Art. 26.

1. Określenie zdolności poborowych do czynnej służby wojskowej należy do powiatowych i wojewódzkich komisji lekarskich, z zastrzeżeniem art. 29 ust. 1.

<1a. W ramach czynności, o których mowa w ust. 1, poborowych poddaje się obowiązkowym badaniom lekarskim, a także, stosownie do potrzeb i według decyzji przewodniczącego komisji lekarskiej, badaniom specjalistycznym, w tym psychologicznym, oraz obserwacji szpitalnej.

ust. 4 w art. 26 uchyla się z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

1b. Poborowy jest obowiązany przedstawić komisji lekarskiej posiadaną dokumentację medyczną, w tym wyniki badań specjalistycznych, przeprowadzonych w okresie dwunastu miesięcy przed dniem stawienia się do poboru.

dodane ust. 1a-1c w art. 26 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

1c. Poborowych, w stosunku do których orzeczono stałą albo długotrwałą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25, z późn. zm.²⁾), poborowych całkowicie niezdolnych do pracy oraz niezdolnych do samodzielnej egzystencji lub uznanych za całkowicie niezdolnych do pracy na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118, z późn. zm.³⁾), jak również poborowych zaliczonych do osób o znacznym stopniu niepełnosprawności albo o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776, z późn. zm.⁴⁾), można nie poddawać badaniom lekarskim, o których mowa w ust. 1a, jeżeli przedstawią komisji wypis z treści orzeczenia stwierdzającego tę niezdolność lub niepełnosprawność, na podstawie którego można określić zdolność tych poborowych do czynnej służby wojskowej.>

2. Powiatowe i wojewódzkie komisje lekarskie powołują wojewodowie w porozumieniu z szefami wojewódzkich sztabów wojskowych i przewodniczącymi okręgowych rad lekarskich.

2a. Wojewódzka komisja lekarska sprawuje nadzór nad działalnością powiatowych komisji lekarskich.

3. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, skład, tryb powoływania i postępowania oraz terminy urzędowania powiatowych i wojewódzkich komisji lekarskich oraz zasady przeprowadzania badań lekarskich, a także zasady współdziałania komisji z wojewodami oraz wójtami (burmistrzami, prezydentami miast) lub starostami sprawującymi władzę administracji ogólnej i organami samorządu terytorialnego.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1998 r.

³⁾ Zmiany ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1999 r. Nr 38, poz. 360, Nr 70, poz. 774, Nr 72, poz. 801 i poz. 802 i Nr 106, poz. 1215, z 2000 r. Nr 2, poz. 26, Nr 9, poz. 118, Nr 19, poz. 238, Nr 56, poz. 678 i Nr 84, poz. 948, z 2001 r. Nr 8, poz. 64, Nr 27, poz. 298, Nr 85, poz. 924, Nr 89, poz. 968, Nr 111, poz. 1194 i Nr 154, poz. 1792, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 199, poz. 1673, Nr 200, poz. 1679, Nr 240, poz. 2054 i Nr 241, poz. 2074 oraz z 2003 r. Nr 56, poz. 498, Nr 135, poz. 1268, Nr 166, poz. 1609 i Nr 203, poz. 1966.

⁴⁾ Zmiany ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1997 r. Nr 160, poz. 1082, z 1998 r. Nr 99, poz. 628, Nr 106, poz. 668, Nr 137, poz. 887, Nr 156, poz. 1019 i Nr 162, poz. 1118 i 1126, z 1999 r. Nr 49, poz. 486, Nr 90, poz. 1001, Nr 95, poz. 1101 i Nr 111, poz. 1280, z 2000 r. Nr 48, poz. 550 i Nr 119, poz. 1249, z 2001 r. Nr 39, poz. 459, Nr 100, poz. 1080, Nr 125, poz. 1368, Nr 129, poz. 1444 i Nr 154, poz. 1792 i 1800, z 2002 r. Nr 169, poz. 1387, Nr 200, poz. 1679 i 1683 i Nr 241, poz. 2074 oraz z 2003 r. Nr 7, poz. 79 i Nr 90, poz. 844.

[4. Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Lekarskiej określa, w drodze rozporządzenia, kategorie zdolności fizycznej i psychicznej do czynnej służby wojskowej oraz zasady zaliczania do poszczególnych kategorii.]

Art. 27.

1. Mężczyźni, którzy w danym roku kalendarzowym kończą dziewiętnaście lat życia (poborowi), są obowiązani stawić się przed komisją lekarską w określonym terminie i miejscu.
2. Do stawienia się przed komisją lekarską wzywa poborowego wójt lub burmistrz (prezydent miasta) równocześnie z wezwaniem do stawienia się przed komisją poborową.
3. W razie niestawienia się poborowego przed komisją lekarską bez uzasadnionej przyczyny, wójt lub burmistrz (prezydent miasta) na wniosek przewodniczącego komisji nakłada grzywnę w celu przymuszenia albo zarządza przymusowe doprowadzenie przez Policję do komisji lekarskiej, w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

dodane ust. 3-8 w art. 29 wchodzą w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 28.

1. Orzeczenie powiatowej komisji lekarskiej doręcza się poborowemu i wojskowemu komendantowi uzupełnień na piśmie wraz z uzasadnieniem.
2. Od orzeczenia powiatowej komisji lekarskiej przysługuje poborowemu i wojskowemu komendantowi uzupełnień odwołanie do wojewódzkiej komisji lekarskiej w terminie czternastu dni od dnia doręczenia orzeczenia. Orzeczenie to może być zmienione przez wojewódzką komisję lekarską również z urzędu, jeżeli zostało wydane z naruszeniem przepisów prawa.
3. Członkom powiatowej komisji lekarskiej przysługuje prawo wnoszenia do wojewódzkiej komisji lekarskiej sprzeciwów od orzeczeń powiatowej komisji lekarskiej w terminie czternastu dni od dnia wydania orzeczenia.
4. Ostateczne orzeczenie o zdolności do czynnej służby wojskowej może być w każdym czasie zmienione przez powiatową komisję lekarską z urzędu albo na wniosek poborowego lub wojskowego komendanta uzupełnień, jeżeli w stanie zdrowia poborowego nastąpiły istotne zmiany.
5. Ostateczne orzeczenia komisji lekarskich są wiążące dla wojskowych komendantów uzupełnień i komisji poborowych.

Art. 29.

1. Wojskowe komisje lekarskie są właściwe do orzekania o zdolności do czynnej służby wojskowej:
 - 1) poborowych w okresie, kiedy nie urzęduje powiatowa komisja lekarska,
 - 2) żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową,
 - 3) żołnierzy rezerwy.
2. Osoby, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 3, kieruje z urzędu lub na wniosek tych osób do wojskowej komisji lekarskiej wojskowy komendant uzupełnień, a osoby, o których mowa w ust. 1 pkt 2 - dowódca jednostki wojskowej.

- <3. Badania diagnostyczne i konsultacje specjalistyczne dla potrzeb orzekania przez wojskowe komisje lekarskie realizują placówki medyczne wybrane przez Ministra Obrony Narodowej.**
- 4. Do zamówień na realizację świadczeń, o których mowa w ust. 3, nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych (Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 664, z późn. zm.⁵⁾).**
- 5. Osoby, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 3, skierowane na ich wniosek do wojskowej komisji lekarskiej, ponoszą koszty związane z przeprowadzeniem badań lekarskich.**
- 6. Osobom, o których mowa w ust. 5, nie przysługują świadczenia przewidziane w ustawie z tytułu tego skierowania, jeżeli orzeczenie wojskowej komisji lekarskiej nie zmieniło posiadanej przez nie dotychczas kategorii zdolności do czynnej służby wojskowej.**
- 7. Do orzekania o zdolności do czynnej służby wojskowej osób, o których mowa w ust. 1 pkt 1, przez wojskowe komisje lekarskie przepisy art. 26 ust. 1a-1c stosuje się odpowiednio.**
- 8. Minister Obrony Narodowej, w drodze rozporządzenia:**
- 1) tworzy, przekształca i znosi wojskowe komisje lekarskie oraz określa ich siedziby, zasięg działania, a także właściwość, z uwzględnieniem w szczególności podziału terytorialnego państwa,**
 - 2) określi tryb udzielania zamówień na badania diagnostyczne i konsultacje specjalistyczne dla potrzeb orzekania przez wojskowe komisje lekarskie, uwzględniając równe traktowanie placówek medycznych.>**

w art. 30: zmiana w ust. 3 i dodany ust. 4a wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 30.

1. Zakłady opieki zdrowotnej udzielają zwolnienia od pracy, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia, lekarzom wchodzącym w skład powiatowych i wojewódzkich komisji lekarskich oraz pracownikom średniego personelu medycznego wyznaczonym do powiatowych komisji lekarskich w razie konieczności ich udziału w pracach komisji w godzinach pracy zawodowej.
2. Osobom wchodzącym w skład komisji lekarskich, o których mowa w ust. 1, orzekających o stopniu zdolności poborowych do czynnej służby wojskowej, oraz pracownikom średniego personelu medycznego, o których mowa w ust. 1, przysługuje dodatkowe wynagrodzenie za pracę związaną z określeniem zdolności poborowych do czynnej służby wojskowej, wykonywaną poza godzinami pracy zawodowej, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia zgodnie z ust. 1.
3. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób ustalania dodatkowego wynagrodzenia osób wchodzących w skład komisji lekarskich orzekających o stopniu zdolności poborowych do czynnej służby wojskowej oraz pracowników średniego personelu medycznego wyznaczonych do powiatowych komisji lekarskich. Wysokość wynagrodzenia za każdy dzień pracy nie może przekraczać 10% przeciętnego wynagrodzenia ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” na podstawie art. 20 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych [(Dz.U. Nr 162, poz. 1118, z 1999 r. Nr 38, poz. 360, Nr 70, poz. 774, Nr 72, poz. 801 i 802 i Nr 106, poz.

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 197, poz. 1661 oraz z 2003 r. Nr 2, poz. 16, Nr 130, poz. 1188 i Nr 165, poz. 1591.

1215, z 2000 r. Nr 2, poz. 26, Nr 9, poz. 118, Nr 19, poz. 238, Nr 56, poz. 678 i Nr 84, poz. 948 oraz z 2001 r. Nr 8, poz. 64, Nr 27, poz. 298, Nr 85, poz. 924, Nr 89, poz. 968, Nr 111, poz. 1194 i Nr 154, poz. 1792)] za kwartał poprzedzający wypłatę wynagrodzenia.

4. Wojewodowie zlecają zakładom opieki zdrowotnej przeprowadzanie na potrzeby powiatowych i wojewódzkich komisji lekarskich badań specjalistycznych, w tym psychologicznych, oraz obserwacji szpitalnej poborowych.

<4a. W razie niemożności zlecenia przeprowadzania badań specjalistycznych lub badań psychologicznych zakładom opieki zdrowotnej, wojewodowie mogą zawierać umowy o przeprowadzanie takich badań przez lekarzy prowadzących indywidualne specjalistyczne praktyki lekarskie lub grupowe praktyki lekarskie oraz przez psychologów.>

5. Koszty wynagrodzeń, o których mowa w ust. 1 i 2, oraz badań specjalistycznych i obserwacji szpitalnej, o których mowa w ust. 4, pokrywa się z budżetu państwa, z części, którą dysponuje wojewoda.

<Art. 30a.

1. Ustala się następujące kategorie zdolności do czynnej służby wojskowej:

- 1) kategoria A - zdolny do czynnej służby wojskowej, co oznacza zdolność do odbywania zasadniczej służby wojskowej, nadterminowej zasadniczej służby wojskowej, zajęć wojskowych w czasie trwania studiów wyższych, przeszkolenia wojskowego, okresowej służby wojskowej, ćwiczeń wojskowych, zasadniczej służby i szkolenia poborowych w obronie cywilnej, służby zastępczej, jak również służby wojskowej pełnionej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny,
- 2) kategoria B - czasowo niezdolny do czynnej służby wojskowej, co oznacza przemijające upośledzenie ogólnego stanu zdrowia albo ostre lub przewlekłe stany chorobowe, które w okresie do dwudziestu czterech miesięcy od dnia badania rokują odzyskanie zdolności do służby wojskowej, o której mowa w pkt 1, w czasie pokoju,
- 3) kategoria D - niezdolny do czynnej służby wojskowej, o której mowa w pkt 1, w czasie pokoju,
- 4) kategoria E - trwale i całkowicie niezdolny do czynnej służby wojskowej, o której mowa w pkt 1, w czasie pokoju oraz w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.

2. Orzeczenie o zaliczeniu danej osoby do jednej z kategorii, o których mowa w ust. 1, właściwe komisje lekarskie wydają na podstawie badania lekarskiego fizycznej i psychicznej zdolności tej osoby do odpowiedniego rodzaju służby wojskowej, z uwzględnieniem wyników badań specjalistycznych, a w razie potrzeby również obserwacji szpitalnej.

3. W razie stwierdzenia kilku chorób i ułomności przy określaniu zdolności do czynnej służby wojskowej rozpatruje się łącznie wszystkie ograniczenia spowodowane tymi chorobami i ułomnościami. Osobę badaną można w takim wypadku zaliczyć do niższej kategorii zdolności do czynnej służby wojskowej, niż wynikałoby to z kategorii zdolności ustalonej dla poszczególnych chorób i ułomności; w takim wypadku decyduje ocena ogólnej sprawności psychofizycznej badanego.

dodany art. 30a
wchodzi w życie z dn.
1.07.2004 r. (Dz.U. z
2003 r. Nr 210, poz.
2036)

- 4. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:**
- 1) wykaz chorób i ułomności uwzględniany przy orzekaniu o zdolności do czynnej służby wojskowej oraz do służby poza granicami państwa,**
 - 2) wykaz chorób i ułomności uwzględniany przy orzekaniu o zdolności do pełnienia służby w rodzajach wojsk i służb oraz na stanowiskach służbowych i funkcjach wojskowych wymagających szczególnych predyspozycji zdrowotnych,**
 - 3) szczegółowe warunki orzekania o zdolności do czynnej służby wojskowej przez wojskowe komisje lekarskie,**
 - 4) szczegółowe warunki orzekania o zdolności do służby wojskowej poza granicami państwa,**
 - 5) tryb postępowania wojskowych komisji lekarskich,**
 - 6) sposób ustalania związku chorób oraz śmierci ze służbą wojskową przez te komisje,**
 - 7) sposób orzekania o potrzebie udzielenia żołnierzowi urlopu zdrowotnego.**
- 5. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 4, należy wskazać kategorie zdolności do służby orzekane w razie stwierdzenia poszczególnych chorób i ułomności, uwzględniając oznaczenie tych chorób i ułomności według paragrafów i punktów w celu zapewnienia ochrony danych osobowych w procesie orzecznictwym, a także określić tryb kierowania do wojskowych komisji lekarskich i tryb ich postępowania, z uwzględnieniem prowadzenia dodatkowych badań specjalistycznych wymaganych w poszczególnych rodzajach wojsk i służb, na poszczególnych stanowiskach służbowych i funkcjach wojskowych oraz do służby poza granicami państwa, tryb wydawania orzeczeń i ich zatwierdzania, niezbędne elementy orzeczenia, tryb rozpatrywania odwołań i sprzeciwów od tych orzeczeń oraz ich uchylania w trybie nadzoru, niezbędną dokumentację lekarską i inne dokumenty mogące stanowić podstawę orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej, wzór skierowania do wojskowych komisji lekarskich, jak również wzory orzeczeń i certyfikatów wydawanych przez te komisje.>**

Rozdział 2

Rejestracja i pobór

Art. 31.

1. Mężczyźni, którzy w danym roku kalendarzowym kończą osiemnaście lat życia (przedpoborowi), są obowiązani zgłosić się do rejestracji w określonym terminie i miejscu.
2. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia wprowadzić obowiązek zgłoszenia się do rejestracji mężczyzn, którzy w danym roku kalendarzowym kończą siedemnaście lat życia.
3. Przedpoborowi, którzy nie dopełnili obowiązku zgłoszenia się do rejestracji w określonym terminie i miejscu, są obowiązani to uczynić niezwłocznie po ustaniu przeszkody.

4. Rejestrację przeprowadzają wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast).
5. Do rejestracji wzywa przedpoborowego wójt lub burmistrz (prezydent miasta).
6. W razie niezgłoszenia się przedpoborowego do rejestracji bez uzasadnionej przyczyny, wójt lub burmistrz (prezydent miasta) nakłada grzywnę w celu przymuszenia albo zarządza przymusowe doprowadzenie przez Policję do urzędu gminy, w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej określa, w drodze rozporządzenia, tryb przeprowadzania rejestracji przedpoborowych, sposób wzywania ich do rejestracji oraz zasady prowadzenia ewidencji przedpoborowych.

Art. 32.

1. Mężczyźni, którzy w danym roku kalendarzowym kończą dziewiętnaście lat życia (poborowi), są obowiązani stawić się do poboru w określonym terminie i miejscu.
2. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia wprowadzić obowiązek stawienia się do poboru mężczyzn, którzy w danym roku kalendarzowym kończą osiemnaście lat życia.
3. Do poboru mogą się stawić również ochotnicy, którzy ukończyli siedemnaście lat życia.
4. Poborowi, którzy nie dopełnili obowiązku stawienia się do poboru w określonym terminie i miejscu, są obowiązani to uczynić niezwłocznie po ustaniu przeszkody.
5. Do stawienia się przed komisją poborową wzywa poborowego wójt lub burmistrz (prezydent miasta).
6. W razie niestawienia się poborowego do poboru bez uzasadnionej przyczyny, wójt lub burmistrz (prezydent miasta) na wniosek przewodniczącego komisji poborowej nakłada grzywnę w celu przymuszenia albo zarządza przymusowe doprowadzenie przez Policję do komisji poborowej, w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
7. Obowiązek stawienia się do poboru trwa do końca roku kalendarzowego, w którym poborowy kończy dwadzieścia cztery lata życia.

Art. 33.

1. Poborowi stawiają się przed powiatową komisją poborową właściwą ze względu na miejsce ich pobytu stałego. Poborowi zameldowani na pobyt czasowy trwający ponad 2 miesiące stawiają się przed komisją poborową właściwą ze względu na miejsce tego pobytu.
2. Poborowi, którzy w okresie od dnia ogłoszenia do dnia rozpoczęcia poboru zmienili miejsce pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące, zgłaszają się do wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) właściwego ze względu na ich nowe miejsce pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) wyznacza im miejsce i termin stawienia się do poboru.

3. Poborowi, którzy po rozpoczęciu poboru na danym terenie zamierzają zmienić miejsce pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego również do dwóch miesięcy, stawiają się do poboru przed opuszczeniem miejsca dotychczasowego pobytu.
4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się również do ochotników.

Art. 34.

Mężczyźni, którzy z jakichkolwiek powodów nie stawili się do poboru do końca roku kalendarzowego, w którym ukończyli dwadzieścia cztery lata życia, są obowiązani zgłosić się do wojskowej komendy uzupełnień właściwej ze względu na ich miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące w celu uregulowania stosunku do powszechnego obowiązku obrony. Obowiązek ten trwa do czasu ukończenia sześćdziesięciu lat życia.

Art. 35.

1. Minister właściwy do spraw administracji publicznej oraz Minister Obrony Narodowej określają każdorazowo, w drodze rozporządzenia, czas trwania i termin ogłoszenia poboru na terenie kraju oraz roczniki osób podlegających obowiązkowi stawienia się do poboru, uwzględniając w szczególności osoby, które mają obowiązek zgłosić się przed powiatowymi komisjami lekarskimi i przed powiatowymi komisjami poborowymi.
2. Pobór przeprowadzają wojewodowie przy współudziale szefów wojewódzkich sztabów wojskowych oraz starostów, a także wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast).
- <3. W ramach poboru wykonuje się czynności związane z określaniem zdolności poborowych do czynnej służby wojskowej, orzekaniem o udzielaniu odroczeń zasadniczej służby wojskowej, orzekaniem o przyznaniu służby zastępczej, przetwarzaniem danych ewidencji wojskowej, przeznaczaniem do czynnej służby wojskowej lub służby w obronie cywilnej oraz wydawaniem wojskowych dokumentów osobistych.**
4. **Za przeprowadzenie poboru na obszarze powiatu (miasta na prawach powiatu) odpowiada starosta (prezydent miasta na prawach powiatu), który zadanie to wykonuje jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej.>**

Art. 36.

1. Wojewodowie powołują w porozumieniu z szefami wojewódzkich sztabów wojskowych wojewódzkie i powiatowe komisje poborowe.
2. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, skład i tryb postępowania oraz terminy urzędowania wojewódzkich i powiatowych komisji poborowych.
3. Osobom wchodzącym w skład komisji poborowych oraz personelowi pomocniczemu za udział w pracach komisji przysługuje wynagrodzenie w wysokości i na zasadach określonych przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.

dodane ust. 3 i 4 w art. 35 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 37.

1. Zwierzchni nadzór nad przeprowadzaniem poboru sprawuje minister właściwy do spraw wewnętrznych.
2. Bieżący nadzór nad przygotowaniem i przebiegiem poboru sprawują wojewodowie.
3. Kontrolę przeprowadzania poboru oraz prowadzenia ewidencji wojskowej wykonują Minister Obrony Narodowej i podległe mu organy. Wnioski organów wojskowych w sprawach objętych kontrolą podlegają rozpatrzeniu przez wojewódzką komisję poborową lub organ, który ją powołał.

Art. 38.

1. Do zakresu działania powiatowej komisji poborowej należy:
 - 1) orzekanie o udzielaniu poborowym odroczeń zasadniczej służby wojskowej w przypadkach określonych w art. 39 ust. 1 pkt 3,
2. Do zakresu działania wojewódzkiej komisji poborowej należy:
 - 1) nadzór nad działalnością powiatowej komisji poborowej,
 - 2) rozpatrywanie odwołań i sprzeciwów od orzeczeń powiatowych komisji poborowych,
3. W sprawach, o których mowa w ust. 1, powiatowa komisja poborowa orzeka na wniosek poborowego.

w art. 39: nowe brzmienia pkt 6 w ust. 1 i ust. 2 oraz dodane pkt 7 w ust. 1 i ust. 2a wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 39.

1. Odroczenia zasadniczej służby wojskowej udziela się poborowemu na jego wniosek ze względu na:
 - 1) wybór na posła - na czas pełnienia mandatu,
 - 2) kandydowanie do Sejmu - na czas trwania kampanii wyborczej,
 - 3) konieczność sprawowania bezpośredniej opieki nad członkiem rodziny wspólnie z nim zamieszkałym, który nie ukończył szesnastego roku życia lub został uznany za całkowicie niezdolnego do pracy i do samodzielnej egzystencji albo który ukończył siedemdziesiąty piąty rok życia, jeżeli nie ma innego pełnoletniego członka rodziny bliższego lub równego stopniem pokrewieństwa obowiązującego do sprawowania tej opieki, albo ze względu na obowiązek sprawowania opieki wynikającej z prawomocnego orzeczenia sądu - na czas sprawowania tej opieki, z zastrzeżeniem ust. 4,
 - 4) pobieranie nauki w szkole wyższej, jeżeli jest on studentem - na czas pobierania tej nauki, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym poborowy kończy dwudziesty siódmy rok życia,
 - 5) pobieranie nauki w zakładach kształcenia nauczycieli - na czas pobierania tej nauki, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym poborowy kończy dwudziesty siódmy rok życia,
 - [6) pobieranie nauki w szkole ponadgimnazjalnej, a do dnia 31 sierpnia 2008 r. także w szkole ponadpodstawowej - na czas pobierania tej nauki, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym poborowy kończy dwudziesty drugi rok życia.]*
 - <6) pobieranie nauki w szkole ponadgimnazjalnej, a do dnia 31 sierpnia 2008 r. także w szkole ponadpodstawowej - na czas pobierania tej na-**

w art. 38: pkt 2 w ust. 1 i pkt 3 w ust. 2 uchylone

uki, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego, w którym poborowy kończy dwudziesty trzeci rok życia,>

<7) kształcenie w celu zdobycia kwalifikacji przydatnych w wojsku na podstawie umowy zawartej z wojskowym komendantem uzupełnień, o której mowa w art. 132a ust. 3, albo skierowania określonego w art. 132b ust. 2 - na czas tego kształcenia.>

[2. Odroczenia ze względu na pobieranie nauki udziela się także poborowym będącym alumnami wyższych seminariów duchownych, osobami zakonnymi (po profesji czasowej), nowicjuszami w zakonach albo słuchaczami szkół duchownych kościołów i związków wyznaniowych mających osobowość prawną - na czas pobierania tej nauki, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym poborowy kończy dwudziesty siódmy rok życia.]

w art. 39: nowe brzmienie ust. 5, 6 i 8 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<2. Odroczenia ze względu na pobieranie nauki udziela się także poborowym będącym alumnami wyższych seminariów duchownych, osobami zakonnymi (po profesji czasowej), nowicjuszami w zakonach albo słuchaczami szkół duchownych kościołów i związków wyznaniowych mających osobowość prawną - na czas pobierania tej nauki.>

<2a. Odroczenia, o których mowa w ust. 1 pkt 4, mogą być udzielane również studentom, którzy w danym roku kalendarzowym kończą dwudziesty siódmy rok życia, na czas pozwalający na ukończenie studiów. Odroczenie jest udzielane na wniosek poborowego, zaopiniowany przez rektora szkoły wyższej lub wyższej szkoły zawodowej, w której student studiuje.>

3. Odroczenia zasadniczej służby wojskowej można udzielić również ze względu na ważne sprawy osobiste lub rodzinne poborowego, a w szczególności związane z zaistnieniem trudnej sytuacji osobistej lub rodzinnej, które nie upoważniają do udzielenia poborowemu odroczenia z tytułu sprawowania bezpośredniej opieki nad członkiem rodziny albo z powodu konieczności załatwienia spraw związanych z prowadzeniem przez poborowego przedsiębiorstwa, gospodarstwa rolnego albo innej działalności gospodarczej. Odroczenia nie udziela się, jeżeli spowodowałyby to nieodbycie zasadniczej służby wojskowej.

4. Odroczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, udziela się każdorazowo na czas określony we wniosku, nie dłuższy jednak niż dwanaście miesięcy.

[5. Odroczenia, o którym mowa w ust. 3, udziela się tylko jeden raz w wymiarze od trzech do dwunastu miesięcy.]

<5. Odroczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 7 i w ust. 3, udziela się tylko jeden raz na okres od trzech do dwunastu miesięcy.>

[6. Skreślenie z listy studentów albo wydalenie ze studiów powodują utratę udzielonego odroczenia zasadniczej służby wojskowej z tytułu pobierania nauki.]

<6. Skreślenie z listy studentów albo wydalenie ze szkoły wyższej lub wyższej szkoły zawodowej, a także niewywiązywanie się poborowego z umowy, o której mowa w art. 132a ust. 3, lub z obowiązku określonego w skierowaniu wskazanym w art. 132b ust. 2, powodują utratę udzielonego odroczenia zasadniczej służby wojskowej z tytułu pobierania nauki.>

7. Poborowy, któremu udzielono odroczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 4-6, po zakończeniu roku szkolnego (studiów), nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia kolejnego roku szkolnego (studiów), przedstawia wojskowemu komendantowi uzupełnień właściwemu ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące

zaświadczenie o ukończeniu poprzedniego i rozpoczęciu nowego roku nauki (studiów).

[8. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb udzielania odroczeń zasadniczej służby wojskowej.]

<8. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb udzielania odroczeń zasadniczej służby wojskowej, uwzględniając wyjątek, że odroczenia udziela się poborowym na ich udokumentowany wniosek. Rozporządzenie powinno określać również dokumenty, jakie należy dołączyć do wniosku o udzielenie odroczenia.>

Art. 40.

2. Poborowy korzystający z odroczenia zasadniczej służby wojskowej jest obowiązany stawić się odpowiednio przed powiatową komisją poborową albo wojсковым komendantem uzupełnień niezwłocznie po upływie okresu odroczenia, a gdy komisja ta nie urzęduje - zgłosić się do wójta lub burmistrza (prezydenta miasta), który wskazuje mu termin i miejsce stawienia się przed komisją poborową.

w art. 42: nowe brzmienie ust. 1 i 2 oraz dodany ust. 1a wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 41.

1. Orzeczenie powiatowej komisji poborowej doręcza się poborowemu i wojсковemu komendantowi uzupełnień na piśmie, wraz z uzasadnieniem.
2. Od orzeczenia powiatowej komisji poborowej przysługuje poborowemu i wojсковemu komendantowi uzupełnień odwołanie do wojewódzkiej komisji poborowej. Wniesienie odwołania, z zastrzeżeniem przepisu art. 190 ust. 2, nie wstrzymuje powołania poborowego do zasadniczej służby wojskowej.
3. Orzeczenie powiatowej komisji poborowej może być zmienione przez wojewódzką komisję poborową również z urzędu, jeżeli zostało wydane z naruszeniem przepisów prawa.
4. Członkom powiatowej komisji poborowej przysługuje prawo wnoszenia do wojewódzkiej komisji poborowej sprzeciwów od orzeczeń powiatowej komisji poborowej.
5. Odwołania od orzeczeń powiatowej komisji poborowej wnosi się w terminie 14 dni od dnia doręczenia tych orzeczeń, a sprzeciwy - w terminie 14 dni od dnia wydania orzeczeń.

ust. 1 w art. 40 skreślony nowe brzmienie art. 43 wchodzi w życie jw.

Art. 42.

[1. Orzekanie o udzieleniu poborowym odroczeń zasadniczej służby wojskowej w przypadkach określonych w art. 39 ust. 1 pkt 1, 2 i 4-6 oraz ust. 2 i 3 należy do wojсковых komendantów uzupełnień.]

<1. Orzekanie o udzieleniu poborowym odroczeń zasadniczej służby wojskowej w przypadkach określonych w art. 39 ust. 1 pkt 1, 2 i 4-7 oraz ust. 2 i 3 należy do wojсковых komendantów uzupełnień.>

<1a. Decyzję o udzieleniu odroczenia, w przypadku o którym mowa w ust. 1, można ogłosić ustnie, z zastrzeżeniem ust. 2. W takim przypadku potwierdzenia wydanej decyzji administracyjnej dokonuje się w formie wpisu lub

zamieszczenia danych w wojskowym dokumencie osobistym poborowego i w ewidencji wojskowej.>

[2. Orzeczenia, o których mowa w ust. 1, doręcza się poborowemu na piśmie wraz z uzasadnieniem.]

<2. Odmowa udzielenia odroczenia lub udzielenie odroczenia w treści innej niż żądanie poborowego, określone w jego wniosku o udzielenie tego odroczenia, a także udzielanie odroczeń, o których mowa w art. 39 ust. 2a i 3, następuje w drodze decyzji administracyjnej, którą doręcza się poborowemu na piśmie wraz z uzasadnieniem.>

3. Od orzeczenia wojskowego komendanta uzupełnień przysługuje poborowemu odwołanie do szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego w terminie czternastu dni od dnia doręczenia orzeczenia. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje powołania poborowego do zasadniczej służby wojskowej.

4. Orzeczenie wojskowego komendanta uzupełnień może być zmienione przez szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego również z urzędu, jeżeli zostało wydane z naruszeniem przepisów prawa.

[Art. 43.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych i Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, określają, w drodze rozporządzenia, sposób wzywania do poboru, dokumenty, jakie poborowi powinni przedstawić przy poborze, uwzględniając sposób przygotowania i przeprowadzenia poboru oraz czynności wojewodów, starostów, wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast) i wojskowych komendantów uzupełnień w tym zakresie.]

nowe brzmienie pkt 2 w ust. 1 w art. 44 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<Art. 43.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych i Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, określają, w drodze rozporządzenia, sposób wzywania do poboru, dokumenty, jakie poborowi powinni przedstawić przy poborze oraz wzór wpisu lub zamieszczenia danych w wojskowym dokumencie osobistym i w ewidencji wojskowej, w przypadku udzielenia odroczenia zasadniczej służby wojskowej w trybie, o którym mowa w art. 42 ust. 1a, uwzględniając sposób przygotowania i przeprowadzenia poboru oraz czynności wojewodów, starostów, wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast) i wojskowych komendantów uzupełnień w tym zakresie.>

Art. 44.

1. Nie powołuje się do czynnej służby wojskowej poborowych uznanych za zdolnych do tej służby:

1) obywateli polskich, którzy stale zamieszkują za granicą,

[2) absolwentów szkół oficerskich i szkół aspiranckich (chorążych) Policji, Straży Granicznej i Państwowej Straży Pożarnej, którzy bezpośrednio po zakończeniu studiów (nauki) podjęli służbę w charakterze funkcjonariusza Policji, Straży Granicznej lub Państwowej Straży Pożarnej.]

<2) absolwentów szkół oficerskich i szkół aspiranckich (chorążych) Policji, Straży Granicznej i Państwowej Straży Pożarnej, którzy bezpośrednio po zakończeniu studiów (nauki) podjęli służbę w Agencji Bez-

pieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Policji, Straży Granicznej, Biurze Ochrony Rządu, Służbie Więziennej lub Państwowej Straży Pożarnej.>

3. W sprawach, o których mowa w ust. 1, orzeka wojskowy komendant uzupełnień na wniosek poborowego. Decyzję wojskowego komendanta uzupełnień doręcza się poborowemu na piśmie wraz z uzasadnieniem.
4. Od decyzji wojskowego komendanta uzupełnień przysługuje poborowemu odwołanie do szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji. Decyzja ta może być zmieniona przez szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego również z urzędu, jeżeli została wydana z naruszeniem przepisów prawa.

Art. 45.

1. Poborowych uznanych za zdolnych do służby wojskowej wojskowy komendant uzupełnień przeznaczają do służby, uwzględniając potrzeby wojska, orzeczenie komisji poborowej i komisji lekarskiej, kwalifikacje zawodowe oraz w miarę możliwości życzenia poborowych.
2. Poborowi powinni być powoływani do odbycia czynnej służby wojskowej, w miarę możliwości, w jednostce wojskowej mającej siedzibę w pobliżu ich miejsca pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące.
3. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady przeznaczania poborowych do służby, z uwzględnieniem wymogów niezbędnych do kierowania poborowych do poszczególnych rodzajów Sił Zbrojnych i rodzajów wojsk oraz kryteriów kierowania poborowych na poszczególne stanowiska i funkcje wojskowe.

w art. 46: nowe brzmienia pkt 1 w ust. 2 i ust. 3 oraz dodane pkt 3 w ust. 2 i ust. 3a wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 46.

1. Poborowych niepowołanych do zasadniczej służby wojskowej do dnia 31 grudnia roku kalendarzowego, w którym ukończyli dwadzieścia cztery lata życia, wojskowy komendant uzupełnień przenosi do rezerwy.
2. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania do poborowych, którzy:
 - [1] *nie mogli być powołani do zasadniczej służby wojskowej w okresie, o którym mowa w ust. 1, z powodu odroczenia tej służby, z wyjątkiem przypadku określonego w art. 39 ust. 1 pkt 1 i 2, albo z powodu złożenia wniosku o skierowanie do służby zastępczej,*
 - <1> **nie mogli być powołani do zasadniczej służby wojskowej w okresie, o którym mowa w ust. 1, z powodu odroczenia tej służby, z wyjątkiem przypadku określonego w art. 39 ust. 1 pkt 1-3, albo z powodu złożenia wniosku o przyznanie służby zastępczej,>**
 - 2) z przyczyn niezależnych od organów wojskowych nie mogli być powołani do zasadniczej służby wojskowej w terminie określonym w ust. 1 ze względu na:
 - a) odbywanie kary pozbawienia wolności,
 - b) orzeczenie kary pozbawienia praw publicznych,
 - c) czasowe przebywanie za granicą,

ust. 2 w art. 44 skreślony

- d) niespełnienie wojskowego obowiązku meldunkowego,
- e) niezgłoszenie się do poboru do końca roku kalendarzowego, w którym ukończyli dwadzieścia cztery lata życia [.] <, >

<3> zostali uznani za niezdolnych do czynnej służby wojskowej w czasie pokoju.>

[3. Poborowych, o których mowa w ust. 2, niepowołanych do zasadniczej służby wojskowej przenosi się do rezerwy z dniem 31 grudnia roku kalendarzowego, w którym ukończyli dwadzieścia osiem lat życia.]

<3. Poborowych, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, niepowołanych do zasadniczej służby wojskowej przenosi się do rezerwy z dniem 31 grudnia roku kalendarzowego, w którym ukończyli dwadzieścia osiem lat życia.>

nowe brzmienia pkt 2 w ust. 2 w art. 47 i art. 48 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<3a. Poborowych, o których mowa w ust. 2 pkt 3, przenosi się do rezerwy z dniem uprawomocnienia się orzeczenia komisji lekarskiej.>

4. Minister Obrony Narodowej może zarządzić, w drodze rozporządzenia, przeniesienie określonej części poborowych, w tym również absolwentów szkół wyższych, do rezerwy, przed ukończeniem wieku określonego w ust. 1 i 3, z uwzględnieniem potrzeb Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej dotyczących uzupełnień. Rozporządzenie w szczególności powinno określić grupę lub grupy poborowych podlegających przeniesieniu do rezerwy oraz termin tego przeniesienia.

Art. 47.

1. Poborowych, którzy zostali duchownymi lub członkami zakonów (po profesji wieczystej), przenosi się do rezerwy.
2. Przepisu ust. 1 oraz innych przepisów ustawy dotyczących duchownych lub członków zakonów nie stosuje się do:
 - 1) duchownych wybieranych na określoną kadencję,

[2) duchownych lub członków zakonów kościołów i innych związków wyznaniowych o nieuregulowanej sytuacji prawnej.]

<2) duchownych lub członków zakonów kościołów i innych związków wyznaniowych nieposiadających osobowości prawnej.>

[Art. 48.

1. *Kobiety posiadające kwalifikacje przydatne do czynnej służby wojskowej mogą być poddane obowiązkowi stawienia się do poboru, poczynając od dnia 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą osiemnaście lat życia - do dnia 31 grudnia roku kalendarzowego, w którym kończą dwadzieścia cztery lata. Kobiety te mogą być uprzednio poddane obowiązkowi stawienia się do rejestracji.*
2. *Obowiązki, o których mowa w ust. 1, nakłada Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określając równocześnie kwalifikacje kobiet przydatne do czynnej służby wojskowej.*
3. *Do rejestracji i poboru kobiet stosuje się odpowiednio przepisy art. 26-45.*

4. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zasady i tryb przeznaczania kobiet do czynnej służby wojskowej, udzielania im odroczeń i przenoszenia do rezerwy oraz organy właściwe w tych sprawach.]

<Art. 48.

1. Kobiety posiadające kwalifikacje przydatne do czynnej służby wojskowej oraz kobiety, które w danym roku szkolnym kończą naukę w szkołach medycznych i weterynaryjnych, mogą być poddane obowiązkowi stawienia się do poboru, poczynając od dnia 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą osiemnaście lat życia - do dnia 31 grudnia roku kalendarzowego, w którym kończą dwadzieścia cztery lata. Kobiety te mogą być uprzednio poddane obowiązkowi stawienia się do rejestracji.
2. Za kwalifikacje, o których mowa w ust. 1, uznaje się kwalifikacje zawodowe wymagane do wykonywania zawodów medycznych i weterynaryjnych.
3. W razie wprowadzenia obowiązku stawienia się do poboru kobiet:
 - 1) dyrektorzy szkół, o których mowa w ust. 1, przesyłają wojskowemu komendantowi uzupełnień właściwemu ze względu na siedzibę szkoły imienny wykaz kobiet, które kończą naukę w danym roku kalendarzowym,
 - 2) wojskowy komendant uzupełnień właściwy ze względu na siedzibę szkoły, o której mowa w ust. 1, przesyła wojskowym komendantom uzupełnień właściwym ze względu na miejsce pobytu stałego kobiet lub miejsce ich czasowego pobytu trwającego ponad dwa miesiące, imienne wykazy kobiet podlegających obowiązkowi stawienia się do poboru,
 - 3) wojskowi komendanci uzupełnień po otrzymaniu wykazów, o których mowa w pkt 2, przesyłają je wójtom lub burmistrzom (prezydentom miast) w celu wezwania kobiet do poboru.
4. Kobiety, które stawily się do poboru, zdolne do czynnej służby wojskowej przeznaczają się do tej służby i wydaje im wojskowe dokumenty osobiste.
5. Kobietom przeznaczonym do czynnej służby wojskowej udziela się odroczenia tej służby do czasu ukończenia nauki w szkole, o której mowa w ust. 1, nie dłużej jednak niż do końca roku kalendarzowego, w którym kończą one dwadzieścia cztery lata życia.
6. Kobiety przeznaczone do czynnej służby wojskowej oraz uznane za czasowo niezdolne do czynnej służby wojskowej przenosi się do rezerwy z dniem przeznaczenia do tej służby, z zastrzeżeniem ust. 7.
7. Kobiety, o których mowa w ust. 5, przenosi się do rezerwy z dniem wygaśnięcia lub uchylecia decyzji o odroczeniu czynnej służby wojskowej.
8. Do rejestracji i poboru kobiet oraz przeznaczania ich do czynnej służby wojskowej i odraczania tej służby stosuje się odpowiednio przepisy art. 26-45.
9. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, nakłada obowiązki, o których mowa w ust. 1, wskazując grupy kobiet poddane temu obowiązkowi oraz określa stanowiska służbowe lub funkcje, na które przeznaczają się kobiety do czynnej służby wojskowej, uwzględniając przepisy w sprawie prac szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet oraz potrzeby Sił Zbrojnych.>

Rozdział 3 Ewidencja

Art. 49.

1. Wojskowi komendanci uzupełnień z upoważnienia Ministra Obrony Narodowej prowadzą ewidencję wojskową osób podlegających obowiązkowi służby wojskowej.
 - 1a. Wojskowi komendanci uzupełnień współpracują z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych.

<1b. Ewidencję wojskową, o której mowa w ust. 1, w zakresie osób odbywających w jednostkach wojskowych czynną służbę wojskową oraz posiadających przydział mobilizacyjny lub pracowniczy przydział mobilizacyjny do tych jednostek prowadzą również dowódcy tych jednostek.
 - 1c. Wojskowi komendanci uzupełnień udostępniają dowódcom jednostek wojskowych dane z ewidencji wojskowej, o której mowa w ust. 1, w tym ewidencję osób powołanych do czynnej służby wojskowej oraz posiadających przydział mobilizacyjny lub pracowniczy przydział mobilizacyjny do tych jednostek.
 - 1d. Ewidencję wojskową, o której mowa w ust. 1, na szczeblu centralnym prowadzi w systemie informatycznym szef komórki organizacyjnej Ministerstwa Obrony Narodowej właściwej w sprawach zarządzania zasobami osobowymi.>
2. Organy administracji publicznej obowiązane są do bezpłatnego udostępniania danych osobowych w celu ich przetwarzania w ewidencji wojskowej.

<2a. Do ewidencji wojskowej prowadzonej na szczeblu centralnym, w ramach udostępniania danych osobowych, niezbędnych dla jej prowadzenia, przekazuje się na nośniku optycznym, magnetycznym lub w drodze teletransmisji dane ze zbiorów Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności, zwanego dalej „PESEL”, oraz centralnej ewidencji kierowców i Krajowego Rejestru Karnego.
- 2b. W ewidencji wojskowej prowadzonej na szczeblu centralnym w zakresie przekazywania danych ze zbiorów, o których mowa w ust. 2a, gromadzi się następujące dane:
 - 1) ze zbioru danych osobowych PESEL - określone w art. 44a ust. 7 pkt 1-6, pkt 8-10, pkt 13-18, pkt 22 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz.U. z 2001 r. Nr 87, poz. 960, z późn. zm.⁶⁾),
 - 2) z centralnej ewidencji kierowców - określone w art. 100b ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2003 r. Nr 58, poz. 515, z późn. zm.⁷⁾),

w art. 49: dodane ust. 1b-1d oraz 2a i 2b wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

⁶⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2001 r. Nr 110, poz. 1189, z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 78, poz. 716 oraz z 2003 r. Nr 128, poz. 1176 i Nr 130, poz. 1190.

⁷⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2003 r. Nr 124, poz. 1152, Nr 130, poz. 1190, Nr 137, poz. 1302, Nr 149, poz. 1451 i 1452, Nr 162, poz. 1568 i Nr 200, poz. 1953.

3) z Krajowego Rejestru Karnego - określone w art. 20 ust. 1 pkt 1 (obejmujące nazwisko, imiona i numer ewidencyjny PESEL) i pkt 2 (obejmujące stwierdzenie czy dana osoba figuruje lub nie figuruje w rejestrze) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz.U. Nr 50, poz. 580, z późn. zm.⁸⁾).>

[3. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, zakres i sposób prowadzenia ewidencji wojskowej, z uwzględnieniem w szczególności miejsca pobytu, zatrudnienia, kwalifikacji oraz przebiegu służby wojskowej tych osób.]

<3. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, zakres i sposób prowadzenia ewidencji wojskowej, uwzględniając w szczególności miejsce pobytu, zatrudnienie, kwalifikacje oraz przebieg służby wojskowej osób podlegających obowiązkowi służby wojskowej.>

nowe brzmienie ust. 2 i 5 w art. 50 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

4. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, zakres i sposób odtwarzania ewidencji wojskowej osób podlegających obowiązkowi służby wojskowej, z uwzględnieniem przypadków, kiedy następuje potrzeba odtworzenia ewidencji wojskowej oraz miejsca odtworzenia tej ewidencji.

Art. 50.

1. Pracodawcy są obowiązani zawiadomić, nie później niż przed upływem 14 dni, wojskowych komendantów uzupełnień, właściwych ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące pracownika, o jego zatrudnieniu i zwolnieniu oraz o kwalifikacjach i zajmowanym stanowisku.

[2. Rektorzy szkół wyższych, dyrektorzy zakładów kształcenia nauczycieli oraz dyrektorzy szkół ponadgimnazjalnych, a do dnia 31 sierpnia 2008 r. również dyrektorzy szkół ponadpodstawowych są obowiązani zawiadomić, nie później niż przed upływem 14 dni, wojskowych komendantów uzupełnień właściwych ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące studenta (ucznia) o przyjęciu go do szkoły, przewidywanym czasie studiów (nauki), powtarzaniu roku lub semestru studiów (nauki), skreśleniu z listy studentów (uczniów), wydaleniu oraz o ukończeniu przez niego studiów (nauki).]

nowe brzmienie ust. 3 w art. 49 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<2. Rektorzy szkół wyższych i wyższych szkół zawodowych, dyrektorzy zakładów kształcenia nauczycieli, dyrektorzy szkół ponadgimnazjalnych, a do dnia 31 sierpnia 2008 r. również dyrektorzy szkół ponadpodstawowych są obowiązani zawiadomić, nie później niż przed upływem czternastu dni od dnia zaistnienia zdarzenia, wojskowych komendantów uzupełnień właściwych ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące studenta (ucznia) o przyjęciu go do szkoły, przewidywanym czasie studiów (nauki), powtarzaniu roku lub semestru studiów (nauki), skreśleniu z listy studentów (uczniów) lub wydaleniu ze szkoły wyższej albo wyższej szkoły zawodowej oraz o uzyskaniu statusu absolwenta szkoły wyższej lub wyższej szkoły zawodowej albo o ukończeniu przez niego nauki w szkole.>

3. Zawiadomienia, o których mowa w ust. 1 i 2, dotyczą tylko określonych osób podlegających obowiązkowi czynnej służby wojskowej.

⁸⁾ Zmiany ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2001 r. Nr 56, poz. 579, z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 197, poz. 1661 oraz z 2003 r. Nr 137, poz. 1302.

4. Pracodawcy, szkoły oraz inne jednostki organizacyjne są obowiązane wydawać zaświadczenia w sprawach powszechnego obowiązku obrony na żądanie osób zainteresowanych i właściwych organów wojskowych.

[5. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zakres obowiązków i tryb postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1-4.]

<5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, zakres obowiązków i tryb postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1-4, uwzględniając pisemną formę zawiadomień i dane, jakie powinny zawierać zawiadomienia.>

w pkt 3 w ust. 1 w art. 51: od dnia 17.10.2001 r. odpowiednie sądy

Art. 51.

1. Wojskowe komendy uzupełnień lub organy przeprowadzające rejestrację przedpoborowych są zawiadamiane:

[1) przez sądy i jednostki organizacyjne prokuratury - o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec osób podlegających obowiązkowi służby wojskowej, a przez sądy - również w określonym zakresie o prawomocnym skazaniu tych osób,]

<1) przez sądy - o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec osób podlegających obowiązkowi czynnej służby wojskowej i o prawomocnym skazaniu tych osób,>

2) przez zakłady karne i poprawcze oraz areszty śledcze - o osadzeniu w zakładzie karnym lub areszcie śledczym osób podlegających obowiązkowi czynnej służby wojskowej lub o umieszczeniu takich osób w zakładzie poprawczym oraz o zwolnieniu z tych zakładów lub aresztu,

[3) przez kolegia do sprawy wykroczeń - w określonym zakresie o prawomocnym ukaraniu przedpoborowych i poborowych.]

[2. Ministrowie właściwy do spraw sprawiedliwości, Obrony Narodowej i właściwy do spraw wewnętrznych określają, w drodze rozporządzenia, zakres zawiadomień, o których mowa w ust. 1, oraz sposób i terminy ich przesyłania.]

<2. Minister Sprawiedliwości, Minister Obrony Narodowej i minister właściwy do spraw wewnętrznych określają, w drodze rozporządzenia, zakres zawiadomień, o których mowa w ust. 1, oraz sposób i terminy ich przesyłania, uwzględniając pisemną lub elektroniczną formę zawiadomienia.>

Art. 52.

1. Osoby podlegające powszechnemu obowiązkowi obrony są obowiązane do osobistego stawienia się na wezwanie właściwych organów w sprawach dotyczących tego obowiązku w terminie i miejscu określonym w wezwaniu oraz do poddania się badaniom lekarskim.

[2. Pracownikom wezwanym do osobistego stawienia się przed właściwy organ w sprawach dotyczących powszechnego obowiązku obrony, którzy nie otrzymali od pracodawcy wynagrodzenia za czas opuszczony z powodu wezwania, przysługuje, na ich żądanie, zryczałtowana rekompensata za utracone zarobki, za każdy dzień w wysokości 1/30 minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego, ustalanego na podstawie odrębnych

w art. 51: nowe brzmienia pkt 1 w ust. 1 i ust. 2 oraz uchylenie pkt 3 w ust. 1 wchodzą w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

przepisów. Rekompensatę wypłaca organ wzywający na podstawie zaświadczeń wydanych przez zakłady pracy.]

<2. Pracownikom wezwanym do osobistego stawienia się przed właściwy organ w sprawach dotyczących powszechnego obowiązku obrony, którzy nie otrzymali od pracodawcy wynagrodzenia za czas opuszczony z powodu wezwania, przysługuje, na ich żądanie, zryczałtowana rekompensata za utracone zarobki, za każdy dzień w wysokości 1/30 minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego, ustalanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. Nr 200, poz. 1679). Rekompensatę wypłaca organ wzywający na podstawie zaświadczeń wydanych przez pracodawców.>

[3. Osobom wezwanym do osobistego stawienia się przez właściwy organ w sprawach dotyczących powszechnego obowiązku obrony przysługuje na ich żądanie zwrot kosztów przejazdu do miejsca stawienia się i powrotu do miejsca pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące. Należność wypłaca organ wzywający na podstawie udokumentowanego oświadczenia osoby wezwanej.]

<3. Osobom wezwanym przez właściwy organ do osobistego stawienia się w sprawach dotyczących powszechnego obowiązku obrony przysługuje, na ich żądanie, zwrot kosztów przejazdu do miejsca stawienia się i powrotu do miejsca pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące. Koszty te organ wzywający zwraca na podstawie udokumentowanego oświadczenia osoby wezwanej, według zasad określonych w przepisach o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym.>

4. Jeżeli wezwanie do stawienia się następuje wskutek niespełnienia lub nienależytego spełnienia, z winy osoby wezwanej, obowiązków określonych w ustawie, przepisów ust. 2 i 3 nie stosuje się.

[5. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, przypadki, w których osoby podlegające powszechnemu obowiązkowi obrony są obowiązane do osobistego stawienia się na wezwanie organów wojskowych, tryb wzywania, organy wojskowe właściwe w tych sprawach oraz wzór wezwania.]

<5. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, przypadki, w których osoby podlegające powszechnemu obowiązkowi obrony są obowiązane do osobistego stawienia się na wezwanie organów wojskowych, tryb wzywania, organy wojskowe właściwe w tych sprawach oraz wzór wezwania, uwzględniając przypadki, w których miejsce stawienia się osoby wezwanej jest inne niż siedziba organu wzywającego.>

w art. 52: nowe brzmienie ust. 2, 3 i 5 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 53.

1. Osoby podlegające obowiązkowi czynnej służby wojskowej są obowiązane do spełniania wojskowego obowiązku meldunkowego, polegającego na zgłaszaniu wójtom lub burmistrzom (prezydentom miast) albo właściwym organom wojskowym zmian miejsca pobytu (zamieszkania), imienia, nazwiska, wykształcenia i zawodu.
2. Osoby podlegające obowiązkowi czynnej służby wojskowej, które:
 - 1) nie stawiły się do poboru - od dnia 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą dziewiętnaście lat życia, albo

- 2) zostały powołane do odbycia czynnej służby wojskowej, zasadniczej służby lub szkolenia poborowych w obronie cywilnej albo służby zastępczej - od dnia doręczenia karty powołania (karty skierowania) do tej służby
- są obowiązane uzyskać zezwolenie Ministra Obrony Narodowej lub organu wojskowego przez niego upoważnionego na wyjazd i pobyt za granicą.

3. Wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast):

- 1) dokonują zameldowania osób podlegających obowiązkowi czynnej służby wojskowej po uprzednim wymeldowaniu się ich z poprzedniego miejsca pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące,
- 2) zawiadamiają wojskowych komendantów uzupełnień oraz wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast) właściwych ze względu na poprzednie miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące osób podlegających obowiązkowi czynnej służby wojskowej o zmianach zgłoszonych przy spełnianiu wojskowego obowiązku meldunkowego.

w art. 53: dodany ust. 3a i nowe brzmienie ust. 5 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<3a. Żołnierze rezerwy, którym nadano przydział mobilizacyjny, oraz osoby, którym nadano pracowniczy przydział mobilizacyjny, a także poborowi, którym wydano karty powołania, mają obowiązek powiadomienia wojskowego komendanta uzupełnień o:

- 1) zmianie miejsca pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące,
- 2) wyjeździe za granicę z zamiarem pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące i powrocie z tego pobytu,
- 3) adresie korespondencyjnym, w przypadku wyjazdu z miejsca pobytu stałego na pobyt czasowy trwający ponad dwa miesiące na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.>

4. Żołnierze zwolnieni z zasadniczej służby wojskowej przedterminowo, w trybie określonym w art. 90, są obowiązani do uzyskania zezwolenia dowódcy jednostki wojskowej na zmianę miejsca pobytu; obowiązek ten trwa do czasu przeniesienia do rezerwy.

[5. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zasady, zakres i tryb spełniania obowiązków, o których mowa w ust. 1-3, oraz organy właściwe w tych sprawach.]

<5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, tryb i zakres spełniania obowiązków, o których mowa w ust. 1-3a, oraz organy właściwe w tych sprawach, uwzględniając wymóg okazania dokumentów potwierdzających zgłaszane zmiany.>

w art. 54: nowe brzmienie ust. 1 i dodane ust. 1a-1f wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 54.

[1. Osobom objętym ewidencją prowadzoną przez wojskowych komendantów uzupełnień wydaje się wojskowe dokumenty osobiste dla potrzeb powszechnego obowiązku obrony.]

<1. Wojskowi komendanci uzupełnień wydają dla potrzeb powszechnego obowiązku obrony osobom objętym ewidencją wojskową, wojskowe dokumenty osobiste.>

- <1a. Wpisów lub zamieszczenia danych w wojskowych dokumentach osobistych dokonują:**
- 1) wojskowy komendant uzupełnień - w zakresie powszechnego obowiązku obrony,**
 - 2) dowódca jednostki wojskowej lub wojskowy komendant uzupełnień - w zakresie przebiegu czynnej służby wojskowej,**
 - 3) wójt lub burmistrz (prezydent miasta) - w zakresie obowiązku meldunkowego.**
- 1b. Czynności, o których mowa w ust. 1a, można dokonywać pisemnie lub w formie elektronicznej.**
- 1c. Osoby będące żołnierzami w czynnej służbie wojskowej, którym wydano wojskowe dokumenty osobiste, są obowiązane do okazania tych dokumentów na żądanie:**
- 1) przełożonych,**
 - 2) starszych stopniem wojskowym,**
 - 3) terenowych organów administracji wojskowej,**
 - 4) dowódców jednostek wojskowych,**
 - 5) żołnierzy Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organów porządkowych,**
 - 6) sądów i jednostek organizacyjnych prokuratury,**
 - 7) wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast),**
 - 8) innych upoważnionych podmiotów.**
- 1d. Osoby niebędące żołnierzami w czynnej służbie wojskowej, którym wydano wojskowe dokumenty osobiste, są obowiązane do okazania tych dokumentów na żądanie:**
- 1) terenowych organów administracji wojskowej,**
 - 2) sądów i jednostek organizacyjnych prokuratury,**
 - 3) wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast),**
 - 4) starostów,**
 - 5) marszałków województw,**
 - 6) organów zatrudnienia i organów rentowych,**
 - 7) pracodawców,**
 - 8) rektorów (dyrektorów) szkół wyższych i wyższych szkół zawodowych oraz dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych,**
 - 9) innych upoważnionych podmiotów.**
- 1e. Osoba, której wydano wojskowy dokument osobisty, nie może rozporządzać tym dokumentem i na żądanie wojskowego komendanta uzupełnień, a w przypadku żołnierzy w czynnej służbie wojskowej również dowódcy jednostki wojskowej, obowiązana jest zwrócić ten dokument organom wojskowym.**
- 1f. Osoba, której wydano wojskowy dokument osobisty, jest obowiązana powiadomić wojskowego komendanta uzupełnień, a będąca żołnierzem w czynnej służbie wojskowej dowódcę jednostki wojskowej, w razie utraty lub zniszczenia tego dokumentu.>**

nowe brzmienie ust. 2 w art. 54 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

[2. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje i wzory wojskowych dokumentów osobistych, wskazując w szczególności przeznaczenie tych dokumentów, organy wojskowe właściwe do ich wydawania i ewidencjonowania, zakres informacji i danych osobowych wpisanych w tych dokumentach, a także podmioty uprawnione do żądania okazania tych dokumentów. Rozporządzenie w szczególności określi dane, jakie powinien zawierać dokument, z uwzględnieniem imienia, nazwiska, daty urodzenia, stopnia wojskowego, miejsca pełnienia służby oraz fotografii.]

<2. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, wzór wojskowego dokumentu osobistego (książeczki wojskowej), jego przeznaczenie, sposób wydawania i ewidencjonowania oraz zwrotu, zakres informacji dotyczących powszechnego obowiązku obrony i przebiegu czynnej służby wojskowej oraz danych osobowych wpisywanych lub zamieszczonych w tych dokumentach, uwzględniając, że dane osobowe, które powinien zawierać wojskowy dokument osobisty, obejmują w szczególności imię (imiona), nazwisko, datę i miejsce urodzenia, adres zameldowania oraz stopień wojskowy; wojskowy dokument osobisty powinien zawierać również fotografię.>

3. Wojskowych dokumentów osobistych nie wolno przenosić, przewozić ani przesyłać za granicę.
4. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określa, w drodze rozporządzenia, sposób doręczania wojskowych dokumentów osobistych, tryb postępowania w razie ich utraty, zniszczenia lub nieprzyjęcia oraz organ, któremu osoba wyjeżdżająca za granicę jest obowiązana złożyć wojskowy dokument osobisty na przechowanie.

Art. 54a.

1. Organy wojskowe wyposażają żołnierzy w czynnej służbie wojskowej oraz osoby pełniące służbę w jednostkach zmilitaryzowanych przydzielonych do Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, cywilny personel medyczno-sanitarny Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, osoby cywilne towarzyszące Siłom Zbrojnym Rzeczypospolitej Polskiej, personel organizacji „Polski Czerwony Krzyż” i innych ochotniczych organizacji pomocy, osoby cywilne wykonujące czynności duszpasterskie oraz inne osoby określone prawem międzynarodowym - w karty i tabliczki tożsamości.
2. Karty tożsamości, o których mowa w ust. 1, wydawane żołnierzom w czynnej służbie wojskowej wyjeżdżającym w celach służbowych za granicę stanowią również dowód tożsamości, o którym mowa w art. III ust. 2 lit. a Umowy między Państwami - Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczącej statusu ich sił zbrojnych, sporządzonej w Londynie dnia 19 czerwca 1951 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 21, poz. 257).
3. Żołnierzom, o których mowa w ust. 2, wydaje się również indywidualny lub zbiorowy rozkaz wyjazdu.
4. W kartach tożsamości, o których mowa w ust. 1, zamieszcza się odpowiednio:
 - 1) nazwisko i imię (imiona) posiadacza karty,
 - 2) datę urodzenia posiadacza karty,
 - 3) stopień wojskowy i oznaczenie książeczki wojskowej posiadacza karty,
 - 4) numer PESEL posiadacza karty,

- 5) rodzaj służby (status) posiadacza karty,
 - 6) grupę krwi posiadacza karty,
 - 7) fotografię i podpis posiadacza karty,
 - 8) suchy odcisk pieczęci urzędowej organu wystawiającego kartę,
 - 9) nazwę państwa wystawiającego kartę,
 - 10) serię i numer karty,
 - 11) elementy zabezpieczające kartę.
5. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje oraz wzory kart i tabliczek tożsamości wydawanych osobom, o których mowa w ust. 1, organy wojskowe właściwe do ich wydawania i ewidencjonowania, tryb ich ewidencjonowania, doręczania i postępowania w razie ich zniszczenia lub utraty, z uwzględnieniem przeznaczenia oraz wykorzystania kart i tabliczek tożsamości przez osoby, o których mowa w ust. 1, a także wzór rozkazu wyjazdu.

DZIAŁ III

Służba wojskowa

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 55.

1. Obowiązek służby wojskowej polega na:
 - 1) odbywaniu zasadniczej służby wojskowej przez poborowych,
 - 2) odbywaniu zajęć wojskowych oraz przeszkolenia wojskowego przez studentów i absolwentów szkół wyższych,
 - 3) odbywaniu ćwiczeń wojskowych oraz okresowej służby wojskowej przez żołnierzy rezerwy,
 - 4) pełnieniu czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny przez poborowych i żołnierzy rezerwy.
2. W ramach obowiązku służby wojskowej poborowi - zamiast do zasadniczej służby wojskowej - mogą być przeznaczeni do odbycia zasadniczej służby lub szkolenia poborowych w obronie cywilnej.

art. 56 obowiązuje do dnia 31.12.2005 r. (Dz.U. z 2001 r. Nr 27, poz. 298) warunek uchylony 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 56.

1. Równoznaczne ze spełnianiem obowiązku zasadniczej służby wojskowej jest pełnienie przez poborowych służby w formacjach uzbrojonych niewchodzących w skład Sił Zbrojnych.

dodany ust. 1a w art. 56 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<1a. Czas trwania służby poborowych w formacjach uzbrojonych niewchodzących w skład Sił Zbrojnych wynosi dwanaście miesięcy.>

2. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, formacje uzbrojone niewchodzące w skład Sił Zbrojnych, w których pełnienie służby jest równoznaczne ze spełnieniem obowiązku zasadniczej służby wojskowej.
3. Poborowym pełniącym służbę w formacjach uzbrojonych niewchodzących w skład Sił Zbrojnych i członkom ich rodzin, niezależnie od uprawnień określono-

nych dla tych osób w przepisach z tytułu tej służby, przysługują szczególne uprawnienia przewidziane w niniejszej ustawie oraz w przepisach wydanych na jej podstawie dla żołnierzy zasadniczej służby wojskowej i ich rodzin w zakresie określonym przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.

4. Skierowanie do służby w formacjach uzbrojonych niewchodzących w skład Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej może nastąpić tylko za zgodą poborowego.
5. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z ministrami, którym są podporządkowane formacje, o których mowa w ust. 2, określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady przeznaczania i kierowania poborowych do służby w formacjach uzbrojonych niewchodzących w skład Sił Zbrojnych, a także przebieg tej służby w zakresie nieuregulowanym w odrębnych ustawach.

Art. 57.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, corocznie liczbę poborowych, którzy mogą być powoływani w roku kalendarzowym do zasadniczej służby wojskowej, na przeszkolenie wojskowe, do zasadniczej służby i szkolenia poborowych w obronie cywilnej oraz do służby w formacjach uzbrojonych niewchodzących w skład Sił Zbrojnych, a także żołnierzy rezerwy do odbycia ćwiczeń wojskowych i służby okresowej, jak również do odbycia ćwiczeń w obronie cywilnej, z uwzględnieniem potrzeb etatowych Sił Zbrojnych oraz poszczególnych formacji.

nowe brzmienie pkt 1 i 2 w ust. 1 w art. 58 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 179, poz. 1750).

Art. 58.

1. Obowiązkowi służby wojskowej w zakresie określonym w niniejszej ustawie podlegają obywatele polscy:

[1) mężczyźni począwszy od 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą osiemnaście lat życia, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą pięćdziesiąt, a posiadający stopień chorążego lub stopień oficerski - sześćdziesiąt lat życia,]

<1) mężczyźni, począwszy od 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą osiemnaście lat życia, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą pięćdziesiąt lat, a posiadający stopień oficerski - sześćdziesiąt lat życia;>

[2) kobiety posiadające kwalifikacje przydatne do tej służby począwszy od 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą osiemnaście lat życia, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą czterdzieści, a posiadające stopień chorążego lub stopień oficerski - pięćdziesiąt lat życia.]

<2) kobiety posiadające kwalifikacje przydatne do tej służby, począwszy od 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą osiemnaście lat życia, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą czterdzieści lat, a posiadające stopień oficerski - pięćdziesiąt lat życia.>

2. Obowiązkowi służby wojskowej nie podlegają jednak osoby wymienione w ust. 1, które zostały uznane ze względu na stan zdrowia za trwale niezdolne do tej służby.

[3. Obowiązkowi służby wojskowej nie podlegają kobiety, które:

1) sprawują opiekę nad dziećmi do lat ośmiu,

w pkt 2 w ust. 3 w art. 58: **Obecnie:** osobami o całkowitej niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji

2) *sprawują opiekę nad dziećmi od lat ośmiu do szesnastu lub osobami wspólnie zamieszkałymi, zaliczonymi do I grupy inwalidów albo obłożnie chorymi, jeżeli opieki tej nie można powierzyć innym osobom.]*

<3. Obowiązkowi służby wojskowej nie podlegają kobiety:

- 1) w ciąży oraz w okresie sześciu miesięcy po odbyciu porodu,
- 2) sprawujące opiekę nad dziećmi do lat ośmiu,
- 3) sprawujące opiekę nad:
 - a) dziećmi od lat ośmiu do szesnastu,
 - b) osobami obłożnie chorymi,
 - c) osobami, wobec których orzeczono stałą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników,
 - d) osobami, wobec których orzeczono całkowitą niezdolność do pracy oraz samodzielnej egzystencji na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
 - e) osobami, zaliczonymi do znacznego stopnia niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,

jeżeli osoby te wspólnie z nimi zamieszkują i opieki tej nie można powierzyć innym osobom.>

nowe brzmienie
zd.wstępnego w art.
59 wchodzi w życie z
dn. 1.07.2004 r.
(Dz.U. z 2003 r. Nr
179, poz. 1750).

Art. 59.

[Żołnierzami w czynnej służbie wojskowej są osoby, które:]

< Żołnierzami w czynnej służbie wojskowej, w rozumieniu niniejszej ustawy, są osoby, które:>

- 1) odbywają:
 - a) zasadniczą służbę wojskową,
 - b) nadterminową zasadniczą służbę wojskową,
 - c) przeszkolenie wojskowe,
 - d) ćwiczenia wojskowe,
 - e) okresową służbę wojskową,
- 2) pełnią służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.

dodany art. 59a
wchodzi w życie z dn.
1.07.2004 r. (Dz.U. z
2003 r. Nr 210, poz.
2036)

<Art. 59a.

1. Żołnierzy rezerwy, których w pierwszej kolejności przewiduje się powołać do czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, przeznacza się do tej służby przez nadanie w czasie pokoju przydziału mobilizacyjnego na stanowiska służbowe lub do pełnienia funkcji wojskowych, które są określone w etacie jednostki wojskowej na czas wojny.
2. Pracownikom zatrudnionym w jednostkach wojskowych na stanowiskach pracowniczych określonych w etacie tych jednostek na czas pokoju, a w razie potrzeby również pracownikom zatrudnionym u innych pracodawców oraz innym osobom nie będącym pracownikami, mogą być nadawane w

nowe brzmienie ust. 3
w art. 58 wchodzi w
życie z dn. 1.07.2004
r. (Dz.U. z 2003 r. Nr
210, poz. 2036)

czasie pokoju pracownicze przydziały mobilizacyjne na stanowiska pracownicze, określone w etacie jednostki wojskowej na czas wojny.

3. Pracowniczych przydziałów mobilizacyjnych nie nadaje się osobom, które:

- 1) nie ukończyły osiemnastu lat życia,
- 2) ukończyły sześćdziesiąt lat życia,
- 3) są przedpoborowymi lub poborowymi,
- 4) posiadają nadany przydział mobilizacyjny,
- 5) są sędziami lub prokuratorami,
- 6) są funkcjonariuszami Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Ochrony Kolei lub pracownikami specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych w jednostkach organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez ministrów, kierowników urzędów centralnych, wojewodów, Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz Krajową Radę Radiofonii i Telewizji,
- 7) są reklamowane od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny,
- 8) zostały uznane za stale lub długotrwale niezdolne do pracy w gospodarstwie rolnym na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników lub za całkowicie niezdolne do pracy oraz samodzielnej egzystencji albo całkowicie niezdolne do pracy na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych lub zaliczone do osób o znacznym stopniu niepełnosprawności albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

4. Przydziały mobilizacyjne oraz pracownicze przydziały mobilizacyjne nadaje oraz unieważnia wojskowy komendant uzupełnień, działając w porozumieniu z dowódcą jednostki wojskowej.

5. Nadanie przydziału mobilizacyjnego oraz pracowniczego przydziału mobilizacyjnego następuje w formie karty mobilizacyjnej. Osoba, której nadano przydział mobilizacyjny lub pracowniczy przydział mobilizacyjny, jest obowiązana przyjąć kartę mobilizacyjną.

6. Kartę mobilizacyjną wojskowy komendant uzupełnień doręcza w trybie, o którym mowa w art. 52. Kartę mobilizacyjną można także doręczyć w czasie ćwiczeń wojskowych żołnierzy rezerwy, a w przypadku pracowników zatrudnionych w jednostkach wojskowych w miejscu pracy.

7. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb nadawania przydziałów mobilizacyjnych oraz pracowniczych przydziałów mobilizacyjnych, uwzględniając w szczególności warunki, jakie powinni spełniać odpowiednio żołnierze rezerwy, pracownicy lub inne osoby niebędące pracownikami, do przeznaczenia ich do czynnej służby wojskowej lub pracy w jednostkach wojskowych w razie ogłoszenia mobilizacji lub w czasie wojny, czynności wojskowego komendanta uzupełnień i dowódcy jednostki wojskowej poprzedzające nadanie przydziałów, sposób ich nadawania, przypadki w jakich się je unieważnia,

- 2) wzory kart mobilizacyjnych oraz ich przeznaczenie. Karta mobilizacyjna powinna zawierać dane dotyczące daty wydania karty, organu wydającego, dane osobowe żołnierza rezerwy, pracownika lub innej osoby niebędącej pracownikiem, w tym stopień wojskowy, imię i nazwisko, dane jednostki wojskowej, w tym nazwę, adres, numer mobilizacyjny, pododdział, odpowiednio przydział mobilizacyjny lub pracowniczy przydział mobilizacyjny, a także termin i miejsce stawienia się do jednostki wojskowej. Karta mobilizacyjna powinna zawierać również pouczenie o skutkach uchylania się odpowiednio od obowiązku czynnej służby wojskowej lub pracy, sposób postępowania w razie utraty karty oraz w przypadku niemożliwości stawienia się do miejsca określonego w tej karcie, a także wykaz przedmiotów użytku osobistego, które żołnierz rezerwy, pracownik lub inna osoba niebędąca pracownikiem powinna zabrać ze sobą, stawiając się do jednostki wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny. W karcie mobilizacyjnej nie podaje się uzasadnienia.>

Art. 60.

1. Powołanie do czynnej służby wojskowej następuje za pomocą kart powołania, kart mobilizacyjnych albo w drodze obwieszczeń lub w inny sposób określony przez Ministra Obrony Narodowej. Karta powołania jest decyzją administracyjną.

2. Powoływanie do czynnej służby wojskowej należy do wojskowego komendanta uzupełnień.

<2a. Od decyzji o powołaniu do czynnej służby wojskowej służy powołanemu odwołanie do szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego, składane za pośrednictwem wojskowego komendanta uzupełnień w terminie czternastu dni od dnia jej doręczenia. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji. W razie ogłoszenia mobilizacji lub w czasie wojny odwołanie nie przysługuje.>

w art. 60: dodany ust. 2a i nowe brzmienie ust. 5 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

3. Dniem powołania do czynnej służby wojskowej jest określony w karcie powołania dzień stawienia się do tej służby.

4. Zorganizowanie doręczania i doręczanie kart powołania do odbycia ćwiczeń wojskowych przeprowadzanych w trybie natychmiastowego stawiennictwa oraz do czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny należy:

- 1) w gminach - do wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast),
- 2) w powiatach - do starostów (prezydentów miast na prawach powiatu).

[5. W przypadkach, o którym mowa w ust. 4, doręczenie kart powołania może nastąpić również przez urzędy pocztowo-telekomunikacyjne lub Policję.]

<5. W przypadkach, o których mowa w ust. 4, doręczenie kart powołania może nastąpić również przez jednostki wojskowe, jednostki organizacyjne państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska” lub Policję.>

6. Rozplakatowanie obwieszczeń o powołaniu osób do czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny należy do wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast).

[7. Karty powołania w uzasadnionych przypadkach mogą być doręczane o każdej porze doby.]

<7. Karty powołania w uzasadnionych przypadkach mogą być doręczane również w dniach ustawowo wolnych od pracy i o każdej porze doby. O potrzebie doręczenia kart powołania w dni ustawowo wolne od pracy przez jednostki organizacyjne państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska”, w celach określonych w ust. 8 pkt 1, Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego powiadamia każdorazowo Dyrektora Generalnego tego przedsiębiorstwa z co najmniej dwudniowym wyprzedzeniem przed dniem ustawowo wolnym od pracy.>

8. Powołanie do odbycia ćwiczeń wojskowych, przeprowadzanych w trybie natchmiastowego stawiennictwa, może nastąpić w celu:

1) sprawdzenia gotowości mobilizacyjnej i bojowej jednostek wojskowych,

[2) udziału jednostek wojskowych w zwalczaniu klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidacji ich skutków.]

<2) udziału jednostek wojskowych w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków.>

[8a. W przypadku, o którym mowa w ust. 8 pkt 2, do odbycia ćwiczeń wojskowych powołuje się żołnierzy rezerwy przede wszystkim spoza obszaru objętego klęską żywiołową, nadzwyczajnym zagrożeniem środowiska i likwidacją ich skutków.]

<8a. W przypadku, o którym mowa w ust. 8 pkt 2, do odbycia ćwiczeń wojskowych powołuje się żołnierzy rezerwy przede wszystkim spoza obszaru objętego klęską żywiołową i likwidacją jej skutków.>

[9. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, wzory kart powołania i kart mobilizacyjnych oraz ich przeznaczenie, a także wzory obwieszczeń. Wzory kart powinny zawierać pouczenie o skutkach uchylania się od obowiązku służby wojskowej i postępowaniu w razie utraty karty oraz w przypadkach niemożności stawienia się do służby wojskowej.]

<9. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, wzory kart powołania i ich przeznaczenie, a także wzory obwieszczeń. Wzory kart powołania powinny zawierać pouczenie o skutkach uchylenia się od obowiązku czynnej służby wojskowej i o postępowaniu w razie utraty karty oraz w przypadku niemożności stawienia się do czynnej służby wojskowej, a także wykaz dokumentów i przedmiotów użytku osobistego, które osoba powołana do czynnej służby wojskowej powinna zabrać ze sobą stawiając się do tej służby.>

w art. 60: nowe brzmienia ust. 7, 8a i 9 oraz pkt 2 w ust. 8 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 61.

1. Powołani do czynnej służby wojskowej są obowiązani stawić się do tej służby w określonym terminie i miejscu. Stają się oni żołnierzami w czynnej służbie wojskowej z chwilą stawienia się do tej służby w określonym miejscu.
2. W razie niestawienia się powołanego do czynnej służby wojskowej bez uzasadnionej przyczyny, starosta (prezydent miasta na prawach powiatu) właściwy ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące, na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień, zarządza przymusowe doprowadzenie przez Policję do wskazanej jednostki wojskowej, w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 62.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych, Minister Obrony Narodowej oraz minister właściwy do spraw łączności, określają, w drodze rozporządzenia, tryb doręczania kart powołania i rozplakatowania obwieszczeń, uwzględniając w szczególności tryb postępowania organów jednostek wojskowych, Policji i Poczty Polskiej w tym zakresie oraz sposób pokrywania kosztów związanych z doręczeniem dokumentów powołania, a także wzór upoważnień dla kurierów akcji kurierskiej.

Art. 63.

Sposób odbywania czynnej służby wojskowej oraz obowiązki i uprawnienia żołnierzy określa ustawa oraz wydane na jej podstawie rozporządzenia i zarządzenia, a także regulaminy i rozkazy wydane przez Ministra Obrony Narodowej.

<Art. 63a.

- 1. Żołnierzom w czynnej służbie wojskowej dowódca jednostki wojskowej może nadawać klasy kwalifikacyjne odpowiadające poziomowi ich wykształcenia wojskowego i specjalistycznego, zgodnie z zajmowanym stanowiskiem służbowym lub pełnioną funkcją wojskową, z zastrzeżeniem ust. 2.**
- 2. Klasę kwalifikacyjną nadaje się żołnierzom w czynnej służbie wojskowej po zdaniu egzaminu przed komisją egzaminacyjną powołaną przez dowódcę jednostki wojskowej.**
- 3. Ustala się cztery rodzaje klas kwalifikacyjnych: trzecią, drugą, pierwszą i mistrzowską.**
- 4. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób nadawania klasy kwalifikacyjnej, tryb jej nadawania, potwierdzenia, podwyższania i utraty, sposób przeprowadzania i zdawania egzaminu oraz zakres wiedzy i umiejętności sprawdzanych w czasie egzaminu, a także właściwość dowódców jednostek wojskowych i składy komisji egzaminacyjnych, uwzględniając specyfikę służby oraz fakt, że nadanie klasy kwalifikacyjnej następuje rozkazem dowódcy jednostki wojskowej.>**

dodany art. 63a
wchodzi w życie z dn.
1.07.2004 r. (Dz.U. z
2003 r. Nr 210, poz.
2036)

Art. 64.

[1. Żołnierze są obowiązani zachować w tajemnicy wszystkie wiadomości, z którymi zapoznali się bezpośrednio lub w związku z odbywaniem czynnej służby wojskowej, jeżeli wiadomości te stanowią tajemnicę państwową lub służbową.]

<1. Żołnierze są obowiązani do zachowania w tajemnicy wszystkich wiadomości, z którymi zapoznali się bezpośrednio lub w związku z odbywaniem czynnej służby wojskowej, jeżeli wiadomości te stanowią informacje niejawne.>

nowe brzmienie ust. 1
w art. 64 wchodzi w
życie z dn. 1.07.2004
r. (Dz.U. z 2003 r. Nr
210, poz. 2036)

2. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa zarówno w czasie pełnienia czynnej służby wojskowej, jak i po zwolnieniu z niej.

[3. Od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić żołnierza w czynnej służbie wojskowej przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy okręgu wojskowego, a żołnierza zwolnionego z czynnej służby wojskowej - Minister Obrony Na-

rodowej lub organ wojskowy przez niego upoważniony, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej.]

<3. Od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić żołnierza w czynnej służbie wojskowej dowódca rodzaju Sił Zbrojnych, a żołnierza zwolnionego z czynnej służby wojskowej Minister Obrony Narodowej, z zastrzeżeniem przypadków określonych w przepisach ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.⁹⁾).>

<3a. Żołnierze w czynnej służbie wojskowej nie mogą bez zezwolenia Ministra Obrony Narodowej rozpowszechniać rezultatów swej działalności naukowej, literackiej, artystycznej lub publicystycznej, zawierających informacje niejawne. Zezwolenie stanowi decyzję administracyjną.>

[4. Żołnierze w czynnej służbie wojskowej są obowiązani uzyskać zezwolenie Ministra Obrony Narodowej lub organu wojskowego przez niego upoważnionego na rozpowszechnianie rezultatów swej działalności naukowej, literackiej, artystycznej lub publicystycznej, zawierających wiadomości stanowiące tajemnicę państwową lub służbową, w trybie określonym przez Ministra Obrony Narodowej w drodze rozporządzenia.]

w art. 64: nowe brzmienie ust. 3 i 4 oraz dodane ust. 3a i 5 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<4. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, tryb udzielania żołnierzom w czynnej służbie wojskowej zezwoleń na rozpowszechnianie rezultatów ich działalności naukowej, literackiej, artystycznej lub publicystycznej, zawierających informacje niejawne, uwzględniając fakt, że zezwolenie wydaje się na wniosek żołnierza lub redaktora naczelnego, redakcji, wydawcy, kierownika podmiotu gospodarczego albo dowódcy jednostki wojskowej (instytucji wojskowej), zamierzającego rozpowszechnić rezultat działalności żołnierza, wymagający zezwolenia.>

<5. Żołnierze w czynnej służbie wojskowej i żołnierze rezerwy, którzy w związku z nadaniem przydziałów mobilizacyjnych mają lub będą mieć dostęp do informacji niejawnych, podlegają, na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. Nr 11, poz. 95, z późn. zm.¹⁰⁾), właściwemu postępowaniu sprawdzającemu. Poszerzone i specjalne postępowanie sprawdzające przeprowadzają Wojskowe Służby Informacyjne na pisemny wniosek dowódcy jednostki wojskowej lub wojskowego komendanta uzupełnień.>

Art. 65.

1. W okresie odbywania czynnej służby wojskowej członkostwo żołnierzy w partiach politycznych ulega zawieszeniu.
2. W okresie odbywania czynnej służby wojskowej żołnierze nie mogą brać udziału w działalności ruchów obywatelskich i innych ugrupowań obywateli o charakterze politycznym ani też prowadzić żadnej działalności politycznej na terenie jednostki (instytucji) wojskowej, w tym rozpowszechniać publikacji dotyczących zagadnień politycznych.

⁹⁾ Zmiany ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676 oraz z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188.

¹⁰⁾ Zmiany ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2000 r. Nr 12, poz. 136 i Nr 39, poz. 462, z 2001 r. Nr 22, poz. 247, Nr 27, poz. 298, Nr 56, poz. 580, Nr 110, poz. 1189, Nr 123, poz. 1353 i Nr 154, poz. 1800, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 89, poz. 804 i Nr 153, poz. 1271 oraz z 2003 r. Nr 17, poz. 155.

3. Żołnierze w czynnej służbie wojskowej w umundurowaniu oraz odznakach i oznakach wojskowych nie mogą brać udziału w zgromadzeniach o charakterze politycznym.
4. Przepisów ust. 2 i 3 nie stosuje się w przypadku kandydowania żołnierza w czynnej służbie wojskowej do Sejmu, Senatu lub organu samorządu terytorialnego.
5. Żołnierze w czynnej służbie wojskowej nie mogą tworzyć i wstępować do związków zawodowych ani brać udziału w działalności związków zawodowych, których byli członkami w chwili powołania do tej służby.
6. Żołnierze w czynnej służbie wojskowej mogą wstępować do stowarzyszeń i innych organizacji działających poza wojskiem oraz brać udział w działalności stowarzyszeń i innych organizacji, do których należeli w chwili powołania do tej służby, tylko za zezwoleniem przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.
7. Działalność partii politycznych oraz stowarzyszeń i innych organizacji na terenie jednostek (instytucji) wojskowych określają odrębne ustawy, z tym że na terenie jednostek (instytucji) wojskowych nie mogą być tworzone i nie mogą działać środowiskowe stowarzyszenia i inne organizacje zrzeszające żołnierzy w czynnej służbie wojskowej.

Art. 66.

Żołnierze w czynnej służbie wojskowej są obowiązani uzyskać zezwolenie Ministra Obrony Narodowej lub organu wojskowego przez niego upoważnionego na wyjazd i pobyt za granicą w trybie określonym przez Ministra Obrony Narodowej w drodze rozporządzenia.

Art. 67.

1. Żołnierze w czynnej służbie wojskowej są obowiązani w czasie wykonywania zadań służbowych nosić umundurowanie oraz odznaki i oznaki wojskowe.
2. Żołnierzom, którzy nie pełnią czynnej służby wojskowej, mogą być wydawane przedmioty umundurowania i wyekwipowania wojskowego do celów związanych z wykonywaniem powszechnego obowiązku obrony. Żołnierze ci są obowiązani stawić się w wydanym umundurowaniu i z ekwipunkiem w razie powołania do służby.
3. W innych przypadkach niż określone w ust. 1 i 2 żołnierze mogą nosić umundurowanie oraz odznaki i oznaki wojskowe tylko w razie uzyskania zezwolenia w trybie i na zasadach określonych przez Ministra Obrony Narodowej.
- 3a. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb postępowania w sprawach o uzyskanie zezwolenia, o którym mowa w ust. 3, z uwzględnieniem w szczególności warunku uzyskania przez żołnierza pozytywnej opinii właściwego organu wojskowego prowadzącego ewidencję żołnierza, wywiązywania się przez niego z powszechnego obowiązku obrony, jeżeli jemu podlega, i zasadności motywów, jakie przytoczył żołnierz w swojej prośbie o uzyskanie zezwolenia.
4. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzory, zasady i sposób noszenia umundurowania oraz odznak i oznak wojskowych, jak również zasady i sposób noszenia uzbrojenia,
 - 2) przypadki, w których żołnierze są zwolnieni od obowiązku noszenia umundurowania oraz odznak i oznak wojskowych,
 - 3) zasady i sposób noszenia przez żołnierzy orderów, odznaczeń, medali i odznak innych niż wojskowe,
 - 4) zasady wydawania przedmiotów umundurowania i wyekwipowania wojskowego w przypadkach, o których mowa w ust. 2
- w szczególności z uwzględnieniem podziału mundurów na wyjściowe, ćwiczebne i polowe, specyfiki związanej z oznakowaniem mundurów, zestawów ubiorczych dla żołnierzy poszczególnych rodzajów wojsk i służb, sposobu oraz okoliczności noszenia umundurowania, odznak i oznak wojskowych oraz charakteru wykonywanych zadań.

Art. 68.

1. Żołnierze w czynnej służbie wojskowej otrzymują:
 - 1) bezpłatne wyżywienie lub równoważnik pieniężny,
 - 2) umundurowanie i wyekwipowanie wojskowe w naturze lub równoważnik pieniężny.
- 1a. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, przypadki, w których żołnierze otrzymują świadczenia, o których mowa w ust. 1, szczegółowe zasady oraz normy ich otrzymywania z uwzględnieniem w szczególności warunków pełnionej służby, sposobów realizacji dodatkowych norm wyżywienia oraz warunków, trybu i terminów wypłacania równoważników pieniężnych.
2. Uprawnienia żołnierzy do zakwaterowania, uposażenia, świadczeń odszkodowawczych i emerytalnych oraz zaopatrzenia inwalidzkiego określają odrębne ustawy i akty prawne wydane na ich podstawie.

Art. 69.

Żołnierze odbywający zasadniczą służbę wojskową, przeszkolenie wojskowe i ćwiczenia wojskowe oraz pełniący służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny są objęci obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego na zasadach określonych w ustawie z dnia 23 stycznia 2003 r. o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia (Dz.U. Nr 45, poz. 391).

Art. 69a.

Żołnierze odbywający nadterminową zasadniczą służbę wojskową i służbę okresową są objęci obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego na zasadach określonych w ustawie o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia.

Art. 70.

1. Żołnierzom w czynnej służbie wojskowej, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, mogą być udzielane urlopy w wymiarze i na zasadach określonych przez Ministra Obrony Narodowej w drodze rozporządzenia.

2. Żołnierzom odbywającym zasadniczą, nadterminową i okresową służbę wojskową przysługuje urlop wypoczynkowy w wymiarze i na zasadach określonych przez Ministra Obrony Narodowej w drodze rozporządzenia.
3. Żołnierzom odbywającym zasadniczą, nadterminową i okresową służbę wojskową udziela się urlopu okolicznościowego na czas trwania ich własnej kampanii wyborczej.

Art. 71.

1. Zwolnienie z czynnej służby wojskowej następuje po upływie czasu trwania służby ustalonego w ustawie lub powołaniu, a przed upływem tego czasu - w przypadkach określonych w ustawie lub przepisach wydanych na jej podstawie.
2. Zwolnienie przeprowadzają dowódcy jednostek wojskowych lub inne organy wojskowe.
3. Żołnierza uważa się za zwolnionego z czynnej służby wojskowej z chwilą jego odejścia z miejsca pełnienia służby, po zwolnieniu z niej stosowanie do ust. 2.

[Art. 72.

1. *Koszty przejazdu osób powołanych do czynnej służby wojskowej oraz przejazdu osób zwolnionych z tej służby do miejsca pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące ponoszą organy wojskowe.*
2. *W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny przejazdy na podstawie kart mobilizacyjnych i kart powołania są bezpłatne.]*

<Art. 72.

1. **Osobom powołanym do czynnej służby wojskowej oraz osobom zwalnianym z tej służby przysługuje zwrot kosztów przejazdu do miejsca stawienia się i powrotu do miejsca pobytu stałego albo pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące.**
2. **Za koszty podróży uznaje się koszty przejazdu środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego pociągiem osobowym lub pociągiem w klasie drugiej albo autobusowego w komunikacji zwykłej lub pociągiem w klasie pierwszej, a w przypadku braku takiego środka - koszty przejazdu najtańszym dostępnym środkiem transportu zbiorowego.**
3. **Zwrotu kosztów przejazdu dokonują dowódcy jednostek wojskowych na podstawie udokumentowanego oświadczenia lub w drodze wypłaty ekwiwalentu pieniężnego, z zastrzeżeniem ust. 4.**
4. **Wojskowy komendant uzupełnień, na udokumentowany wniosek osoby powołanej do czynnej służby wojskowej, uzasadniony jej trudną sytuacją materialną, może dokonać, za pokwitowaniem, wypłaty ekwiwalentu pieniężnego w celu pokrycia kosztów przejazdu związanych ze stawieniem się do tej służby, w wysokości i według zasad określonych w ust. 2 i 5.**
5. **Zwrot kosztów przejazdu nie przysługuje w przypadku zapewnienia bezpłatnego przejazdu lub gdy przejazd następuje w granicach miejscowości, w której znajduje się miejsce odbywania czynnej służby wojskowej.**
6. **W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny przejazdy na podstawie kart mobilizacyjnych i kart powołania są bezpłatne.>**

nowe brzmienie art.
72 wchodzi w życie z
dn. 1.07.2004 r.
(Dz.U. z 2003 r. Nr
210, poz. 2036)

[Art. 73.

Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki, tryb i terminy powoływania do czynnej służby wojskowej i zwalniania z tej służby.]

<Art. 73.

Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki, tryb i terminy powoływania do czynnej służby wojskowej i zwalniania z tej służby, uwzględniając potrzeby uzupełnieniowe rodzajów Sił Zbrojnych oraz różne okresy szkolenia w wojskowych ośrodkach szkolenia.>

nowe brzmienie ust. 1 i 2 oraz dodany ust. 2a w art. 74 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 179, poz. 1750), nowe brzmienie art. 73 i dodany art. 73a wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<Art. 73a.

- 1. Przeloženi ponoszą odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny służby żołnierzy i są obowiązani zapewnić warunki ochrony ich życia i zdrowia przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy.**
- 2. Żołnierz jest obowiązany do przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.**
- 3. W zakresie wymienionym w ust. 1 i 2, do żołnierzy stosuje się odpowiednio przepisy działu dziesiątego ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.¹¹⁾), z wyjątkiem art. 209, art. 210, art. 230 § 2, art. 232, art. 234 § 2, art. 235, art. 237, art. 237¹, art. 237⁷ § 1 pkt 1 i § 2-4, art. 237⁸ § 1, art. 237⁹ § 3 oraz art. 237¹¹ § 4.**
- 4. W zakresie szczegółowego stosowania przepisów Kodeksu pracy w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy do żołnierzy, o których mowa w ust. 1-3, mają zastosowanie przepisy wydane na podstawie art. 70 ust. 4 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. Nr 179, poz. 1750).>**

Rozdział 2**Stopnie wojskowe****Art. 74.**

[1. Ze względu na posiadany stopień wojskowy żołnierze są szeregowymi, podoficerami, chorążymi lub oficerami.]

<1. Ze względu na posiadany stopień wojskowy żołnierze są szeregowymi, podoficerami lub oficerami.>

[2. Stopniami wojskowymi są następujące stopnie:

<i>w wojskach lądowych i lotnictwie</i>	<i>w marynarce wojennej</i>

¹¹⁾ Zmiany ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668, Nr 113, poz. 717, z 1999 r. Nr 99, poz. 1152, z 2000 r. Nr 19, poz. 239, Nr 43, poz. 489, Nr 107, poz. 1127, Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 11, poz. 84, Nr 28, poz. 301, Nr 52, poz. 538, Nr 99, poz. 1075, Nr 111, poz. 1194, Nr 123, poz. 1354, Nr 128, poz. 1405, Nr 154, poz. 1805, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 135, poz. 1146, Nr 196, poz. 1660, Nr 199, poz. 1673, Nr 200, poz. 1679 oraz z 2003 r. Nr 166, poz. 1608.

<i>szeregowi</i>	
<i>szeregowy</i> <i>starszy szeregowy</i>	<i>marynarz</i> <i>starszy marynarz</i>
<i>podoficerowie młodszy</i>	
<i>kapral</i> <i>starszy kapral</i>	<i>mat</i> <i>starszy mat</i>
<i>podoficerowie starszy</i>	
<i>plutonowy</i> <i>starszy plutonowy</i> <i>sierżant</i> <i>starszy sierżant</i> <i>sierżant sztabowy</i> <i>starszy sierżant sztabowy</i>	<i>bosmanmat</i> <i>starszy bosmanmat</i> <i>bosman</i> <i>starszy bosman</i> <i>bosman sztabowy</i> <i>starszy bosman sztabowy</i>
<i>chorążowie młodszy</i>	
<i>młodszy chorąży</i> <i>chorąży</i>	<i>młodszy chorąży marynarki</i> <i>chorąży marynarki</i>
<i>chorążowie starszy</i>	
<i>starszy chorąży</i> <i>młodszy chorąży sztabowy</i> <i>chorąży sztabowy</i> <i>starszy chorąży sztabowy</i>	<i>starszy chorąży marynarki</i> <i>młodszy chorąży sztabowy marynarki</i> <i>chorąży sztabowy marynarki</i> <i>starszy chorąży sztabowy marynarki</i>
<i>oficerowie młodszy</i>	
<i>podporucznik</i> <i>porucznik</i> <i>kapitan</i>	<i>podporucznik marynarki</i> <i>porucznik marynarki</i> <i>kapitan marynarki</i>
<i>oficerowie starszy</i>	
<i>major</i> <i>podpułkownik</i> <i>pułkownik</i>	<i>komandor podporucznik</i> <i>komandor porucznik</i> <i>komandor</i>
<i>generałowie i admirałowie</i>	
<i>generał brygady</i> <i>generał dywizji</i> <i>generał broni</i> <i>generał</i>	<i>kontradmiral</i> <i>wiceadmiral</i> <i>admiral floty</i> <i>admiral</i>

<2. Stopniami wojskowymi są następujące stopnie, z zastrzeżeniem ust. 2a:

1) szeregowych:

- a) szeregowy,
- b) starszy szeregowy;

2) podoficerów:

- a) kapral,
- b) starszy kapral,

- c) plutonowy,
- d) sierżant,
- e) starszy sierżant,
- f) młodszy chorąży,
- g) chorąży,
- h) starszy chorąży,
- i) starszy chorąży sztabowy;

3) oficerów:

- a) młodszych:
 - podporucznik,
 - porucznik,
 - kapitan,
- b) starszych:
 - major,
 - podpułkownik,
 - pułkownik,
- c) generałów:
 - generał brygady,
 - generał dywizji,
 - generał broni,
 - generał.>

<2a. W Marynarce Wojennej stopniami wojskowymi są odpowiednio stopnie:

1) szeregowych:

- a) marynarz,
- b) starszy marynarz;

2) podoficerów:

- a) mat,
- b) starszy mat,
- c) bosmanmat,
- d) bosman,
- e) starszy bosman,
- f) młodszy chorąży marynarki,
- g) chorąży marynarki,
- h) starszy chorąży marynarki,
- i) starszy chorąży sztabowy marynarki;

3) oficerów:

- a) młodszych:
 - podporucznik marynarki,
 - porucznik marynarki,
 - kapitan marynarki,
- b) starszych:

- komandor podporucznik,
- komandor porucznik,
- komandor,

c) admirałów:

- kontradmirał,
- wiceadmirał,
- admirał floty,
- admirał.>

w art. 76: nowe brzmienia ust. 2, 3, 6 i 7 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

3. Najwyższym stopniem wojskowym jest stopień Marszałka Polski.
4. Minister Obrony Narodowej może ustalać również inne nazwy stopni wojskowych w poszczególnych rodzajach wojsk lub służb równoznaczne ze stopniami wymienionymi w ust. 2 oraz ustanawiać w drodze rozporządzenia nowe stopnie wojskowe.

Art. 75.

1. Stopnie wojskowe są dożywotnie.
2. Stopień wojskowy jest tytułem żołnierza.
3. Minister Obrony Narodowej może, w drodze rozporządzenia, wprowadzić inne tytuły wojskowe oraz określić zasady używania stopni i innych tytułów wojskowych, uwzględniając potrzeby Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 76.

1. Stopień szeregowego otrzymują bez szczególnego nadania osoby:
 - 1) powołane po raz pierwszy do czynnej służby wojskowej - z dniem stawienia się do tej służby,
 - 2) przeznaczone do zajęć wojskowych studentów - z dniem zaliczenia do stanu osobowego studium wojskowego,
 - 3) przeniesione do rezerwy bez odbycia służby wojskowej - z dniem przeniesienia do rezerwy.

[2. Nadanie wyższego stopnia wojskowego następuje w drodze mianowania. Zasady, warunki i tryb mianowania na stopnie wojskowe określa Minister Obrony Narodowej w drodze rozporządzenia.]

<2. Nadanie wyższego stopnia wojskowego następuje w drodze mianowania.>

[3. Na stopnie wojskowe szeregowych, podoficerów i chorążych mianuje Minister Obrony Narodowej lub organy wojskowe przez niego upoważnione.]

<3. Na stopnie wojskowe szeregowych i podoficerów mianuje Minister Obrony Narodowej lub organy wojskowe, którymi są: Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, dowódca rodzaju Sił Zbrojnych, Szef Wojskowych Służb Informacyjnych, Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej, Dowódca Garnizonu Warszawa, terenowe organy administracji wojskowej oraz inni dowódcy jednostek wojskowych, co najmniej od szczebla pułku (równorzędni).>

4. Na pierwszy stopień oficerski (podporucznika) oraz na stopnie oficerskie generałów i admirałów mianuje Prezydent na wniosek Ministra Obrony Narodowej.

5. Na pozostałe stopnie oficerskie mianuje Minister Obrony Narodowej.

[6. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej mianuje na stopień Marszałka Polski oficera posiadającego stopień generała (admirała) za wyjątkowe zasługi dla Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.]

<6. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Ministra Obrony Narodowej mianuje na stopień wojskowy Marszałka Polski oficera posiadającego stopień wojskowy generała (admirała) za wyjątkowe zasługi dla Sił Zbrojnych.>

w art. 76: dodane ust. 8-14 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

[7. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny na wszystkie stopnie wojskowe do stopnia pułkownika (komandora) włącznie mianuje Minister Obrony Narodowej lub organy wojskowe przez niego upoważnione.]

<7. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny na wyższy stopień wojskowy mianuje:

- 1) w przypadku stopnia wojskowego podporucznika - w drodze postanowienia Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych,
- 2) w przypadku stopni wojskowych generałów i admirałów - w drodze postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych,
- 3) w pozostałych przypadkach - odpowiednio w drodze decyzji lub rozkazu Minister Obrony Narodowej lub Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych, a także organy wojskowe, którymi są: Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, dowódca rodzaju Sił Zbrojnych, Szef Wojskowych Służb Informacyjnych, Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej, Dowódca Garnizonu Warszawa, terenowe organy administracji wojskowej oraz inni dowódcy jednostek wojskowych, oddziałów lub pododdziałów.>

<8. Minister Obrony Narodowej, a w przypadkach o których mowa w ust. 4 Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, mogą mianować na wyższy stopień wojskowy również osoby, które z racji ukończonego wieku lub stanu zdrowia nie podlegają obowiązkowi służby wojskowej, jeżeli mianowanie to jest uznaniem ich zasług z tytułu udziału w walkach o niepodległość państwa lub misjach pokojowych.

9. Warunkiem mianowania żołnierza na pierwszy stopień wojskowy w czasie pokoju jest:

- 1) w korpusie podoficerów - posiadanie przez niego wykształcenia co najmniej na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej i zdanie egzaminu na podoficera,
- 2) w korpusie oficerskim - posiadanie przez niego wykształcenia wyższego i zdanie egzaminu na oficera.

10. Żołnierze w czynnej służbie wojskowej mogą być mianowani w czasie pokoju na kolejny wyższy stopień wojskowy, jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) uzyskają pozytywne wyniki w szkoleniu wojskowym,
- 2) otrzymali pozytywną opinię służbową,
- 3) są zdyscyplinowani,
- 4) ukończyli kurs lub szkolenie wojskowe wymagane dla stopnia wojskowego, na który mają być mianowani.

11. Żołnierze rezerwy mogą być mianowani w czasie pokoju na kolejny wyższy stopień wojskowy, jeżeli posiadają nadany przydział mobilizacyjny, pracowniczy przydział mobilizacyjny lub przydział organizacyjno-mobilizacyjny albo przewiduje się nadanie im takiego przydziału i odbyli ćwiczenia wojskowe lub okresową służbę wojskową, a w przypadkach uzasadnionych potrzebami Sił Zbrojnych, pomimo nieodbycia tych ćwiczeń lub służby, jeżeli posiadają zawód lub wykształcenie przydatne na stanowisku służbowym w jednostce wojskowej i co najmniej przez okres jednego roku posiadali nadany przydział mobilizacyjny na to stanowisko lub byli zamustrowani na statku żeglugi morskiej przewidzianym dla potrzeb mobilizacyjnych.
12. Mianowania na wyższy stopień wojskowy nie można dokonać wobec osób skazanych za przestępstwo popełnione z winy umyślnej, z wyjątkiem przypadku, gdy w czasie wojny żołnierz zasłużył się męstwem na polu walki.
13. W razie śmierci żołnierza w czynnej służbie wojskowej, mającej związek z tą służbą, za jego zasługi na rzecz obronności państwa, Minister Obrony Narodowej, a w przypadkach, o których mowa w ust. 4 Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, może mianować pośmiertnie tego żołnierza na wyższy stopień wojskowy.”
14. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki, tryb i sposób mianowania oraz stopnie wojskowe, na które mogą mianować organy wojskowe, o których mowa w ust. 3 i 7 pkt 3, uwzględniając w szczególności różne rodzaje czynnej służby wojskowej, o której mowa w art. 55 ust. 1, przebieg służby wojskowej lub przeznaczenie żołnierza rezerwy na wypadek ogłoszenia mobilizacji i czas wojny, a także potrzeby uzupełnienia stanu osobowego Sił Zbrojnych.>

art. 77 skreślony

pkt 3 w ust. 1 i
pkt 2 w ust. 2 w art.
78 skreślonepkt 4 w ust. 1 oraz
ust. 2 i 4 w art. 78
skreślone - wchodzi
w życie z dn.
1.07.2004 r. (Dz.U. z
2003 r. Nr 179, poz.
1750).art. 79 uchyla się z
dn. 1.07.2004 r.
(Dz.U. z 2003 r. Nr
210, poz. 2036)

Art. 78.

1. Żołnierz traci stopień wojskowy w razie:

- 1) utraty obywatelstwa polskiego,
- 2) zastosowania prawomocnym wyrokiem sądu środka karnego pozbawienia praw publicznych albo degradacji,

[4] *pozbawienia stopnia oficerskiego wyższego niż stopień pułkownika (koman-
dora) orzeczeniem organu właściwego do mianowania na ten stopień.]*

[2. Żołnierzowi zostaje obniżony stopień wojskowy w razie:

- 1) *zastosowania prawomocnym wyrokiem sądu środka karnego obniżenia
stopnia wojskowego,]*

3. W przypadkach określonych w ust. 1 pkt 2-4 żołnierz zachowuje stopień szeregowego.

[4. *Obniżenie stopnia wojskowego obejmuje utratę posiadanego stopnia i powrót
do stopnia bezpośrednio niższego w obrębie korpusu oficerów, chorążych albo
podoficerów.]*

[Art. 79.

1. *Żołnierz niebędący w czynnej służbie wojskowej może być pozbawiony stopnia
oficerskiego, chorążego lub podoficerskiego w razie popełnienia czynu świad-
czącego o utracie wymaganych wartości moralnych.*

2. Żołnierzowi, o którym mowa w ust. 1, może być również obniżony stopień wojskowy w razie rażącego naruszenia zasad współżycia społecznego lub zachowania uwłaczającego godności stopnia wojskowego, jeżeli uzasadniają to charakter i okoliczności czynu.
3. O pozbawieniu lub obniżeniu stopnia wojskowego orzeka organ właściwy do mianowania na ten stopień; o pozbawieniu stopnia podporucznika orzeka Minister Obrony Narodowej. Przepis art. 78 ust. 4 stosuje się odpowiednio.
4. Minister Obrony Narodowej określa, w drodze rozporządzenia, tryb pozbawiania i obniżania stopni wojskowych w przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2.]

Art. 80.

[1. Żołnierz odzyskuje stopień wojskowy w razie uchylecia:

- 1) prawomocnego wyroku sądu, w którym został zastosowany środek karny pozbawienia praw publicznych albo degradacji lub obniżenia stopnia wojskowego,
- 4) decyzji o pozbawieniu lub obniżeniu stopnia wojskowego wydanej w trybie art. 78 i 79.]

<1. Żołnierz odzyskuje stopień wojskowy w razie uchylecia prawomocnego wyroku sądu, w którym został zastosowany środek karny pozbawienia praw publicznych albo degradacji lub obniżenia stopnia wojskowego.>

2. W razie ponownego uzyskania obywatelstwa polskiego osoba pozbawiona stopnia wojskowego odzyskuje stopień szeregowego, chyba że organ uprawniony do mianowania uzna za wskazane przywrócić jej utracony wyższy stopień wojskowy. **<Przywrócenie stopnia wojskowego następuje w drodze decyzji administracyjnej.>**

dodane zd. trzecie w ust. 3 w art. 81 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

w art. 82: nowe brzmienie ust. 1 oraz uchylene ust. 3 i 6 wchodzi w życie z dn. 1.07.2005 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 81.

1. Za szczególne osiągnięcia w pracy lub zasługi dla Rzeczypospolitej Polskiej można żołnierzowi przywrócić stopień wojskowy.
2. Przywrócenie stopnia wojskowego w razie jego utraty wskutek zastosowania środka karnego pozbawienia praw publicznych nie może nastąpić przed upływem czasu, na który został zastosowany ten środek karny.
3. O przywróceniu stopnia wojskowego orzeka organ właściwy do mianowania na ten stopień. O przywróceniu stopnia podporucznika orzeka Minister Obrony Narodowej. **<Przywrócenie stopnia wojskowego następuje w drodze decyzji administracyjnej.>**

nowe brzmienie ust. 5 w art. 82 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. jw.)

pkt 2 i 3 w ust. 1 w art. 80 skreślone

Rozdział 3

Zasadnicza służba wojskowa

Art. 82.

[1. Czas trwania zasadniczej służby wojskowej wynosi dwanaście miesięcy.]

- <1. Czas trwania zasadniczej służby wojskowej wynosi dziewięć miesięcy.>**
2. Służbę określoną w ust. 1 odbywa się w jednym nieprzerwanym okresie.

w art. 80: nowe brzmienie ust. 1 i dodane zd. drugie w ust. 2 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

[3. Zasadnicza służba wojskowa może być odbywana także w kilku okresach w ciągu trzech lat.]

4. Minister Obrony Narodowej może, w drodze rozporządzenia, ograniczać czas trwania zasadniczej służby wojskowej, stosownie do potrzeb Sił Zbrojnych i jeżeli nie zagraża to obronności lub bezpieczeństwu Państwa.

[5. W przypadkach gdy wymaga tego konieczność zapewnienia obrony lub bezpieczeństwa Państwa, Rada Ministrów może przedłużać, w drodze rozporządzenia, czas trwania zasadniczej służby wojskowej o okres nieprzekraczający łącznie jednego miesiąca.]

<5. W przypadkach gdy wymaga tego konieczność zapewnienia obrony lub bezpieczeństwa państwa, Rada Ministrów może przedłużyć, w drodze rozporządzenia, czas trwania zasadniczej służby wojskowej o okres nieprzekraczający łącznie sześciu miesięcy.>

[6. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, podział zasadniczej służby wojskowej na okresy oraz warunki umożliwiające przeznaczenie poborowych do zasadniczej służby wojskowej odbywanej w kilku okresach, uwzględniając jednostki wojskowe, w których żołnierze mogą odbywać tę służbę, potrzeby Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej dotyczące uzupełnień oraz proces szkolenia żołnierzy i gotowość bojową.]

dodany ust. 3 w art. 83 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 83.

1. Do odbycia zasadniczej służby wojskowej powołuje się poborowych przeznaczonych stosownie do art. 45 do tej służby oraz poborowych, którzy zgłosili się ochotniczo do jej odbycia.

2. Do odbycia zasadniczej służby wojskowej określonej w art. 82 ust. 1 powołuje się również mężczyzn uznanych za zdolnych do służby wojskowej, którzy ukończyli siedemnaście lat życia i zgłosili się ochotniczo do tej służby.

<3. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia:

1) tryb postępowania w sprawach ochotniczego zgłaszania się do odbycia zasadniczej służby wojskowej, uwzględniając kwalifikacje ochotników przydatne w czynnej służbie wojskowej oraz potrzeby uzupełnieniowe Sił Zbrojnych,

2) sposób odbywania zasadniczej służby wojskowej.

Rozporządzenie powinno w szczególności określać sposób i tryb postępowania organów wojskowych w zakresie wcielania poborowych do zasadniczej służby wojskowej, wyznaczania, zmiany i zwalniania żołnierzy ze stanowisk służbowych, przenoszenia do innych jednostek wojskowych, delegowania i podróży służbowych, a także rodzaje i sposób opiniowania służbowego, z uwzględnieniem prawa żołnierzy do składania zażaleń w tych sprawach.>

Art. 84.

1. Ochotników określonych w art. 83 ust. 2 kieruje się do powiatowej komisji lekarskiej w celu ustalenia zdolności do służby wojskowej.

2. Wydanie orzeczenia o niezdolności ochotnika do służby wojskowej nie zwalnia go od obowiązku stawienia się do poboru w określonym terminie i miejscu.

Art. 85.

Żołnierze przeniesieni w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej do jednostki wojskowej, w której służba ta trwa dłużej lub krócej od okresu, na jaki ich powołano, są obowiązani do odbywania służby przez czas ustalony dla żołnierzy tej jednostki.

Art. 86.

1. Żołnierze odbywający zasadniczą służbę wojskową mogą pełnić ją nadterminowo przez okres od jednego do siedmiu lat na podstawie dobrowolnego zgłoszenia.

<1a. Żołnierze, o których mowa w ust. 1, mogą zostać pozostawieni w nadterminowej zasadniczej służbie wojskowej, jeżeli takie są potrzeby osobowe jednostki wojskowej, a żołnierze ci spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) uzyskują pozytywne wyniki w szkoleniu,**
- 2) otrzymali pozytywną opinię służbową,**
- 3) nie byli karani dyscyplinarnie,**
- 4) w dniu rozpoczęcia pełnienia nadterminowej zasadniczej służby wojskowej nie przekroczył dwudziestu pięciu lat życia,**
- 5) posiadają wykształcenie co najmniej na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej,**
- 6) nie byli karani sędawnie.>**

2. Żołnierze pozostawieni w zasadniczej służbie wojskowej, stosownie do ust. 1, są obowiązani do nadterminowego pełnienia jej przez okres, na jaki się zgłosili.

3. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczególne uprawnienia przysługujące żołnierzom w zakresie zakwaterowania, urlopów i innych świadczeń, których zgłoszenie do nadterminowego pełnienia zasadniczej służby wojskowej zostało przyjęte, z uwzględnieniem w szczególności uprawnień do korzystania z wojskowej służby zdrowia, przejazdów na koszt wojska i gratyfikacji urlopowej.

<4. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, tryb przyjmowania oraz sposób odbywania nadterminowej zasadniczej służby wojskowej. Rozporządzenie powinno w szczególności określać sposób i tryb postępowania organów wojskowych w zakresie wyznaczania, zmiany i zwalniania żołnierzy ze stanowisk służbowych, przenoszenia do innych jednostek wojskowych, delegowania i podróży służbowych, a także rodzaje i sposób opiniowania służbowego, z uwzględnieniem prawa żołnierzy do składania zażaleń w tych sprawach.>

Art. 86a.

Do czasu trwania czynnej służby wojskowej nie zalicza się okresu samowolnego opuszczenia jednostki wojskowej, w której żołnierz odbywa służbę, lub wyznaczonego miejsca przebywania albo samowolnego pozostawiania poza nimi. Jednakże okres ten można zaliczyć do czasu trwania czynnej służby wojskowej, jeżeli w późniejszym okresie żołnierz wyróżnił się wzorową służbą.

w art. 86: dodane ust. 1a i 4 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 87.

1. Żołnierza, który odbył zasadniczą służbę wojskową, przenosi się do rezerwy.
2. Przed odbyciem zasadniczej służby wojskowej żołnierza zwalnia się z tej służby w razie:
 - [1) odbywania służby w kilku okresach,]
 - 2) uznania go ze względu na stan zdrowia za trwale lub czasowo niezdolnego do służby wojskowej,
 - 3) konieczności sprawowania przez niego bezpośredniej opieki nad członkiem rodziny; przepis art. 39 ust. 1 pkt 3 stosuje się odpowiednio,
 - 6) wybrania go do Sejmu,
 - 7) zarządzenia w stosunku do niego wykonania kary pozbawienia wolności, w tym również kary zastępczej.

nowe brzmienie ust. 7
w art. 87 wchodzi w
życie z dn. 1.07.2004
r. (Dz.U. z 2003 r. Nr
210, poz. 2036)

4. Decyzję w sprawie zwolnienia żołnierza z zasadniczej służby wojskowej w przypadkach określonych w ust. 2 podejmuje właściwy organ wojskowy z urzędu lub na wniosek żołnierza. Decyzję doręcza się żołnierzowi na piśmie wraz z uzasadnieniem.
5. Od decyzji właściwego organu wojskowego przysługuje żołnierzowi odwołanie do organu wojskowego wyższego stopnia w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji. Decyzja ta może być zmieniona przez organ wojskowy wyższego rzędu również z urzędu, jeżeli została wydana z naruszeniem przepisów prawa.
6. Po ustaniu przyczyn zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej, określonych w ust. 2, żołnierza powołuje się do odbycia pozostałego okresu tej służby, jeżeli nie zachodzą okoliczności uzasadniające udzielenie odroczenia z innego tytułu, albo przenosi się go do rezerwy.

dodany art. 87a
wchodzi w życie jw.

[7. Żołnierz odbywający zasadniczą służbę wojskową nadterminowo może być z niej zwolniony również przed upływem okresu, na który zgłosił się do tej służby, w szczególnych przypadkach określonych przez Ministra Obrony Narodowej.]

<7. Minister Obrony Narodowej może, w drodze decyzji administracyjnej, na udokumentowany wniosek żołnierza uzasadniony szczególnie ważnymi względami osobistymi lub rodzinnymi, zwolnić go z czynnej służby wojskowej przed odbyciem zasadniczej służby wojskowej i przenieść do rezerwy, jeżeli nie stoją temu na przeszkodzie potrzeby uzupełnieniowe Sił Zbrojnych.>

pkt 1 w ust. 2 w art.
87 uchyla się z dn.
1.07.2004 r. (Dz.U. z
2003 r. Nr 210, poz.
2036)

<Art. 87a.

1. Żołnierza, który odbył nadterminową zasadniczą służbę wojskową przenosi się do rezerwy, z wyjątkiem przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 3.
2. Żołnierza odbywającego nadterminową zasadniczą służbę wojskową zwalnia się z tej służby przed upływem okresu, na który zgłosił się do służby, w razie:
 - 1) uznania ze względu na stan zdrowia za trwale lub czasowo niezdolnego do czynnej służby wojskowej,
 - 2) wybrania do Sejmu,

pkt 4 i 5 w ust. 2 oraz
ust. 3 w art. 87 skre-
ślone

- 3) powołania do zawodowej służby wojskowej lub przyjęcia do służby wojskowej w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego,
 - 4) uzyskania niedostatecznej oceny w opinii służbowej,
 - 5) skazania na karę pozbawienia wolności (aresztu wojskowego) lub orzeczenia środka karnego pozbawienia praw publicznych,
 - 6) utraty stopnia wojskowego,
 - 7) wymierzenia dwukrotnie kary dyscyplinarnej co najmniej nagany za naruszenie dyscypliny wojskowej,
 - 8) niewyrażenia przez żołnierza zgody na pełnienie służby w innej jednostce wojskowej, w przypadku rozformowania jednostki wojskowej, której ewidencją jest objęty,
 - 9) niewyrażenia przez żołnierza zgody na zmianę stanowiska służbowego, w przypadku skreślenia w etacie jednostki wojskowej dotychczas zajmowanego stanowiska służbowego lub w przypadku wydania prawomocnego orzeczenia o niezdolności do odbywania służby na dotychczas zajmowanym stanowisku.
3. Zwolnienie żołnierza z nadterminowej zasadniczej służby wojskowej przed upływem okresu, na który zgłosił się do tej służby, może nastąpić:
- 1) na wniosek żołnierza, uzasadniony szczególnie ważnymi względami osobistymi lub rodzinnymi,
 - 2) w okresie warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności (aresztu wojskowego), jeżeli nie wywiązuje się z obowiązków służbowych,
 - 3) w razie ukarania karą dyscyplinarną ostrzeżenia o niepełnej przydatności na zajmowanym stanowisku służbowym,
 - 4) w przypadkach, o których mowa w ust. 2 pkt 8 i 9, jeżeli brak jest możliwości wyznaczenia żołnierza na inne równorzędne lub niższe stanowisko służbowe w tej samej lub innej jednostce wojskowej.
4. Przepisy art. 87 ust. 4, 5 i 7 stosuje się odpowiednio.>

art. 89 uchyla się z
dn. 1.07.2004 r.
(Dz.U. z 2003 r. Nr
210, poz. 2036)

Art. 88.

1. O konieczności sprawowania przez żołnierza bezpośredniej opieki nad członkiem rodziny orzeka wójt lub burmistrz (prezydent miasta).
2. Decyzję wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) doręcza się żołnierzowi i właściwemu organowi wojskowemu na piśmie wraz z uzasadnieniem.
3. Od decyzji wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) przysługuje żołnierzowi oraz właściwemu organowi wojskowemu odwołanie do wojewody w terminie czternastu dni od dnia doręczenia decyzji. Decyzja ta może być zmieniona przez wojewodę również z urzędu, jeżeli została wydana z naruszeniem przepisów prawa.
4. Ostateczne decyzje w sprawach, o których mowa w ust. 1, są wiążące dla dowódców jednostek wojskowych.

[Art. 89.

1. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, szczególne warunki i zasady zwalniania żołnierzy z zasadniczej służby wojskowej przed jej odbyciem, a także szczególne zasady i tryb postępowania oraz właściwość organów wojskowych w tych sprawach.
2. Minister Obrony Narodowej określa, w drodze rozporządzenia, szczególne zasady powoływania do odbycia pozostałego okresu zasadniczej służby wojskowej i przenoszenia do rezerwy.]

Art. 90.

[1. Żołnierze mogą być zwolnieni z zasadniczej służby wojskowej przedterminowo z pozostawieniem w dyspozycji dowódcy jednostki wojskowej w przypadkach i na warunkach określonych przez Ministra Obrony Narodowej w drodze rozporządzenia.]

<1. Żołnierze mogą być zwolnieni z zasadniczej służby wojskowej przedterminowo z pozostawieniem w dyspozycji dowódcy jednostki wojskowej.>

dodany ust. 4 w art. 90 wchodzi w życie z dn. 1.07.2005 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<1a. Zwolnienie, o którym mowa w ust. 1, może nastąpić z przyczyn służbowych uzasadniających natychmiastowe dokonanie zmiany stanu ewidencyjnego żołnierzy odbywających czynną służbę wojskową w jednostce wojskowej.

1b. Zwolnienia, o którym mowa w ust. 1, dokonuje dowódca jednostki wojskowej za zgodą lub na polecenie Ministra Obrony Narodowej.

dodany art. 90a wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. jw.

1c. Żołnierzom, o których mowa w ust. 1, w okresie pozostawania w dyspozycji dowódcy jednostki wojskowej, nie przysługują świadczenia z tytułu odbywania czynnej służby wojskowej, określone w niniejszej ustawie.>

2. Przeniesienie do rezerwy żołnierzy zwolnionych z zasadniczej służby wojskowej przedterminowo następuje z upływem ustawowego czasu trwania tej służby, liczonego od dnia rozpoczęcia jej odbywania.

3. Przed przeniesieniem do rezerwy żołnierze zwolnieni z zasadniczej służby wojskowej przedterminowo mogą być w każdym czasie wezwani do dalszego jej odbywania.

<4. Nie wzywa się do odbycia pozostałego okresu zasadniczej służby wojskowej tych żołnierzy, którzy odbyli co najmniej osiem miesięcy czynnej służby wojskowej.>

<Art. 90a.

Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) **szczegółowy sposób postępowania w zakresie zwalniania żołnierzy z zasadniczej służby wojskowej przed jej odbyciem i żołnierzy nadterminowej zasadniczej służby wojskowej przed upływem okresu, na który zgłosili się oni do tej służby, a także właściwość organów wojskowych w tych sprawach, ustalając termin, w którym następuje zwolnienie ze służby, uwzględniając w nim okres przewidziany na rozliczenie się żołnierza z jednostką wojskową,**
- 2) **szczegółowe przypadki, warunki i sposób postępowania w zakresie wzywania żołnierzy zwolnionych przedterminowo z zasadniczej służby**

w art. 90: nowe brzmienie ust. 1 i dodane ust. 1a-1c wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

wojskowej do odbycia pozostałego okresu tej służby, mając na względzie, że wezwanie do odbycia pozostałego okresu zasadniczej służby wojskowej doręcza się żołnierzowi na piśmie, co najmniej na trzy dni przed dniem stawienia się do tej służby.>

Rozdział 4

Służba wojskowa studentów i absolwentów szkół wyższych

Art. 91.

Ilekcją w ustawie jest mowa o „absolwentach szkół wyższych”, rozumie się przez to poborowych, którzy złożyli egzaminy wymagane planem studiów, w tym egzamin dyplomowy, i uzyskali uprawnienia do otrzymania dyplomu.

Art. 92.

1. Absolwenci szkół wyższych są obowiązani, z zastrzeżeniem art. 93a i 95, do odbycia przeszkolenia wojskowego.
2. Obowiązku odbycia przeszkolenia wojskowego podlegają również absolwenci szkół wyższych, którzy ukończyli studia za granicą.
3. Absolwenci szkół wyższych będący żołnierzami rezerwy mogą odbyć przeszkolenie wojskowe na własną prośbę.
4. Rada Ministrów może nałożyć, w drodze rozporządzenia, obowiązek odbycia przeszkolenia wojskowego również na absolwentki szkół wyższych posiadające kwalifikacje przydatne do czynnej służby wojskowej. Przepis art. 48 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 93.

1. Przeszkolenie wojskowe absolwentów szkół wyższych odbywa się w jednostkach wojskowych w wymiarze do trzech miesięcy.
2. Poborowych powołuje się do odbycia przeszkolenia wojskowego nie później niż w ciągu osiemnastu miesięcy, licząc od dnia, w którym stali się absolwentami szkół wyższych.
3. W sprawach odroczenia przeszkolenia wojskowego absolwentom szkół wyższych stosuje się odpowiednio art. 38-43, z zastrzeżeniem ust. 4.
4. Wojskowy komendant uzupełnień odracza absolwentowi szkoły wyższej, na jego wniosek, przeszkolenie wojskowe również wtedy, gdy bezpośrednio po ukończeniu studiów podjął on naukę na studiach doktoranckich prowadzonych w systemie studiów dziennych. W takim przypadku poborowego powołuje się na przeszkolenie wojskowe nie później niż w ciągu czterech lat od dnia rozpoczęcia tych studiów. Przepis art. 42 stosuje się odpowiednio.

**ust. 5 i 6 w art. 93
uchylone**

Art. 93a.

1. Studenci będący poborowymi, którzy zaliczyli drugi rok studiów wyższych zawodowych lub trzeci rok jednolitych studiów magisterskich lub równorzędnych, mogą odbywać przeszkolenie wojskowe w czasie tych studiów.
2. Przeszkolenie wojskowe studentów odbywa się w jednostkach wojskowych.

3. Czas trwania przeszkolenia wojskowego studentów wynosi do sześciu tygodni.
4. Przeszkolenie wojskowe studentów odbywa się w jednym nieprzerwanym okresie.

Art. 93b.

1. Student może być powołany do odbycia przeszkolenia wojskowego, o którym mowa w art. 93a ust. 1, jeżeli są spełnione łącznie następujące warunki:
 - 1) odbycie przez studenta przysposobienia obronnego, o którym mowa w art. 166a ust. 1, i zdanie egzaminu, o którym mowa w art. 166a ust. 3,
 - 2) złożenie przez studenta, nie później niż w terminie jednego miesiąca od dnia zdania egzaminu, o którym mowa w pkt 1, udokumentowanego wniosku do właściwego wojskowego komendanta uzupełnień o powołanie go do odbycia tego przeszkolenia,
 - 3) przeznaczenie studenta przez wojskowego komendanta uzupełnień do odbycia przeszkolenia wojskowego,
 - 4) potrzeby Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Studentom, którzy zgłoszą się do pełnienia służby w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych, określonej w odrębnych przepisach, przysługuje pierwszeństwo odbycia przeszkolenia wojskowego, o którym mowa w art. 93a ust. 1, przed innymi studentami.

Art. 93c.

Przeszkolenie wojskowe, o którym mowa w art. 92 ust. 1 i art. 93a ust. 1, kończy się egzaminem.

Art. 93d.

Koszty związane z odbywaniem przeszkolenia wojskowego przez absolwentów szkół wyższych i studentów pokrywa się z budżetu Ministerstwa Obrony Narodowej.

Art. 93e.

Studentów, którzy złożyli wnioski o powołanie ich na przeszkolenie wojskowe odbywane w czasie studiów oraz odbyli i zdali egzamin z przysposobienia obronnego studentów, o którym mowa w art. 166a ust. 1, ale nie zostali powołani do odbycia tego przeszkolenia w terminie do dnia, w którym stali się absolwentami szkół wyższych, przenosi się do rezerwy z dniem, w którym stali się absolwentami szkół wyższych.

nowe brzmienie ust. 2 w art. 94 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 94.

1. Żołnierzy, którzy odbyli przeszkolenie wojskowe, oraz studentów, którzy odbyli zajęcia wojskowe określone w art. 95 ust. 1, przenosi się do rezerwy.
[2. W sprawach zwalniania żołnierzy z przeszkolenia wojskowego przed jego odbyciem stosuje się odpowiednio art. 87-89.]
- <2. W sprawach zwalniania żołnierzy z przeszkolenia wojskowego przed jego odbyciem stosuje się odpowiednio art. 87, 88 i 90a.>**

3. Studentów, którzy złożyli wniosek, o którym mowa w art. 93b ust. 1 pkt 2, i nie rozpoczęli przeszkolenia wojskowego z przyczyn wymienionych w art. 87 ust. 2 pkt 3, 6 lub 7 przenosi się do rezerwy z dniem, w którym stali się absolwentami.

Art. 95.

1. Studenci wyższych szkół morskich są obowiązani do odbycia zajęć wojskowych w czasie trwania studiów. Odbycie tych zajęć jest równoznaczne z odbyciem przeszkolenia wojskowego, o którym mowa w art. 93 ust. 1.
2. Zajęcia wojskowe są obowiązkowym przedmiotem nauki objętym planem studiów, prowadzonym w studium wojskowym będącym jednostką organizacyjną wyższej szkoły morskiej.
3. Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej, określa:
 - 1) w drodze rozporządzenia, tryb przeznaczania studentów wyższych szkół morskich do odbycia zajęć wojskowych oraz czas i sposób ich odbywania,
 - 2) organizację studium wojskowego,
 - 3) programy zajęć wojskowych.
4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb pokrywania kosztów związanych z utworzeniem i działalnością studiów wojskowych, uwzględniając fakt pokrywania tych kosztów z części budżetu państwa właściwej dla ministra, któremu podlega szkoła, w ramach której funkcjonuje studium.

Art. 97.

1. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może zwolnić absolwentów niektórych szkół wyższych z obowiązku odbycia przeszkolenia wojskowego.
2. Studenci, którzy nie stali się absolwentami szkół wyższych, podlegają obowiązkowi odbycia czynnej służby wojskowej na zasadach ogólnych.

Art. 97a.

Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, tryb przeznaczania studentów i absolwentów szkół wyższych do odbycia przeszkolenia wojskowego, sposób powoływania na to przeszkolenie, rodzaje oraz sposób jego odbywania i zwalniania z niego. W rozporządzeniu należy w szczególności określić sposób i tryb postępowania organów wojskowych w zakresie wcielania do jednostek wojskowych w celu odbycia przeszkolenia wojskowego oraz wyznaczania i zwalniania żołnierzy odbywających to przeszkolenie ze stanowisk służbowych.

art. 96 skreślony

Art. 98.

1. Poborowi, o których mowa w art. 92 ust. 1, art. 93a ust. 1 i art. 95 ust. 1, skierowani do odbycia służby zastępczej, odbywają tę służbę po dniu, w którym stali się absolwentami szkół wyższych.
2. Poborowi, którzy nie zostali skierowani do odbycia służby zastępczej, podlegają powołaniu do odbycia przeszkolenia wojskowego na zasadach ogólnych.

Rozdział 5

Służba wojskowa żołnierzy rezerwy

[Art. 99.

Żołnierzami rezerwy są osoby przeniesione do rezerwy na podstawie przepisów niniejszej ustawy.]

<Art. 99.

Żołnierzem rezerwy jest osoba przeniesiona do rezerwy po zwolnieniu z czynnej służby wojskowej, w tym z zawodowej służby wojskowej lub ze służby wojskowej kandydatów na żołnierzy zawodowych, albo bez odbycia tej służby, jeżeli w dalszym ciągu podlega obowiązkowi służby wojskowej oraz w przypadkach, o których mowa w art. 58 ust. 3.>

Art. 100.

1. Obowiązek służby wojskowej żołnierzy rezerwy polega na odbywaniu ćwiczeń wojskowych.
2. Do odbycia ćwiczeń wojskowych nie powołuje się żołnierzy rezerwy, którzy:
 - 1) prowadzą własną kampanię wyborczą - w czasie jej trwania,
 - 2) zostali wybrani do Sejmu, Senatu lub organów samorządu terytorialnego - w czasie trwania kadencji,
 - 3) odbyli służbę zastępczą.

[3. Niezależnie od ćwiczeń wojskowych, podoficerów, chorążych i oficerów rezerwy można powołać do okresowej służby wojskowej w przypadkach uzasadnionych potrzebami obrony Państwa lub potrzebami Sił Zbrojnych, a także zwalczania klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidacji ich skutków.]

<3. Niezależnie od ćwiczeń wojskowych, żołnierzy rezerwy można powołać do okresowej służby wojskowej w przypadkach uzasadnionych potrzebami obrony państwa lub potrzebami Sił Zbrojnych, albo potrzebami zwalczania klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków.>

nowe brzmienie ust. 3 w art. 100 i nowe brzmienie ust. 1 w art. 101 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 101.

[1. Wojskowy komendant uzupełnień z urzędu zawiadamia żołnierza rezerwy o planowanym powołaniu na ćwiczenia wojskowe w danym roku kalendarzowym, nie później niż na trzy miesiące przed dniem powołania.]

<1. Wojskowy komendant uzupełnień na wniosek żołnierza rezerwy udziela mu informacji o przewidywanym powołaniu go w danym roku kalendarzowym do odbycia ćwiczeń wojskowych.>

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do żołnierzy rezerwy powoływanych na ćwiczenia wojskowe w trybie natychmiastowego stawiennictwa.

dodane art. 101a i 101b wchodzi w życie jw.

nowe brzmienie art. 99 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<Art. 101a.

1. Żołnierz rezerwy może ochotniczo zgłaszać się do odbycia ćwiczeń wojskowych, w tym odbywanych w składzie jednostki wojskowej poza granicami państwa, przez złożenie wniosku do wojskowego komendanta uzupełnień.
2. Złożenie wniosku, o którym mowa w ust. 1, nie powoduje obowiązku powołania żołnierza rezerwy do odbycia ćwiczeń wojskowych i jest traktowane jako jego zgoda na powołanie w każdym czasie, jednak nie później niż w ciągu sześciu miesięcy od dnia złożenia wniosku.
3. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania w sprawach ochotniczego zgłaszania się do odbycia ćwiczeń wojskowych, uwzględniając kwalifikacje ochotników przydatne w czynnej służbie wojskowej oraz potrzeby uzupełnieniowe Sił Zbrojnych.

Art. 101b.

1. Żołnierze rezerwy odbywają ćwiczenia wojskowe w jednostkach wojskowych i związkach organizacyjnych.
2. Żołnierze rezerwy mogą odbywać ćwiczenia wojskowe również w innych niż określone w ust. 1 jednostkach organizacyjnych podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych, wykonujących zadania w zakresie spraw mobilizacyjnych oraz szkolenia żołnierzy rezerwy, jeżeli jednostkami tymi kierują lub w celu wykonywania tych zadań w jednostkach tych pełnią czynną służbę wojskową żołnierze zawodowi.
3. W przypadku prowadzenia ćwiczeń wojskowych w jednostkach organizacyjnych, o których mowa w ust. 2, właściwym do wykonywania czynności określonych dla dowódcy jednostki wojskowej w zakresie ćwiczeń wojskowych żołnierzy rezerwy jest kierownik jednostki organizacyjnej, jeżeli jest żołnierzem zawodowym, a w innym przypadku żołnierz zawodowy pełniący czynną służbę wojskową w tej jednostce, wyznaczony do realizacji zadań w zakresie spraw mobilizacyjnych oraz szkolenia żołnierzy rezerwy.>

art. 102 skreślony

Art. 103.

1. Łączny czas trwania ćwiczeń wojskowych przez cały okres pozostawania żołnierza w rezerwie nie może przekraczać:
 - 1) dla szeregowych i podoficerów, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową - dziewięć miesięcy,
 - 2) dla szeregowych i podoficerów, którzy nie odbyli zasadniczej służby wojskowej - dwunastu miesięcy,
 - [3) dla chorążych i oficerów - osiemnastu miesięcy.]***<3) dla oficerów - osiemnastu miesięcy.>**
 - [2. Ćwiczenia wojskowe odbyte w stopniu szeregowego lub w stopniu podoficerskim zalicza się do łącznego czasu ćwiczeń wojskowych ustalonego dla chorążych i oficerów.]***<2. Ćwiczenia wojskowe odbyte w stopniu szeregowego lub w stopniu podoficerskim zalicza się do łącznego czasu ćwiczeń wojskowych ustalonego dla oficerów.>**

nowe brzmienie pkt 3 w ust. 1 i nowe brzmienie ust. 2 w art. 103 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 179, poz. 1750).

Art. 104.

1. Czas trwania ćwiczeń wojskowych nie może przekraczać łącznie dziewięćdziesięciu dni w ciągu roku.

[2. Powołanie do odbycia ćwiczeń wojskowych może nastąpić najwyżej raz w roku, a ćwiczeń trwających do dwudziestu czterech godzin - nie więcej niż trzy razy w roku.]

<2. Żołnierz rezerwy może odbywać ćwiczenia wojskowe trwające do dwudziestu czterech godzin nie więcej niż trzy razy w roku, a pozostałe ćwiczenia raz w roku. Niezależnie od tych ćwiczeń żołnierz rezerwy może odbywać nie więcej niż jeden raz w roku ćwiczenia wojskowe prowadzone w celu sprawdzenia gotowości mobilizacyjnej i bojowej jednostek wojskowych.>

[3. W przypadkach gdy wymaga tego konieczność zapewnienia obrony lub bezpieczeństwa Państwa, Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może przedłużyć czas trwania ćwiczeń wojskowych o okres nieprzekraczający łącznie trzydziestu dni w ciągu roku.]

<3. W przypadkach, gdy wymaga tego konieczność zapewnienia obrony lub bezpieczeństwa państwa, Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może przedłużyć czas trwania ćwiczeń wojskowych o okres nieprzekraczający łącznie sześciu miesięcy w ciągu roku.>

nowe brzmienie art. 105 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

[Art. 105.

Przepisów art. 103 i 104 nie stosuje się do ćwiczeń wojskowych związanych z udziałem w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.]

<Art. 105.

Przepisów art. 103 i 104 nie stosuje się do ćwiczeń wojskowych związanych z udziałem w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, akcjami poszukiwawczymi oraz ratowania życia ludzkiego, a także ćwiczeń, na które powołanie nastąpiło w wyniku ochotniczego zgłoszenia się żołnierza rezerwy.>

Art. 106.

Minister Obrony Narodowej określa, w drodze rozporządzenia, sposób i formę odbywania ćwiczeń wojskowych oraz ich ilość i czas trwania dla poszczególnych grup żołnierzy rezerwy, stosownie do ich wieku oraz stopnia i rodzaju wykształcenia wojskowego.

Art. 107.

Duchowni, z wyjątkiem wybieranych na określoną kadencję, oraz członkowie zakonów mogą być powoływani do odbywania ćwiczeń wojskowych tylko w celu przeszkolenia do pełnienia funkcji kapelana wojskowego, za zgodą właściwego przełożonego kościelnego.

w art. 108: nowe brzmienie ust. 1 i 4 oraz dodane ust. 1a-1c i 5 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 108.

[1. Do okresowej służby wojskowej powołuje się podoficerów, chorążych i oficerów rezerwy.]

<1. Do okresowej służby wojskowej, z zastrzeżeniem ust. 1a, powołuje się żołnierzy rezerwy, a także przenosi się do tej służby żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową, przeszkolenie wojskowe, ćwiczenia wojskowe lub nadterminową zasadniczą służbę wojskową.>

<1a. Do okresowej służby wojskowej nie powołuje się żołnierzy rezerwy, o których mowa w art. 100 ust. 2.

1b. Żołnierzy okresowej służby wojskowej można wyznaczać na stanowiska służbowe lub funkcje wojskowe określone w etacie jednostki wojskowej czasu pokoju lub wojny.

1c. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może zarządzić wprowadzenie okresowej służby wojskowej w przypadkach uzasadnionych potrzebami obrony państwa lub potrzebami Sił Zbrojnych albo potrzebami zwalczania klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków. W rozporządzeniu należy określić liczbę osób, które można powołać lub przenieść do okresowej służby wojskowej po jej wprowadzeniu.>

2. Łączny czas trwania okresowej służby wojskowej nie może przekraczać dwunastu miesięcy przez okres pozostawania żołnierza w rezerwie.

3. Jeżeli żołnierz podlegający zwolnieniu z okresowej służby wojskowej w związku z upływem czasu trwania tej służby lub orzeczeniem niezdolności do służby wojskowej jest niezdolny do pracy z powodu choroby stwierdzonej orzeczeniem lekarskim, czas trwania okresowej służby wojskowej przedłuża się na jego prośbę na okres choroby, nieprzekraczający sześciu miesięcy.

[4. Szczegółowe prawa i obowiązki żołnierzy pełniących okresową służbę wojskową określa Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.]

<4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczególne uprawnienia żołnierzy odbywających okresową służbę wojskową, z uwzględnieniem możliwości przyznania tym żołnierzom w okresie pełnienia służby, w zależności od posiadanego stopnia wojskowego, uprawnień odpowiednio żołnierzom odbywającym nadterminową zasadniczą służbę wojskową lub zawodową służbę wojskową pełnioną na podstawie kontraktu na pełnienie służby terminowej.>

<5. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, sposób odbywania okresowej służby wojskowej. Rozporządzenie powinno w szczególności określać sposób i tryb postępowania organów wojskowych w zakresie wcielania żołnierzy rezerwy do okresowej służby wojskowej, wyznaczania, zmiany i zwalniania żołnierzy ze stanowisk służbowych, przenoszenia do innych jednostek wojskowych, delegowania i podróży służbowych, a także rodzaje i sposób opiniowania służbowego, z uwzględnieniem prawa żołnierzy do składania zażaleń w tych sprawach.>

Rozdział 6**Służba wojskowa w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny****Art. 109.**

1. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny poborowi uznani za zdolnych do służby wojskowej oraz żołnierze rezerwy niezależnie od ich przeznaczenia mogą być w każdym czasie powołani do czynnej służby wojskowej.
2. Do czynnej służby wojskowej mogą być powołane również inne osoby, które zgłosiły się do pełnienia tej służby w drodze zaciągu ochotniczego.
- 2a. Zaciąg ochotniczy przeprowadza wojskowy komendant uzupełnień właściwy ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego ochotnika, trwającego ponad dwa miesiące.
- 2b. Obywatele polscy mający stałe miejsce zamieszkania za granicą w sprawach zaciągu ochotniczego zgłaszają się do polskich przedstawicielstw dyplomatycznych.
- 2c. W ramach zaciągu ochotniczego nie powołuje się do czynnej służby wojskowej osób, które na podstawie odrębnych przepisów nie podlegają obowiązkowi tej służby w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.
3. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady przeprowadzania zaciągu ochotniczego, z uwzględnieniem sytuacji, w których przeprowadzany będzie zaciąg, sposobu ogłaszania zaciągu, warunków, jakie muszą spełniać osoby podejmujące zaciąg, oraz sposobu postępowania z osobami zgłaszającymi się w ramach zaciągu ochotniczego bezpośrednio do dowódców jednostek wojskowych.

dodany art. 109a
wchodzi w życie z dn.
1.07.2004 r. (Dz.U. z
2003 r. Nr 210, poz.
2036)

<Art. 109a.

1. **Osoby posiadające przydział mobilizacyjny są obowiązane w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny stawić się w miejscu i czasie określonych w karcie mobilizacyjnej. Osoby posiadające pracowniczy przydział mobilizacyjny są obowiązane stawić się w miejscu i czasie określonych w karcie mobilizacyjnej, w razie ogłoszenia mobilizacji, w czasie stanu wojennego oraz w czasie wojny.**
2. **Żołnierze rezerwy, o których mowa w art. 59a ust. 1, stają się z mocy prawa po ogłoszeniu mobilizacji lub w czasie wojny żołnierzami w czynnej służbie wojskowej z chwilą stawienia się do tej służby w określonym miejscu i czasie.**
3. **W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny dotychczasowy stosunek pracy pracownika, któremu nadano pracowniczy przydział mobilizacyjny do jednostki wojskowej, z dniem jego stawienia się do tej jednostki, określonym w karcie mobilizacyjnej, ulega zawieszeniu na czas wykonywania zadań wynikających z przydziału nie dłużej niż na czas do dnia ogłoszenia demobilizacji.**
4. **W razie ogłoszenia mobilizacji lub wybuchu wojny dowódca jednostki wojskowej rozwiązuje z tym dniem stosunek pracy z pracownikiem tej jednostki, któremu nie nadano pracowniczego przydziału mobilizacyjnego. Pracownikowi temu wypłaca się świadczenia należne pracownikom z tytułu rozwiązania z nimi stosunku pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy.**

5. Pracownik, o którym mowa w ust. 3, oraz inna osoba niebędąca pracownikiem po stawieniu się w jednostce wojskowej w dniu określonym w karcie mobilizacyjnej, staje się z mocy prawa osobą cywilną wchodzącą w skład personelu Sił Zbrojnych, w rozumieniu obowiązujących Rzeczpospolitą Polską przepisów prawa międzynarodowego.
6. Do osób, świadczących po ogłoszeniu mobilizacji, w stanie wojennym lub po wybuchu wojny pracę w jednostkach wojskowych na podstawie pracowniczego przydziału mobilizacyjnego, w tym w zakresie ich obowiązków i uprawnień, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące osób pełniących służbę w jednostkach zmilitaryzowanych. Do osób tych nie stosuje się przepisów dotyczących powszechnego obowiązku wykonywania pracy, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 156, poz. 1301).>

nowe brzmienie art. 110 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

[Art. 110.

Żołnierze odbywający czynną służbę wojskową w chwili ogłoszenia mobilizacji i wybuchu wojny oraz żołnierze powołani do tej służby stosownie do art. 109 pozostają w czynnej służbie wojskowej do czasu zwolnienia.]

<Art. 110.

Żołnierze odbywający czynną służbę wojskową w chwili ogłoszenia mobilizacji i wybuchu wojny oraz żołnierze powołani do tej służby na podstawie art. 109 i art. 109a ust. 2 pozostają w czynnej służbie wojskowej do czasu zwolnienia.>

Art. 111.

1. Żołnierze powołani do czynnej służby wojskowej mogą być przeznaczeni do pełnienia tej służby w obronie cywilnej lub w jednostkach zmilitaryzowanych.
2. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb przeznaczania żołnierzy do służby w jednostkach zmilitaryzowanych, z uwzględnieniem sytuacji i czasu, w których następuje nadanie przeznaczenia do służby, oraz określeniem rodzajów jednostek, w których służba ta jest odbywana.

Art. 112.

1. Duchowni, z wyjątkiem wybieranych na określoną kadencję, mogą być powołani do czynnej służby wojskowej wyłącznie do pełnienia funkcji kapelanów wojskowych.
2. Słuchacze seminariów i szkół duchownych oraz członkowie zakonów mogą być powołani do czynnej służby wojskowej wyłącznie do służby sanitarnej lub służby w obronie cywilnej.

Art. 113.

1. Przeprowadzenie poboru zarządza Minister Obrony Narodowej.

2. Minister Obrony Narodowej może zarządzić objęcie obowiązkiem stawienia się do poboru:
 - 1) mężczyzn, którzy w danym roku kalendarzowym kończą osiemnaście lat życia,
 - 2) kobiet posiadających kwalifikacje przydatne do służby wojskowej, które w danym roku kalendarzowym kończą osiemnaście, a nie przekroczyły czterdziestu lat życia i nie są żołnierzami rezerwy,
 - 3) osób uznanych za czasowo niezdolne do służby wojskowej.
3. Osoby wymienione w ust. 2 są poborowymi w rozumieniu art. 109 ust. 1.

Art. 114.

1. Do przeprowadzania poboru są właściwe wojewódzkie sztaby wojskowe.
2. Szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych powołują powiatowe i wojewódzkie komisje poborowe w składzie określonym przez Ministra Obrony Narodowej.
3. Orzeczenia powiatowych komisji poborowych są ostateczne.
4. Orzeczenie powiatowej komisji poborowej może być zmienione lub uchylone przez wojewódzką komisję poborową tylko w trybie nadzoru, jeżeli zostało wydane z naruszeniem przepisów prawa lub jest oczywiście błędne.

Art. 115.

Odroczenia czynnej służby wojskowej udziela się tylko ze względu na stan zdrowia, na czas ustalony przez powiatową komisję poborową, nie dłuższy jednak niż sześć miesięcy. Po upływie tego okresu poborowy korzystający z odroczenia obowiązany jest stawić się ponownie przed właściwą komisją poborową.

**nowe brzmienie art.
116 wchodzi w życie z
dn. 1.07.2004 r.
(Dz.U. z 2003 r. Nr
210, poz. 2036)**

[Art. 116.

1. *Nie powołuje się do czynnej służby wojskowej osób, które ze względu na posiadane kwalifikacje lub zajmowane stanowiska pracy są niezbędne dla zapewnienia obrony lub bezpieczeństwa Państwa.*
2. *Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, kategorie osób, o których mowa w ust. 1, a także zasady i tryb ich reklamowania od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej.]*

<Art. 116.

1. **Nie powołuje się do czynnej służby wojskowej pełnionej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny osób, które zostały zwolnione z obowiązku pełnienia tej służby w drodze reklamowania.**
2. **Reklamowania, o którym mowa w ust. 1, dokonuje wojskowy komendant uzupełnień, a w przypadku żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową dowódca jednostki wojskowej.**
3. **Reklamowanie prowadzi się również w czasie pokoju.**
4. **Reklamowanie następuje:**
 - 1) **z urzędu i dotyczy osób, które:**

- a) wykonują mandat posła, senatora lub radnego,
 - b) zajmują kierownicze stanowiska państwowe określone w art. 2 ustawy z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz.U. Nr 20, poz. 101, z późn. zm.¹²⁾) lub stanowiska organów administracji publicznej w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego,
 - c) ze względu na posiadane kwalifikacje lub zajmowane stanowiska są niezbędne dla zapewnienia obrony lub bezpieczeństwa państwa,
- 2) na wniosek i dotyczy osób, których powołanie do czynnej służby wojskowej, o której mowa w ust. 1, groziłoby zaprzestaniem lub poważnym zakłóceniem pracy urzędu państwowego lub samorządowego albo działalności gospodarczej przedsiębiorcy, niezbędnej dla zapewnienia obrony lub bezpieczeństwa państwa.
5. Podstawę reklamowania z urzędu stanowi pisemne zawiadomienie (imienny wykaz osób) przekazane przez Kancelarię Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelarię Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz kierowników urzędów jednostek samorządu terytorialnego w stosunku do osób, o których mowa w ust. 4 pkt 1 lit. a, lub kierowników urzędów państwowych lub urzędów jednostek samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorców, pracodawców lub innych podmiotów uprawnionych do zatrudnienia lub nawiązania stosunku służbowego w stosunku do osób, o których mowa w ust. 4 pkt 1 lit. b i c.
6. Podstawę reklamowania na wniosek stanowi pisemny udokumentowany wniosek kierowników urzędów państwowych lub samorządowych albo przedsiębiorców w stosunku do osób, o których mowa w ust. 4 pkt 2.
7. Reklamowanie stanowi czynność materialno-techniczną podlegającą wpisowi lub zamieszczeniu w ewidencji wojskowej.
8. Odmowa dokonania reklamowania na wniosek lub jej uchylenie, w czasie pokoju stanowi decyzję administracyjną, od której służy wnioskodawcy odwołanie do szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego.
9. W przypadku ustania przyczyn reklamowania, wygasa ono z mocy prawa.
10. Odmowa dokonania reklamowania, o którym mowa w ust. 8, może nastąpić w przypadku, jeżeli istnieje potrzeba uzupełnienia Sił Zbrojnych stanem osobowym, a w ewidencji wojskowej nie występują zasoby osób, którym z racji posiadanego wieku, stopnia wojskowego, wykształcenia, kwalifikacji, stanu zdrowia lub miejsca zamieszkania, można nadać przydział mobilizacyjny lub pracowniczy przydział mobilizacyjny.
11. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb reklamowania od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej, szczegółowy wykaz kwalifikacji lub stanowisk, których posiadanie lub zajmowanie powoduje reklamowanie z urzędu, wzory zawiadomień i wniosków w sprawie reklamowania, uwzględniając obowiązek powiadamiania organów wojskowych przez osoby reklamowane o wszelkich okolicznościach ma-

¹²⁾ Zmiany ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1982 r. Nr 31, poz. 214, z 1985 r. Nr 22, poz. 98 i Nr 50, poz. 262, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, z 1991 r. Nr 100, poz. 443, z 1993 r. Nr 1, poz. 1, z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 142, poz. 701, z 1996 r. Nr 73, poz. 350, Nr 89, poz. 402, Nr 106, poz. 496 i Nr 139, poz. 647, z 1997 r. Nr 75, poz. 469 i Nr 133, poz. 883, z 1998 r. Nr 155, poz. 1016 i Nr 160, poz. 1065, z 1999 r. Nr 110, poz. 1255, z 2000 r. Nr 6, poz. 69 i Nr 48, poz. 552, z 2001 r. Nr 154, poz. 1784 i 1800, z 2002 r. Nr 214, poz. 1805 i Nr 240, poz. 2052, oraz z 2003 r. Nr 45, poz. 391 i Nr 65, poz. 595.

jących wpływ na to reklamowanie, właściwość organów dokonujących zawiadomienia o osobach podlegających reklamowaniu z urzędu lub wniosku-jących o reklamowanie, a także priorytet uzupełnienia Sił Zbrojnych stanem osobowym na wypadek ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny oraz nakłady poniesione przez Siły Zbrojne na wyszkolenie żołnierzy rezerwy.>

Art. 117.

1. Zwolnienie z czynnej służby wojskowej następuje:
 - 1) w razie uznania żołnierza przez wojskową komisję lekarską za trwale niezdolnego do służby wojskowej,
 - 2) w razie demobilizacji poszczególnych roczników lub grup żołnierzy określonych przez Ministra Obrony Narodowej.
2. Zwolnienie z czynnej służby wojskowej może nastąpić:
 - 1) w razie uznania żołnierza przez wojskową komisję lekarską za czasowo niezdolnego do służby wojskowej,
 - 2) w przypadku reklamowania.
3. Żołnierze zwolnieni z czynnej służby wojskowej obowiązani są zgłosić się osobiście w ciągu siedmiu dni od dnia zwolnienia ze służby do właściwej ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) wojskowej komendy uzupełnień w celu dokonania odpowiednich zmian w ewidencji wojskowej.

Rozdział 7

Szczególne uprawnienia żołnierzy i ich rodzin

Art. 118.

1. W okresie między dniem doręczenia pracownikowi karty powołania do czynnej służby wojskowej a jej odbyciem stosunek pracy nie może być przez pracodawcę wypowiedziany ani rozwiązany.
2. Jeżeli okres dokonanego przez pracodawcę lub przez pracownika wypowiedzenia stosunku pracy upływa po dniu doręczenia pracownikowi karty powołania do czynnej służby wojskowej, wypowiedzenie staje się bezskuteczne. W tym przypadku rozwiązanie stosunku pracy może nastąpić tylko na żądanie pracownika.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również do umów o pracę zawartych na okres próbny. W razie upływu okresu próbnego po powołaniu pracownika do czynnej służby wojskowej umowę o pracę uważa się za zawartą na czas nieokreślony.
4. Przepisy ust. 1-3 nie dotyczą pracowników powołanych do czynnej służby wojskowej, która ma być odbywana w formie jednodniowych ćwiczeń.
5. Umowa o pracę zawarta na czas określony lub na czas wykonania określonej pracy ulega jednakże rozwiązaniu z upływem terminu określonego w umowie.
6. Przepisów ust. 1-5 nie stosuje się, jeżeli pracodawca może rozwiązać umowę o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika oraz w razie ogłoszenia upadłości lub likwidacji zakładu pracy. W tych przypadkach rozwiązanie stosunku pracy następuje na zasadach ogólnych.

Art. 119.

1. Na wniosek pracownika, któremu doręczono kartę powołania do czynnej służby wojskowej, pracodawca jest obowiązany udzielić mu zwolnienia od pracy bez zachowania prawa do wynagrodzenia:
 - 1) na dwa dni, jeżeli pracownikowi doręczono kartę powołania do zasadniczej lub okresowej służby wojskowej,
 - 2) na jeden dzień, jeżeli pracownikowi doręczono kartę powołania do odbycia ćwiczeń wojskowych trwających powyżej trzydziestu dni.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli doręczona karta powołania zobowiązuje do natychmiastowego stawiennictwa.
3. Na wniosek pracownika, który odbył ćwiczenia wojskowe trwające powyżej trzydziestu dni, pracodawca jest obowiązany udzielić mu zwolnienia od pracy po odbyciu tych ćwiczeń na jeden dzień, bez zachowania prawa do wynagrodzenia.
4. W przypadkach określonych w ust. 1 i 3 pracodawca może - na własny koszt - wypłacić pracownikowi wynagrodzenie za czas zwolnienia od pracy.

Art. 119a.

1. Żołnierzowi rezerwy, który odbył ćwiczenia wojskowe, z wyjątkiem ćwiczeń trwających do dwudziestu czterech godzin odbywanych w czasie lub dniu wolnym od pracy, przysługuje świadczenie pieniężne rekompensujące utracone wynagrodzenie ze stosunku pracy lub stosunku służbowego albo dochód z prowadzonej działalności gospodarczej, które mógłby uzyskać w okresie odbywania ćwiczeń wojskowych.
2. Świadczenie pieniężne za każdy dzień ćwiczeń wojskowych stanowi kwota 1/30 miesięcznego wynagrodzenia lub dochodu, o których mowa w ust. 1, pomnożona przez liczbę dni odbytych ćwiczeń wojskowych, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Kwota dziennego świadczenia pieniężnego nie może być wyższa od 1/30 dwupółkrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, którego wysokość ogłasza Prezes Głównego Urzędu Statystycznego.
4. Świadczenie pieniężne nie przysługuje żołnierzowi rezerwy powołanemu na ćwiczenia wojskowe, jeżeli otrzymał od pracodawcy wynagrodzenie za okres odbywania ćwiczeń wojskowych.
5. Świadczenie pieniężne ustala i wypłaca wójt lub burmistrz (prezydent miasta) na udokumentowany wniosek uprawnionego żołnierza rezerwy, złożony nie później niż w ciągu trzech miesięcy od zakończenia ćwiczeń wojskowych, z zastrzeżeniem ust. 6.
6. Świadczenie pieniężne wypłaca się w kwocie pomniejszonej o uposażenie, jakie żołnierz rezerwy otrzymał z tytułu odbytych ćwiczeń wojskowych.
7. Wydatki z tytułu wypłaty świadczeń pieniężnych pokrywane są z budżetu Ministerstwa Obrony Narodowej.
8. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób ustalania i wypłacania świadczenia pieniężnego, zwrotu wydatków z tego tytułu organom samorządu terytorialnego oraz tryb postępowania i właściwość organów w tych sprawach.

Art. 120.

1. Pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej podjął pracę u pracodawcy, u którego był zatrudniony w dniu powołania do tej służby, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia u tego pracodawcy w zakresie wszystkich uprawnień wynikających ze stosunku pracy.
2. Pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej podjął pracę po raz pierwszy lub u innego pracodawcy niż ten, u którego był zatrudniony w dniu powołania do tej służby, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia wymaganego do nabywania lub zachowania uprawnień wynikających ze stosunku pracy, z wyjątkiem uprawnień przysługujących wyłącznie pracownikom u pracodawcy, u którego podjął pracę.
3. Pracownikowi, który podjął pracę po upływie trzydziestu dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej, czas odbywania tej służby wlicza się do okresu zatrudnienia, od którego zależą tylko uprawnienia w zakresie wymiaru urlopu wypoczynkowego i wysokości odprawy pośmiertnej, a także uprawnienia emerytalno-rentowe.
4. Terminy przewidziane w ust. 1 i 2 uważa się za zachowane, jeżeli pracownik nie mógł podjąć pracy z przyczyn usprawiedliwiających nieobecność w pracy.
5. Przepisy ust. 1-4 stosuje się, jeżeli przepisy szczególne nie przewidują korzystniejszych uprawnień.
6. Przepisy ust. 1-3 nie naruszają uprawnień bezrobotnych, określonych w odrębnych przepisach.

Art. 121.

1. Żołnierze rezerwy, którzy w ciągu trzydziestu dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej, z zastrzeżeniem art. 120 ust. 4, nie mogą podjąć pracy wskutek ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy, u którego byli zatrudnieni w dniu powołania do tej służby, albo rozwiązania z nimi stosunku pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, a także którzy z innych przyczyn poszukują pracy – korzystają z pierwszeństwa w zakresie pośrednictwa pracy.
2. Minister właściwy do spraw pracy w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady prowadzenia pośrednictwa pracy w stosunku do żołnierzy rezerwy, o których mowa w ust. 1.

Art. 122.

1. Pracodawca, który zatrudniał pracownika w dniu powołania do czynnej służby wojskowej, jest obowiązany zatrudnić go na poprzednio zajmowanym stanowisku lub na stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz wynagrodzenia, jeżeli w ciągu trzydziestu dni od dnia zwolnienia ze służby pracownik zgłosił się do tego zakładu w celu podjęcia pracy. Niezachowanie tego terminu powoduje wygaśnięcie stosunku pracy, chyba że nastąpiło z przyczyn usprawiedliwiających nieobecność w pracy.
2. Jeżeli pracownik uzyskał podczas odbywania czynnej służby wojskowej inne lub wyższe niż posiadane uprzednio kwalifikacje zawodowe, pracodawca jest obo-

wiązany na wniosek pracownika zatrudnić go w miarę możliwości na stanowisku, które odpowiada nabytym w wojsku kwalifikacjom.

Art. 123.

Pracownik, który podjął pracę po przedterminowym zwolnieniu z zasadniczej służby wojskowej z pozostawieniem w dyspozycji dowódcy jednostki wojskowej - w razie wezwania do dalszego odbywania tej służby - jest obowiązany stawić się do pracy następnego dnia po zwolnieniu ze służby.

Art. 124.

1. Pracodawca udziela pracownikowi powołanemu do odbycia ćwiczeń wojskowych urlopu bezpłatnego na okres trwania tych ćwiczeń, z wyjątkiem ćwiczeń trwających do dwudziestu czterech godzin, odbywanych w czasie lub w dniu wolnym od pracy.
2. W czasie trwania urlopu bezpłatnego, o którym mowa w ust. 1, pracownik zachowuje wszystkie uprawnienia wynikające ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.

Art. 125.

Pracownik powołany do zasadniczej lub okresowej służby wojskowej otrzymuje od pracodawcy odprawę w wysokości dwutygodniowego wynagrodzenia obliczonego według zasad określonych dla ustalania ekwiwalentu za urlop wypoczynkowy. Odprawa nie przysługuje w razie ponownego powołania do tej samej służby.

Art. 126.

W okresie odbywania przez żołnierza zasadniczej służby wojskowej rozwiązanie przez pracodawcę stosunku pracy z żoną żołnierza może nastąpić wyłącznie z winy pracownicy oraz w razie ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy.

Art. 127.

1. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) uznaje poborowego, któremu doręczono kartę powołania do odbycia zasadniczej służby wojskowej, oraz żołnierza odbywającego tę służbę, z wyjątkiem żołnierza pełniącego ją nadterminowo - na ich wniosek lub uprawnionego członka rodziny - za posiadającego na wyłącznym utrzymaniu członków rodziny. Przepis art. 128 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

<1a. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta), w drodze decyzji administracyjnej, uznaje poborowego, któremu doręczono kartę powołania do odbycia zasadniczej służby wojskowej, oraz żołnierza odbywającego tę służbę, na jego udokumentowany wniosek za żołnierza samotnego.

1b. Decyzję, o której mowa w ust. 1 i 1a, wydaje wójt lub burmistrz (prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące w dniu doręczenia poborowemu karty powołania do zasadniczej służby wojskowej, a w stosunku do żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową - w dniu stawienia się do odbycia tej służby.>

w art. 127: dodane ust. 1a, 1b i 5 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

ust. 2 w art. 127 skreślony

3. Decyzję wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) doręcza się osobie, która wniosła podanie, wraz z uzasadnieniem.
 4. Od decyzji wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) przysługuje osobie, która wniosła podanie, odwołanie do wojewody w terminie czternastu dni od dnia doręczenia decyzji. Decyzja może być zmieniona przez wojewodę również z urzędu, jeżeli została wydana z naruszeniem przepisów prawa.
- <5. Żołnierzem samotnym w rozumieniu ustawy jest osoba niebędąca w związku małżeńskim, prowadząca odrębne gospodarstwo domowe, samodzielnie zajmująca lokal mieszkalny lub dom mieszkalny, w którym jest zameldowana na pobyt stały, jeżeli nie ma innych osób zobowiązanych do pokrywania należności z tytułu zajmowania tego lokalu lub domu mieszkalnego.>**

Art. 128.

[1. Żołnierzom zasadniczej służby wojskowej posiadającym na wyłącznym utrzymaniu członków rodziny w czasie odbywania służby przysługuje, z zastrzeżeniem ust. 4 i 5, zasiłek w kwocie minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów.]

<1. Żołnierzom zasadniczej służby wojskowej posiadającym na wyłącznym utrzymaniu członków rodziny w czasie odbywania służby przysługuje, z zastrzeżeniem ust. 4 i 5, zasiłek w kwocie minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego, ustalanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. Nr 200, poz. 679).>

w art. 128: nowe brzmienie ust. 1 i 2 oraz dodane zd. drugie w ust. 4 wchodzą w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

[2. Członkami rodziny żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową, pozostającymi na jego wyłącznym utrzymaniu, są jego żona, dzieci, rodzice oraz osoby, względem których żołnierza obciąża obowiązek alimentacyjny, o ile, z zastrzeżeniem ust. 4 i 5, nie uzyskują oni dochodu lub uzyskiwany przez nich dochód z jakiegokolwiek tytułu jest niższy od minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów.]

<2. Członkami rodziny żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową, pozostającymi na jego wyłącznym utrzymaniu, są jego żona, dzieci, rodzice oraz osoby, względem których żołnierza obciąża obowiązek alimentacyjny, o ile, z zastrzeżeniem ust. 4 i 5, nie uzyskują oni dochodu lub uzyskiwany przez nich dochód z jakiegokolwiek tytułu jest niższy od minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego, ustalanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.>

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do osób wymienionych w tym przepisie, jeśli utraciły prawo do zasiłku dla bezrobotnych z powodu upływu okresu jego pobierania, z wyjątkiem żony żołnierza.
4. Jeżeli łączny miesięczny dochód uzyskiwany przez osoby, o których mowa w ust. 2, jest niższy od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, zasiłek, o którym mowa w ust. 1, przysługuje w wysokości stanowiącej różnicę między kwotą minimalnego wynagrodzenia za pracę a wysokością tego dochodu. **<Za dochód nie uważa się zasiłku rodzinnego.>**

5. Zasiłek nie przysługuje, jeżeli osoby, o których mowa w ust. 2, uzyskują łącznie dochód równy kwocie minimalnego wynagrodzenia, o której mowa w ust. 1, lub wyższy od niej.

[Art. 128a.

1. Żołnierzowi, na którym ciąży obowiązek alimentacyjny na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu lub umowy, wypłaca się zasiłek w wysokości świadczenia alimentacyjnego, jednak nie wyższy niż w kwocie, o której mowa w art. 128 ust. 1. **Zasiłek może być wypłacony bezpośrednio osobie, której przysługuje świadczenie alimentacyjne, lub jej pełnomocnikowi, na ich wniosek.**
2. Żołnierzowi, którego członkom rodziny w myśl odrębnych przepisów przysługuje zasiłek rodzinny, wypłaca się ten zasiłek w wysokości określonej w tych przepisach.]

nowe brzmienie art. 128a wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<Art. 128a.

1. **Żołnierzowi, na którym ciąży obowiązek alimentacyjny na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu, wypłaca się zasiłek w wysokości świadczenia alimentacyjnego, jednak nie wyższy niż kwota, o której mowa w art. 128 ust. 1.**
2. **Zasiłek, o którym mowa w ust. 1, może być wypłacony bezpośrednio osobie, której przysługuje świadczenie alimentacyjne lub jej pełnomocnikowi, na ich wniosek. Przepisy art. 128b stosuje się odpowiednio.**
3. **Łączna wysokość świadczeń, o których mowa w ust. 1 i w art. 128 ust. 1, nie może być wyższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę pracowników.>**

Art. 128b.

1. Decyzję o przyznaniu żołnierzowi zasiłku, o którym mowa w art. 128 ust. 1 i art. 128a, wydaje dowódca jednostki wojskowej na podstawie udokumentowanego wniosku tego żołnierza.
2. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje żołnierzowi odwołanie do organu wojskowego wyższego stopnia, określonego w odrębnych przepisach.
3. Zasiłek, o którym mowa w art. 128 ust. 1 oraz w art. 128a, wypłaca dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz odbywa służbę. **<Zasiłek wypłaca się za okres od dnia stawienia się do zasadniczej służby wojskowej.>**

Art. 128c.

Żołnierz, który podał nieprawdziwe dane w celu uzyskania nienależnego zasiłku lub uzyskania zasiłku w wyższej wysokości niż mu przysługuje albo nie zawiadomił o okolicznościach powodujących zmianę wysokości zasiłku lub wygaśnięcie decyzji o jego przyznaniu, jest obowiązany do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku lub jego części wraz z odsetkami ustawowymi.

dodane zd. drugie w ust. 3 w art. 128b wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

[Art. 128d.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb przyznawania i wypłacania zasiłków na utrzymanie członków rodziny, o których mowa w art. 128 ust. 1 i art. 128a ust. 1.]

<Art. 128d.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb przyznawania i wypłacania zasiłków na utrzymanie członków rodziny, o których mowa w art. 128 ust. 1 i art. 128a ust. 1. Rozporządzenie powinno określać szczegółowy wykaz podmiotów uprawnionych do pobierania zasiłku, organy upoważnione do wydania decyzji o przyznaniu zasiłku, dokumenty wymagane do wydania decyzji o przyznaniu zasiłku, sposób postępowania z dokumentacją przy przeniesieniu żołnierza do innej jednostki wojskowej lub poborowego do innej jednostki organizacyjnej, a także termin wypłaty oraz okres pobierania zasiłku.>

nowe brzmienie art. 128d wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 130.

1. Członków rodziny żołnierza odbywającego czynną służbę wojskową, którzy zamieszkiwali wspólnie z nim w dniu powołania go do tej służby, nie wolno usuwać przymusowo z lokali mieszkalnych zajmowanych na podstawie tytułu prawnego, z zastrzeżeniem przepisu ust. 2.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli żołnierz nie został uznany za posiadającego na wyłącznym utrzymaniu członków rodziny i zwłoka z zapłatą należności z tytułu zajmowania lokalu mieszkalnego wynosi co najmniej dwa pełne okresy płatności.
3. Nie wolno również zajmować lokali mieszkalnych żołnierzy samotnych odbywających czynną służbę wojskową.

art. 129 skreślony

Art. 131.

1. *[Żołnierzom uznanym za posiadających posiadających na wyłącznym utrzymaniu członków rodziny oraz żołnierzom samotnym w okresie odbywania przez nich czynnej służby wojskowej, z wyjątkiem nadterminowej zasadniczej służby wojskowej i okresowej służby wojskowej:] <Żołnierzom uznanym za posiadających na wyłącznym utrzymaniu członków rodziny i żołnierzom uznanym za samotnych w okresie odbywania przez nich czynnej służby wojskowej, z wyjątkiem nadterminowej zasadniczej służby wojskowej i okresowej służby wojskowej, na ich udokumentowany wniosek:>*

nowe brzmienie zd. wstęp. w ust. 1 w art. 131 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

1) pokrywa się:

- a) należności z tytułu najmu lokalu mieszkalnego zajmowanego na podstawie decyzji administracyjnej,
- b) należności z tytułu zajmowania spółdzielczego lokalu mieszkalnego typu lokatorskiego,
- c) bieżące opłaty eksploatacyjne z tytułu zajmowania spółdzielczego lokalu mieszkalnego typu własnościowego,

[d) należności z tytułu zajmowania lokalu mieszkalnego na podstawie umowy cywilnoprawnej w formie ryczałtu, którego wysokość określa Rada Ministrów w drodze rozporządzenia,]

<d) należności z tytułu zajmowania lokalu mieszkalnego na podstawie umowy najmu, z wyjątkiem sytuacji, w których przedmiot umowy jest częścią tego lokalu, a jedna ze stron umowy jest obciążona obowiązkiem alimentacyjnym względem drugiej strony,>

e) bieżące należności z tytułu zajmowania lokalu mieszkalnego, stanowiącego przedmiot odrębnej własności w rozumieniu przepisów o własności lokali, albo domu mieszkalnego, stanowiącego przedmiot własności żołnierza,

w art. 131: nowe brzmienie lit. d w pkt 1 w ust. 1 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

2) zawieszają się spłaty:

- a) pożyczki uzyskanej z zakładowego funduszu mieszkaniowego,
- b) kredytu lub pożyczki udzielonych przez banki lub instytucje uprawnione do udzielania kredytów lub pożyczek, chyba że strony w umowie postanowiły inaczej.

2. Pożyczka i kredyty, o których mowa w ust. 1 pkt 2, w okresie zawieszenia ich spłaty nie podlegają oprocentowaniu.

3. Uprawnienia, o których mowa w ust. 1 i 2, przysługują również małżonkom żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową, jeżeli ze względu na nie żołnierze zostali uznani za posiadających na wyłącznym utrzymaniu członków rodziny.

4. Warunkiem korzystania z uprawnień wymienionych:

[1) w ust. 1 w pkt 1 - jest nieoddanie lokalu mieszkalnego albo domu mieszkalnego do bezpłatnego używania albo w najem lub podnajem,]

<1) w ust. 1 pkt 1 lit. a-c i e - jest nieoddanie lokalu mieszkalnego albo domu mieszkalnego do bezpłatnego używania albo w najem lub w podnajem,>

w art. 131: nowe brzmienie pkt 1 i dodany pkt 3 w ust. 4 oraz dodany ust. 5a i nowe brzmienie ust. 6 wchodzi w życie jw.

2) w ust. 1 w pkt 2 oraz w ust. 2 - jest zaciągnięcie kredytu lub pożyczki przed dniem powołania żołnierza do czynnej służby wojskowej [.] < , >

<3) w ust. 1 pkt 1 lit. d - oprócz warunku określonego w pkt 1 jest również zawarcie przez żołnierza samotnego umowy najmu z właścicielem lokalu mieszkalnego oraz dopełnienie obowiązku zameldowania się w tym lokalu na pobyt stały.>

5. Przepisów ust. 1, 2 i 4 nie stosuje się do żołnierzy samotnych odbywających ćwiczenia wojskowe trwające poniżej trzydziestu dni.

<5a. Decyzję o pokrywaniu należności i opłat, o których mowa w ust. 1, wydaje wójt lub burmistrz (prezydent miasta), właściwy dla miejsca położenia lokalu mieszkalnego albo domu mieszkalnego żołnierza.>

[6. Należności i opłaty, o których mowa w ust. 1 pkt 1, wypłacają wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast).]

<6. Wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast) wypłacają należności i opłaty, o których mowa w ust. 1 pkt 1, od dnia złożenia wniosku w tej sprawie.>

<7. Należności, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. d, wypłaca się w formie ryczałtu. Przy określaniu wysokości ryczałtu nie uwzględnia się powierzchni przekraczającej normatywną powierzchnię, o której mowa w art. 5 ustawy

z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. Nr 71, poz. 734, z 2002 r. Nr 216, poz. 1826 oraz z 2003 r. Nr 203, poz. 1966).

8. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, ustali wysokość ryczałtu, o którym mowa w ust. 7, jako wielokrotność stawki czynszu określonego przez właściwy zarząd jednostki samorządu terytorialnego dla lokalu mieszkalnego o porównywalnej powierzchni użytkowej z uwzględnieniem standardu tego lokalu oraz określi organy upoważnione do wydania decyzji o przyznaniu ryczałtu, dokumenty wymagane do wydania decyzji o przyznaniu ryczałtu, sposób przekazywania ryczałtu oraz tryb pokrywania poniesionych z tego tytułu wydatków.>

w art. 131: dodane ust. 7 i 8 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 132.

1. Wydatki z tytułu zasiłków, należności i opłat, o których mowa w art. 128, art. 128a i art. 131 ust. 1 pkt 1, pokrywane są z budżetu Ministerstwa Obrony Narodowej, natomiast w przypadku żołnierzy odbywających służbę wojskową w jednostkach wojskowych podporządkowanych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych - z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, a w przypadku poborowych odbywających służbę zastępczą - z budżetu Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej.
2. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa:
 - 1) szczegółowe zasady i tryb pokrywania należności i opłat, o których mowa w art. 131 ust. 1 pkt 1,
 - 2) tryb zwrotu organom samorządu terytorialnego wydatków poniesionych na cele wymienione w ust. 1,
 - 3) szczegółowe zasady i tryb zawieszania spłat pożyczek i kredytów, o których mowa w art. 131 ust. 1 pkt 2.

w ust. 1 w art. 132: **Obecnie:** jednostki wojskowe podporządkowane ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych uległy likwidacji

w ust. 1 w art. 132: **Obecnie:** Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

<Art. 132a.

1. Żołnierzom, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową w ustalonym czasie jej trwania na stanowiskach służbowych lub funkcjach wojskowych odpowiadających ich kwalifikacjom nabytym przed powołaniem do tej służby, wypłaca się, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, odpowiednio zrewaloryzowany ekwiwalent pieniężny z tytułu poniesionych przed powołaniem do tej służby kosztów związanych z uzyskaniem kwalifikacji przydatnych w wojsku.
2. Ekwiwalent pieniężny, o którym mowa w ust. 1, wypłaca na wniosek żołnierza wojskowy komendant uzupełnień w ciągu czternastu dni od dnia złożenia wniosku, pod warunkiem, że wniosek został złożony nie później niż w terminie trzydziestu dni od dnia zwolnienia żołnierza z zasadniczej służby wojskowej. Należności te są pokrywane z części budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej.
3. Podstawę wypłaty należności z tytułu uzyskania kwalifikacji stanowi umowa zawarta między wojskowym komendantem uzupełnień a poborowym, na podstawie której poborowy zobowiązał się do uzyskania przed powołaniem do zasadniczej służby wojskowej określonych kwalifikacji, a wojskowy komendant uzupełnień zobowiązał się do powołania go do tej służby na stanowisko służbowe lub funkcję wojskową odpowiadające uzyskanym kwalifikacjom.

dodane art. 132a-132c wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 132b.

1. Poborowi przeznaczeni do odbycia zasadniczej służby wojskowej mogą być kierowani do odbycia szkolenia (kursu) w celu uzyskania kwalifikacji przydatnych w wojsku.
2. Poborowych do odbycia szkolenia (kursu), o którym mowa w ust. 1, kieruje wojskowy komendant uzupełnień. Skierowanie stanowi decyzję administracyjną.
3. Szkolenia (kursy), o których mowa w ust. 1, prowadzą osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, z którymi szef wojewódzkiego sztabu wojskowego zawarł umowę na realizację tego szkolenia (kursu). Do wyłonienia podmiotów realizujących szkolenie (kursy) stosuje się przepisy ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych.
4. Czas trwania szkolenia (kursu), o którym mowa w ust. 1, może wynosić do trzech miesięcy i być realizowany w czasie wolnym od pracy lub w przerwie wakacyjnej.
5. Uczestnikom szkolenia (kursu), o którym mowa w ust. 1, będącym pracownikami przysługuje:
 - 1) zwolnienie z pracy na czas niezbędny do odbycia zajęć, z uwzględnieniem czasu koniecznego na dojazd,
 - 2) wynagrodzenie w pełnej wysokości za czas zwolnienia z pracy z powodu odbywania zajęć.
6. Koszty związane z realizacją szkolenia (kursu), o którym mowa w ust. 1, oraz wynikające ze świadczeń określonych w ust. 5, pokrywa się z części budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej.

art. 133 traci moc w zakresie uregulowanym (Dz.U. 1997r. Nr 28, poz. 153 - art. 170 pkt 1) z dniem 1.01.1999 r.

pkt 2 w art. 133 utracił moc

Art. 132c.

Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, kwalifikacje przydatne w wojsku, o których mowa w art. 132a ust. 1 i art. 132b ust. 1, wzór umowy, o której mowa w art. 132a ust. 3 i art. 132b ust. 3, oraz tryb naliczania i wypłacania ekwiwalentu pieniężnego, o którym mowa w art. 132a ust. 1, uwzględniając w szczególności klasyfikację zawodów i specjalności określoną na podstawie art. 36 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz.U. z 2003 r. Nr 58, poz. 514, z późn. zm.¹³⁾) lub dyscypliny sportu określone w art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz.U. z 2001 r. Nr 81, poz. 889, z późn. zm.¹⁴⁾), a także w zakresie ekwiwalentu pieniężnego prognozowany w ustawie budżetowej na dany rok wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych obowiązujący w dniu zwolnienia żołnierza z zasadniczej służby wojskowej.>

Art. 133.

¹³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2003 r. Nr 90, poz. 844, Nr 122, poz. 1143, Nr 128, poz. 1176, Nr 135, poz. 1268, Nr 137, poz. 1302, Nr 166, poz. 1608 i Nr 203, poz. 1966.

¹⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2001 r. Nr 102, poz. 1115, z 2002 r. Nr 4, poz. 31, Nr 25, poz. 253, Nr 74, poz. 676, Nr 93, poz. 820, Nr 130, poz. 1112 i Nr 207, poz. 1752 oraz z 2003 r. Nr 203, poz. 1966.

Członkom rodzin żołnierzy odbywających okresową służbę wojskową przysługuje:

- 1) prawo do bezpłatnego korzystania ze świadczeń publicznych zakładów opieki zdrowotnej - na zasadach, w zakresie i trybie oraz przez osoby określone przez Ministrów Obrony Narodowej oraz właściwego do spraw zdrowia w drodze rozporządzenia,*

Art. 134.

Przepisy art. 118-132 stosuje się odpowiednio do absolwentów szkół wyższych odbywających przeszkolenie wojskowe oraz członków ich rodzin.

Art. 135.

1. Przepisy art. 118, 119 ust. 1, 2 i 4, art. 120, 122, 124-126 oraz 129-132 stosuje się do żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, jeżeli odpowiednie przepisy nie stanowią inaczej.
2. Członkowie rodziny pozostający na wyłącznym utrzymaniu żołnierza pełniącego służbę wojskową, o której mowa w ust. 1, zachowują prawo do wszystkich świadczeń od pracodawcy, który zatrudnił żołnierza w dniu powołania go do służby, przysługujących członkom rodziny innych pracowników zatrudnionych przez tego pracodawcę.
3. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia określa:
 - 1) kategorie żołnierzy pełniących służbę wojskową określoną w ust. 1, których członkowie rodziny pozostający na ich utrzymaniu uprawnieni są do zasiłków wojennych,
 - 2) wysokość, zasady i tryb przyznawania zasiłków wojennych.

Art. 136.

Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może przyznać żołnierzom oraz członkom ich rodzin inne szczególne uprawnienia lub ulgi, określając zasady i warunki korzystania z nich.

DZIAŁ IV

Obrona cywilna

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 137.

Obrona cywilna ma na celu ochronę ludności, zakładów pracy i urządzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny oraz współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.

Art. 138.

1. Podstawowymi jednostkami organizacyjnymi przeznaczonymi do wykonywania zadań obrony cywilnej są formacje obrony cywilnej.
2. Formacje obrony cywilnej składają się z oddziałów obrony cywilnej przeznaczonych do wykonywania zadań ogólnych lub specjalnych oraz innych jednostek tych formacji.
3. Formacje obrony cywilnej tworzą, w drodze rozporządzenia, ministrowie, a wojewodowie, starostowie, wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast) - w drodze zarządzenia, uwzględniając w szczególności: skalę występujących zagrożeń, rodzaj formacji, ich przeznaczenie oraz stan osobowy i organizację wewnętrzną.
4. Formacje obrony cywilnej mogą tworzyć także pracodawcy.

**art. 140 uchyla się z
dn. 1.07.2004 r.
(Dz.U. z 2003 r. Nr
210, poz. 2036)**

Art. 139.

1. Obowiązek obywateli w zakresie obrony cywilnej polega na:
 - 1) odbywaniu:
 - a) służby w obronie cywilnej,
 - b) przysposobienia obronnego młodzieży szkolnej,
 - c) szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony ludności,
 - 2) wykonywaniu innych zadań przewidzianych w ustawie.
2. Służbę w obronie cywilnej odbywa się w formacjach obrony cywilnej.
3. Służba w obronie cywilnej może być odbywana również w jednostkach organizacyjnych niebędących formacjami obrony cywilnej, określonych przez Radę Ministrów.
4. Osoby podlegające obowiązkowi służby w obronie cywilnej mogą być zobowiązane w ramach tej służby do wykonywania prac niezbędnych dla potrzeb obrony cywilnej oraz do udziału w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.
- 4a. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zasady zwalniania przez pracodawców z obowiązku świadczenia pracy osób powołanych do służby w obronie cywilnej w związku ze zwalczaniem klęsk żywiołowych, katastrof i zagrożeń środowiska, biorąc pod uwagę zasady zrekompensowania utraconego wynagrodzenia i uwzględniając w szczególności profil działania zakładu.
5. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, stanowiska w urzędach organów administracji rządowej i innych organów państwowych, instytucjach państwowych, urzędach organów samorządu terytorialnego oraz u przedsiębiorców i w innych jednostkach organizacyjnych, uznawane za równorzędne z odbywaniem służby w obronie cywilnej, uwzględniając w szczególności stanowiska związane z ochroną ludności i zwalczaniem klęsk żywiołowych.

[Art. 140.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) *zadania obrony cywilnej oraz obowiązki i uprawnienia organów administracji rządowej oraz innych organów i instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych, a także organizacji społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem za-*

sad planowania i organizacji działań ratowniczych, monitorowania zagrożeń, szkolenia i upowszechniania problematyki obrony cywilnej,

- 2) *zasady zwalczania klęsk żywiołowych, katastrof i zagrożeń środowiska oraz usuwania ich skutków przez obronę cywilną, uwzględniając w szczególności zasady współdziałania z innymi służbami i kompetencje w tej dziedzinie,*
- 3) *ogólne zasady tworzenia i przeznaczania formacji obrony cywilnej, uwzględniając w szczególności ich modelowe struktury organizacyjne i podporządkowanie, oraz zasady wyposażenia ich w niezbędny sprzęt i środki.]*

Rozdział 2 Służba w obronie cywilnej

Art. 141.

Obowiązek służby w obronie cywilnej polega na:

- 1) odbywaniu w czasie pokoju:
 - a) zasadniczej służby lub szkolenia poborowych,
 - b) ćwiczeń,
- 2) pełnieniu w czasie wojny czynnej służby.

Art. 142.

1. Obowiązkowi służby w obronie cywilnej podlegają:

- 1) poborowi uznani za zdolnych do służby wojskowej, przeznaczeni do odbycia:
 - a) zasadniczej służby w oddziałach obrony cywilnej, jeżeli nie korzystają z odroczenia zasadniczej służby wojskowej,
 - b) szkolenia poborowych w tych oddziałach,
- 2) przeznaczeni do tej służby:
 - a) żołnierze rezerwy nieprzewidziani do służby wojskowej albo do służby w jednostkach zmilitaryzowanych,
 - b) mężczyźni niepodlegający obowiązkowi służby wojskowej, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą sześćdziesiąt lat życia,
 - c) kobiety począwszy od 1 stycznia roku, w którym kończą osiemnaście lat życia, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą pięćdziesiąt lat życia.

2. Obowiązkowi odbycia szkolenia poborowych w jednostkach organizacyjnych obrony cywilnej mogą być również poddani przedpoborowi uznani za zdolnych do służby wojskowej, którzy zgłosili się ochotniczo do tego szkolenia.

3. Obowiązkowi służby w obronie cywilnej nie podlegają:

[1) osoby zaliczone do jednej z grup inwalidów,]

- <1) osoby uznane za stale lub długotrwale niezdolne do pracy w gospodarstwie rolnym na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników lub za całkowicie niezdolne do pracy oraz samodzielnej egzystencji albo całkowicie niezdolne do pracy na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Fundu-**

*w pkt 1 w ust. 3 w art. 142: **Obecnie:** osoby o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy*

*w pkt 4 w ust. 3 w art. 142: **Obecnie:** osoby o całkowitej niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji*

szu Ubezpieczeń Społecznych lub zaliczone do osób o znacznym stopniu niepełnosprawności albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,>

2) kobiety w ciąży i w okresie sześciu miesięcy po odbyciu porodu,

3) osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat ośmiu,

[4) osoby sprawujące opiekę nad dziećmi od lat ośmiu do szesnastu lub nad osobami wspólnie zamieszkalymi, zaliczonymi do I grupy inwalidów albo obłożnie chorymi, jeżeli opieki tej nie można powierzyć innej osobie.]

<4) sprawujące opiekę nad:

a) dziećmi od lat ośmiu do szesnastu,

b) osobami obłożnie chorymi,

c) osobami, wobec których orzeczono stałą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników,

d) osobami, wobec których orzeczono całkowitą niezdolność do pracy oraz samodzielnej egzystencji na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,

e) osobami zaliczonymi do znacznego stopnia niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,

jeżeli osoby te wspólnie z nimi zamieszkują i opieki tej nie można powierzyć innym osobom.>

w art. 142 w ust. 3: nowe brzmienie pkt 1 i 4 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 143.

1. Poborowych przeznacza i powołuje do zasadniczej służby w obronie cywilnej wojskowy komendant uzupełnień.
2. Osoby, o których mowa w art. 142 ust. 1 pkt 2, przeznacza do służby w obronie cywilnej komendant formacji obrony cywilnej lub kierownik jednostki organizacyjnej, o której mowa w art. 139 ust. 3, a na stanowisko komendanta formacji - pracodawca albo wójt lub burmistrz (prezydent miasta), po zasięgnięciu, w uzasadnionych przypadkach, opinii lekarza publicznego zakładu opieki zdrowotnej.
3. Powołanie do zasadniczej służby w obronie cywilnej następuje za pomocą karty powołania do tej służby.
4. Przeznaczenie do służby w obronie cywilnej osób, o których mowa w ust. 2, następuje w drodze nadania przydziału organizacyjno-mobilizacyjnego do służby w określonej:
 - 1) formacji obrony cywilnej lub
 - 2) jednostce organizacyjnej, o której mowa w art. 139 ust. 3.
5. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, kategorie żołnierzy rezerwy, których przeznaczenie do służby w obronie cywilnej wymaga zgody wojskowego komendanta uzupełnień, z uwzględnieniem celu powołania do służby w obronie cywilnej oraz zadań, jakie mają tam wykonywać.

Art. 144.

1. Poborowi powołani do zasadniczej służby w obronie cywilnej są obowiązani zgłosić się do tej służby w terminie i miejscu określonych w karcie powołania.
2. Dniem powołania do zasadniczej służby w obronie cywilnej jest określony w karcie powołania dzień stawienia się do tej służby.
3. Osoby wymienione w art. 142 ust. 1 pkt 2 są obowiązane zgłaszać się do służby w terminie i miejscu określonych w karcie przydziału do służby w formacji obrony cywilnej albo w wezwaniu komendanta oddziału lub kierownika jednostki organizacyjnej, o której mowa w art. 139 ust. 3; przepis art. 61 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 145.

[1. Zasadniczą służbę w obronie cywilnej poborowi odbywają w jednym, nieprzerwanym okresie przez osiemnaście miesięcy.]

<1. Zasadniczą służbę w obronie cywilnej poborowi odbywają w jednym, nieprzerwanym okresie przez dziewięć miesięcy.>

[2. Zasadnicza służba w obronie cywilnej może być odbywana także w kilku okresach w ciągu trzech lat, w łącznym wymiarze osiemnastu miesięcy. Podział służby na okresy ustala Szef Obrony Cywilnej Kraju.]

3. Poborowi z dniem stawienia się do zasadniczej służby w obronie cywilnej otrzymują bez szczególnego nadania tytuł ratownika. Nadanie tytułu starszego ratownika następuje w drodze mianowania.

[4. Junacy odbywają zasadniczą służbę w obronie cywilnej w formie skoszarowanej lub nieskoszarowanej w oddziałach obrony cywilnej i przechodzą szkolenie praktyczne w zakresie przygotowania obrony cywilnej. Formę odbywania służby określa organ, który tworzy oddział obrony cywilnej w ramach formacji obrony cywilnej.]

<4. Ratownicy odbywają zasadniczą służbę w obronie cywilnej w formie skoszarowanej lub nieskoszarowanej w oddziałach obrony cywilnej i przechodzą szkolenie praktyczne w zakresie przygotowania obrony cywilnej. Formę odbywania służby określa organ, który tworzy oddział obrony cywilnej w ramach formacji obrony cywilnej.>

5. W zakresie zwalniania ratowników z zasadniczej służby w obronie cywilnej przed jej odbyciem stosuje się zasady określone w art. 87 ust. 2-6 oraz zasady i tryb określone w art. 88.

w art. 145: nowe brzmienie ust. 1 wchodzi w życie z dn. 1.07.2005 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 146.

1. Szkolenie poborowych w obronie cywilnej polega na odbywaniu w jednostkach organizacyjnych obrony cywilnej w okresie trzech lat:

- 1) zajęć szkoleniowych organizowanych w czasie wolnym od pracy,
- 2) przeszkolenia na obozie szkoleniowym przez okres do trzydziestu dni.

2. Łączny czas szkolenia poborowych w jednostkach organizacyjnych obrony cywilnej nie może przekraczać sześćdziesięciu dni w roku, w tym dwudziestu dni ustawowo wolnych od pracy.

w art. 145: uchylenie ust. 2 i nowe brzmienie ust. 4 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. jw.)

w ust. 4 w art. 145:
Obecnie: ratownicy

3. Do czasu szkolenia poborowych nie wlicza się udziału w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków. Zajęcia szkoleniowe w okresie zwalczania klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwania ich skutków mogą być prowadzone w czasie pracy.
4. Szkoleniem poborowych w obronie cywilnej mogą być objęte również kobiety uznane za zdolne do służby wojskowej. Powołanie kobiet do odbywania tego szkolenia może nastąpić do końca roku kalendarzowego, w którym kończą dwadzieścia cztery lata życia.

Art. 147.

1. Szef Obrony Cywilnej Kraju może skrócić czas trwania zasadniczej służby lub szkolenia poborowych w obronie cywilnej.
2. Poborowych, którzy odbyli zasadniczą służbę lub szkolenie poborowych w obronie cywilnej, wojskowy komendant uzupełnień przenosi do rezerwy.

Art. 148.

1. Ćwiczenia odbywa się w jednostkach organizacyjnych obrony cywilnej lub w jednostkach organizacyjnych, o których mowa w art. 139 ust. 3, w czasie wolnym od pracy w wymiarze do piętnastu dni w roku, w tym nie więcej niż pięć dni ustawowo wolnych od pracy.
2. Osoby przeznaczone do pełnienia funkcji instruktorskich i kierowniczych, niezależnie od ćwiczeń określonych w ust. 1, mogą być wzywane raz na trzy lata do odbycia ćwiczeń trwających w sposób ciągły do piętnastu dni.
3. Łączny czas trwania ćwiczeń w obronie cywilnej przez cały okres podlegania obowiązkowi służby w obronie cywilnej nie może przekraczać okresów ustalonych w art. 103.
4. Do czasu trwania ćwiczeń w obronie cywilnej nie wlicza się okresów udziału w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków. W okresie zwalczania klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska lub usuwania ich skutków ćwiczenia mogą być prowadzone w czasie pracy.
5. W przypadkach gdy wymaga tego konieczność zapewnienia obrony Państwa, Rada Ministrów w drodze rozporządzenia może przedłużyć czas trwania ćwiczeń, o których mowa w ust. 1, o okres nieprzekraczający łącznie piętnastu dni oraz zarządzić przeprowadzenie tych ćwiczeń w czasie pracy.

Art. 149.

1. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny osoby powołane i przeznaczone do służby w obronie cywilnej są obowiązane do pełnienia czynnej służby przez czas i w zakresie wynikającym z wykonywania zadań.
2. Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, jednostki organizacyjne obrony cywilnej, w których w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny czynna służba jest pełniona bezterminowo, biorąc pod uwagę jednostki, do których zadań należy wykrywanie zagrożeń, alarmowanie i prowadzenie akcji ratunkowych.

3. Osoby pełniące czynną służbę w obronie cywilnej mogą być skoszarowane na zarządzenie organu tworzącego jednostkę organizacyjną obrony cywilnej.

Art. 150.

Osoby odbywające służbę w obronie cywilnej są zobowiązane do wykonywania poleceń przełożonych w sprawach związanych z pełnieniem tej służby i wykonywaniem zadań obrony cywilnej.

Art. 151.

Do ratowników odbywających zasadniczą służbę w obronie cywilnej stosuje się odpowiednio przepisy art. 65.

Art. 152.

1. Osobom odbywającym służbę w obronie cywilnej za wzorową służbę oraz za osiągnięcia w wykonywaniu zadań obrony cywilnej mogą być udzielane następujące wyróżnienia:
 - 1) pochwała,
 - 2) pismo pochwalne,
 - 3) krótkoterminowy urlop,
 - 4) nagroda rzeczowa lub pieniężna,
 - 5) dyplom uznania,
 - 6) nadanie wyróżniającego tytułu i odznaki wzorowego ratownika,
 - 7) wpisanie nazwiska i zasług do kroniki oddziału jednostki organizacyjnej obrony cywilnej,
 - 8) wpisanie nazwiska i zasług do „Honorowej Księgi Obrony Cywilnej”.
2. Wyróżnień, o których mowa w ust. 1 pkt 3, 4 i 6, udziela się wyłącznie ratownikom odbywającym zasadniczą służbę w obronie cywilnej.
3. Wyróżnieniem jest także wcześniejsze skreślenie poprzednio wymierzonej kary dyscyplinarnej.
4. Szef Obrony Cywilnej Kraju może wprowadzić również inne rodzaje wyróżnień.

Art. 153.

Osobom odbywającym służbę w obronie cywilnej niezależnie od udzielanych wyróżnień mogą być nadawane ordery lub odznaczenia oraz odznaka „Za Zasługi dla Obrony Cywilnej” - w przypadkach i na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Art. 154.

1. Osobom odbywającym służbę w obronie cywilnej za naruszenie obowiązków wynikających z tej służby mogą być wymierzane następujące kary dyscyplinarne:
 - 1) upomnienie,
 - 2) nagana,

- 3) nagana z ostrzeżeniem,
 - 4) wykonywanie czynności porządkowych poza kolejnością,
 - 5) zakaz opuszczania miejsca zakwaterowania przez czas określony,
 - 6) pozbawienie wyróżniającego tytułu i odznaki wzorowego ratownika lub tytułu starszego ratownika,
 - 7) zmniejszenie lub pozbawienie urlopu.
2. Kary, o których mowa w ust. 1 pkt 3-7, wymierza się wyłącznie ratownikom odbywającym zasadniczą służbę w obronie cywilnej.
3. Nie można karać dyscyplinarnie po upływie sześciu miesięcy od popełnienia przewinienia.

Art. 155.

1. Wymierzoną karę dyscyplinarną uchyla się w razie:
 - 1) ujawnienia nowych okoliczności, które wskazują, że brak było podstaw do ukarania,
 - 2) ukarania wbrew przepisom ustawy albo przepisom wydanym na jej podstawie.
2. Uprawnionymi do uchylania kar dyscyplinarnych są przełożony, który karę wymierzył, i jego przełożeni.
3. Szef Obrony Cywilnej Kraju może uchylić każdą karę dyscyplinarną wymierzoną osobie odbywającej służbę w obronie cywilnej.

Art. 156.

Do czasu trwania zasadniczej służby w obronie cywilnej nie zalicza się okresu, na który ratownik samowolnie opuścił jednostkę organizacyjną obrony cywilnej lub wyznaczone miejsce przebywania albo przez który samowolnie poza nimi pozostawał. Jednakże okres ten można zaliczyć do czasu trwania zasadniczej służby w obronie cywilnej, jeżeli w późniejszym okresie ratownik wyróżnił się wzorową służbą i kara dyscyplinarna za to przewinienie została skreślona w drodze wyróżnienia.

Art. 157.

Do osób odbywających służbę w obronie cywilnej stosuje się odpowiednio przepisy art. 64.

Art. 158.

1. Osoby odbywające służbę w obronie cywilnej są obowiązane do noszenia w czasie odbywania tej służby oznak i umundurowania, jeżeli zostały ustanowione dla tych osób.
2. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wzór i kolor umundurowania osób odbywających służbę w obronie cywilnej, uwzględniając w szczególności rodzaje służby oraz składniki umundurowania.

Art. 159.

1. Osobom odbywającym służbę w obronie cywilnej mogą być przyznane, na zasadach określonych przez Radę Ministrów, w drodze rozporządzenia, zakwaterowanie i bezpłatne wyżywienie lub równoważniki pieniężne oraz zwrot kosztów przejazdu.
2. Ratownikom w czasie odbywania zasadniczej służby:
 - 1) przysługuje umundurowanie lub równoważnik pieniężny i uposażenie w wysokości i na zasadach przewidzianych dla szeregowych odbywających zasadniczą służbę wojskową,
 - 2) udziela się urlopów w wymiarze i na zasadach przewidzianych dla żołnierzy zasadniczej służby wojskowej.
3. Ratownicy mogą otrzymywać również inne należności pieniężne określone przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.

Art. 160.

1. Do pracowników odbywających przeszkolenie na obozie szkoleniowym lub ćwiczenia w obronie cywilnej stosuje się odpowiednio zasady wynagradzania żołnierzy rezerwy odbywających ćwiczenia wojskowe.
2. Osoby pełniące czynną służbę w razie mobilizacji i w czasie wojny otrzymują wynagrodzenie określone przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia; do członków rodzin pozostających na utrzymaniu tych osób stosuje się odpowiednio przepis art. 135 ust. 2.

Art. 161.

1. Osobom odbywającym służbę w obronie cywilnej, które zachorowały lub doznały uszczerbku na zdrowiu podczas lub w związku z odbywaniem tej służby albo w bezpośredniej drodze do miejsca jej odbywania lub w drodze powrotnej, przysługuje prawo do bezpłatnego korzystania ze świadczeń publicznych zakładów opieki zdrowotnej.
2. Ministrowie właściwy do spraw wewnętrznych oraz właściwy do spraw zdrowia określają, w drodze rozporządzenia, zasady korzystania ze świadczeń przewidzianych w ust. 1 oraz zakres i tryb ich udzielania.

Art. 162.

1. Osobie odbywającej służbę w obronie cywilnej, która doznała uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku pozostającego w związku z odbywaniem tej służby, a w razie śmierci tej osoby - członkom rodziny, przysługują, z zastrzeżeniem ust. 4-6, świadczenia na zasadach i w trybie przewidzianych dla pracowników w przepisach o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Postępowanie w sprawie ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przeprowadza i odszkodowanie wypłaca pracodawca, organ administracji rządowej lub inny organ, któremu jednostka organizacyjna obrony cywilnej jest podporządkowana, albo jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 139 ust. 3.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do wypadków w drodze do miejsca lub z miejsca pełnienia służby, z tym że prawo do świadczeń ustala i świadczenia wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych.
 3. Od decyzji pracodawcy lub organu wymienionego w ust. 1 i 2 w sprawie odszkodowania przysługuje odwołanie na zasadach i w trybie przewidzianych dla pracowników w przepisach o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.
 4. Ratownikowi odbywającemu zasadniczą służbę w jednostce organizacyjnej obrony cywilnej, który doznał uszczerbku na zdrowiu w czasie odbywania tej służby, a w razie śmierci ratownika - członkom rodziny, przysługują świadczenia odszkodowawcze i rentowe oraz należności pośmiertne, na zasadach przewidzianych w odrębnych przepisach dla żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową.
 5. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia określa:
 - 1) właściwość organów i tryb ustalania:
 - a) okoliczności i przyczyn wypadku, któremu uległ ratownik,
 - b) związku choroby ratownika ze szczególnymi właściwościami lub warunkami zasadniczej służby w obronie cywilnej,
 - 2) właściwość organów do orzekania o uszczerbku na zdrowiu ratownika oraz do przyznawania i wypłacania świadczeń odszkodowawczych oraz należności pośmiertnych, o których mowa w ust. 4.
 6. Od decyzji organu właściwego w sprawach świadczeń odszkodowawczych, o których mowa w ust. 4, przysługuje zainteresowanemu odwołanie do okręgowego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych w terminie określonym w przepisach o postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych.
- [7. Okres odbywania zasadniczej służby w obronie cywilnej jest okresem równoznacznym z okresem zatrudnienia w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.]*
- <7. Okres odbywania zasadniczej służby w obronie cywilnej jest okresem składkowym w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.>**

w ust. 1 w art. 164: w nowym art. 69 nie ma punktów

nowe brzmienie ust. 1 w art. 164 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 163.

Do odpowiedzialności materialnej ratowników za szkody wyrządzone w związku z wykonywaniem obowiązków wynikających z odbywania zasadniczej służby w obronie cywilnej stosuje się odpowiednio zasady określone dla żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, z tym że w razie odmowy dobrowolnego uiszczenia odszkodowania sprawę rozpoznaje sąd powszechny.

nowe brzmienie ust. 7 w art. 162 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 164.

- [1. W zakresie uprawnień poborowych odbywających zasadniczą służbę w obronie cywilnej i członków ich rodzin stosuje się odpowiednio przepisy art. 69 pkt 2, art. 118, 119 ust. 1 pkt 1 i ust. 4, art. 120-122, 124-126, 128-132 i 136.]*
- <1. W zakresie uprawnień poborowych odbywających zasadniczą służbę w obronie cywilnej i członków ich rodzin stosuje się odpowiednio przepisy art. 118, art. 119 ust. 1 pkt 1 i ust. 4, art. 120-122, 124-126, 128-132 i 136.>**

w ust. 7 w art. 162: Obecnie: o emeryturach i rentach z FUS

2. Rada Ministrów może, w drodze rozporządzenia, przyznać osobom odbywającym służbę w obronie cywilnej oraz członkom ich rodzin inne uprawnienia oprócz przewidzianych w art. 159-162, określając zasady i warunki korzystania z nich.

Art. 165.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółową organizację i sposób odbywania służby w obronie cywilnej, uwzględniając w szczególności zasady i tryb powoływania i przeznaczania do służby oraz zwalniania ze służby, wzory kart powołania do zasadniczej służby w obronie cywilnej oraz karty przydziału do formacji obrony cywilnej, zasady i tryb udzielania wyróżnień i wymierzania kar dyscyplinarnych oraz uprawnienia przełożonych w tym zakresie, zasady wykonywania i skreślenia kar,
- 2) wzór odznaki wzorowego ratownika, z uwzględnieniem także wzoru legitymacji do odznaki,
- 3) wzory oznak oraz sposób noszenia tych oznak i umundurowania, uwzględniając w szczególności międzynarodowe i krajowe oznaki obrony cywilnej,
- 4) normy umundurowania przysługującego osobom odbywającym służbę w obronie cywilnej, uwzględniając potrzeby poszczególnych specjalistycznych formacji,
- 5) w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych wysokość równoważnika pieniężnego w zamian za umundurowanie ratowników, z uwzględnieniem zasad jego wypłacania oraz organów właściwych w tym zakresie.

Rozdział 3

Przysposobienie obronne młodzieży szkolnej i studentów

Art. 166.

1. Młodzież uczęszczająca do szkół ogólnokształcących i zawodowych podlega obowiązkowi odbywania przysposobienia obronnego.
2. Przysposobienie obronne jest obowiązkowym przedmiotem nauki objętym programem nauczania szkoły.
3. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz Ministrem Obrony Narodowej, określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje szkół, których uczniowie podlegają obowiązkowi odbywania przysposobienia obronnego oraz organizację jego odbywania, z uwzględnieniem możliwości organizowania obozów specjalistycznych.

Art. 166a.

1. Studenci i studentki, którzy zaliczyli pierwszy rok studiów wyższych zawodowych lub jednolitych studiów magisterskich lub równorzędnych mogą odbyć na swój wniosek przysposobienie obronne w pierwszym semestrze drugiego roku studiów zawodowych lub drugim semestrze drugiego roku jednolitych studiów magisterskich lub równorzędnych.

2. Przynsposobienie obronne jest nieobowiązkowym przedmiotem nauki, objętym planem studiów, prowadzonym w systemie samokształcenia i konsultacji.
3. Przynsposobienie obronne kończy się egzaminem. Fakt zdania egzaminu odnotowuje się w indeksie studenta.
4. Konsultacje i egzaminy prowadzą szkoły wyższe.
5. Szkoły wyższe są obowiązane zapewnić studentom i studentkom warunki do odbycia przynsposobienia obronnego w uczelni lub innej szkole wyższej, w której jest realizowany program przynsposobienia obronnego.
6. Władze szkół wyższych mogą zawierać porozumienia dotyczące wspólnej organizacji przynsposobienia obronnego.
7. Za zgodą rektorów w procesie realizacji przynsposobienia obronnego mogą uczestniczyć organizacje i stowarzyszenia o charakterze proobrońnym.
8. Studenci i studentki pobierający naukę w szkołach wyższych za granicą mogą, **art. 167 - skreślony** w wybranych uczelniach w kraju prowadzących przynsposobienie obronne, zdawać egzamin z zakresu wiedzy objętej przynsposobieniem obronnym na zasadach określonych dla studentów szkół wyższych w kraju.
9. Materiały dotyczące przynsposobienia obronnego studentów i studentek przygotowuje Minister Obrony Narodowej. Pozostałe koszty związane z realizacją przynsposobienia obronnego są pokrywane w ramach dotacji na działalność dydaktyczną z budżetów właściwych ministrów.
10. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego oraz minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, określają, w drodze rozporządzenia, sposób przeprowadzania przynsposobienia obronnego studentów i studentek, a w szczególności program przynsposobienia obronnego, zasady prowadzenia konsultacji w zakresie tego przynsposobienia oraz skład komisji egzaminacyjnej, tryb i terminy przeprowadzenia egzaminu, o którym mowa w ust. 3, oraz zakres wiedzy objętej egzaminem.

w pkt 2 i w pkt 5 w ust. 1 w art. 169: Obecnie: osoby o całkowitej niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji

Rozdział 4

Powszechna samoobrona ludności

Art. 168.

1. Osoby posiadające obywatelstwo polskie, zdolne ze względu na stan zdrowia, podlegają obowiązkowi szkolenia ludności w zakresie powszechnej samoobrony.
2. Szkolenie ludności w zakresie powszechnej samoobrony ma na celu przygotowanie do samoobrony przed środkami masowego rażenia oraz innymi działaniami nieprzyjaciela.
3. Szkolenie ludności w zakresie powszechnej samoobrony przeprowadza się w formie zajęć podstawowych lub ćwiczeń praktycznych.
4. Ćwiczenia praktyczne mogą polegać również na udziale w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.

Art. 169.

1. Obowiązkowi szkolenia nie podlegają:
 - 1) osoby, które ukończyły sześćdziesiąt lat życia,

[2) osoby zaliczone do I lub II grupy inwalidów oraz inne osoby niezdolne ze względu na stan zdrowia do udziału w zorganizowanych zajęciach,]

<2) osoby uznane za stale lub długotrwale niezdolne do pracy w gospodarstwie rolnym na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników lub za całkowicie niezdolne do pracy oraz samodzielnej egzystencji albo całkowicie niezdolne do pracy na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych lub zaliczone do osób o znacznym stopniu niepełnosprawności albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,>

3) kobiety w ciąży oraz w okresie sześciu miesięcy po odbyciu porodu,

4) osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat ośmiu,

[5) osoby sprawujące opiekę nad dziećmi od lat ośmiu do szesnastu lub nad osobami wspólnie zamieszkałymi, zaliczonymi do I grupy inwalidów albo obłożnie chorymi, jeżeli opieki tej nie można powierzyć innej osobie,]

<5) osoby sprawujące opiekę nad:

a) dziećmi od lat ośmiu do szesnastu,

b) osobami obłożnie chorymi,

c) osobami, wobec których orzeczono stałą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników,

d) osobami, wobec których orzeczono całkowitą niezdolność do pracy oraz samodzielnej egzystencji na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,

e) osobami, zaliczonymi do znacznego stopnia niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,

jeżeli osoby te wspólnie z nimi zamieszkują i opieki tej nie można powierzyć innym osobom,>

6) osoby pobierające naukę lub odbywające studia w szkołach wszystkich typów,

7) osoby odbywające zasadniczą służbę lub szkolenie poborowych w obronie cywilnej oraz służbę zastępczą,

[8) żołnierze w czynnej służbie wojskowej oraz funkcjonariusze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej i Państwowej Straży Pożarnej.]

<8) żołnierze w czynnej służbie wojskowej oraz funkcjonariusze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Służby Więziennej i Państwowej Straży Pożarnej.>

2. Od obowiązku odbywania szkolenia mogą być zwolnieni:

1) żołnierze rezerwy posiadający karty mobilizacyjne do jednostek Sił Zbrojnych,

2) osoby posiadające karty przydziału do jednostek zmilitaryzowanych,

3) osoby posiadające karty przydziału do służby w obronie cywilnej.

w art. 169 w ust. 1:
nowe brzmienie pkt
2, 5 i 8 wchodzi w
życie z dn. 1.07.2004
r. (Dz.U. z 2003 r. Nr
210, poz. 2036)

3. Zwolnienie od obowiązku szkolenia w formie ćwiczeń praktycznych polegających na udziale w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków nie dotyczy osób, o których mowa w ust. 1 pkt 6 i 7.

Art. 170.

1. Osobom wykonującym obowiązek szkolenia ludności w zakresie powszechnej samoobrony, które zachorowały lub doznały uszczerbku na zdrowiu podczas lub w związku z wykonywaniem tego obowiązku albo w bezpośredniej drodze do miejsca jego wykonywania lub w drodze powrotnej, przysługuje prawo do bezpłatnego korzystania ze świadczeń publicznych zakładów opieki zdrowotnej.
2. Ministrowie właściwy do spraw wewnętrznych oraz właściwy do spraw zdrowia określają, w drodze rozporządzenia, zasady korzystania ze świadczeń przewidzianych w ust. 1 oraz zakres i tryb ich udzielania.
3. Osobom, które doznały uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku powstałego podczas lub w związku z wykonywaniem obowiązku szkolenia ludności w zakresie powszechnej samoobrony albo w bezpośredniej drodze do miejsca wykonywania tego obowiązku lub w drodze powrotnej, oraz członkom rodzin osób zmarłych wskutek takiego wypadku przysługują świadczenia na zasadach i w trybie przewidzianym dla pracowników w przepisach o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, z tym że prawo do świadczeń ustala i świadczenia wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 171.

1. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia organizację, zasady i wymiar szkolenia ludności w zakresie powszechnej samoobrony, zasady i tryb zwalniania od obowiązku szkolenia oraz właściwość organów w tych sprawach.
2. Ćwiczenia praktyczne w zakresie powszechnej samoobrony zarządza Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określając każdorazowo kategorie osób zobowiązane do udziału w tych ćwiczeniach, obszar, na którym będą one przeprowadzane, oraz ich zakres.

Art. 172.

1. Osoby posiadające obywatelstwo polskie mogą być zobowiązane do zaopatrzenia się w sprzęt ochrony indywidualnej oraz w inne artykuły i przedmioty niezbędne w razie zagrożenia.
2. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1, może wprowadzić Rada Ministrów w drodze rozporządzenia, określając równocześnie zasady i warunki zaopatrzenia.

Art. 173.

1. W ramach przygotowania do samoobrony osoby posiadające obywatelstwo polskie mogą być zobowiązane do:
 - 1) przygotowania ochrony budynku lub lokalu mieszkalnego oraz mienia osobistego i indywidualnego,
 - 2) zabezpieczenia własnych źródeł wody pitnej i środków spożywczych przed zanieczyszczeniem lub skażeniem,

- 3) utrzymywania i konserwacji posiadanego oraz przydzielonego sprzętu i środków ochrony,
 - 4) utrzymywania i konserwacji domowych pomieszczeń ochronnych,
 - 5) wykonywania innych przedsięwzięć mających na celu ochronę własnego życia, zdrowia i mienia oraz udzielania pomocy poszkodowanym.
2. Obowiązki określone w ust. 1 nakładają wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast).
 3. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia zasady i tryb postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 2.

DZIAŁ V

Służba w jednostkach zmilitaryzowanych

Art. 174.

1. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny Rada Ministrów może objąć militaryzacją jednostki organizacyjne, które wykonują zadania szczególnie ważne dla obronności lub bezpieczeństwa Państwa, a także jednostki organizacyjne specjalnie tworzone do wykonywania takich zadań.
2. Rada Ministrów, na wniosek ministrów i wojewodów po uprzednim zaopiniowaniu przez Ministra Obrony Narodowej, ustala istniejące i specjalnie tworzone jednostki organizacyjne, które przewiduje się objąć militaryzacją (jednostki przewidziane do militaryzacji) oraz jednostki organizacyjne stanowiące bazę formowania specjalnie tworzonych jednostek zmilitaryzowanych, a także limity osób, które przewiduje się powołać do służby w jednostkach zmilitaryzowanych.
3. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, kategorie zadań uzasadniających militaryzację oraz tryb ustalania jednostek organizacyjnych i limitów osób, o których mowa w ust. 2, a także wzór wniosku o objęcie poszczególnych jednostek organizacyjnych przygotowaniami do militaryzacji. Rozporządzenie uwzględni w szczególności potrzeby związane z rozwinięciem systemu obronności i funkcjonowaniem jego elementów w warunkach zewnętrznego zagrożenia państwa i w czasie wojny, w tym mobilizacyjne i wojenne potrzeby Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz zapewnienia wsparcia wojskom sojusznikom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyszczególnieniem we wzorze wniosku przeznaczenia tych jednostek, ich siedzib, organów, o których mowa w art. 187 ust. 3, oraz organów, według których ustaleń będą przygotowywane poszczególne jednostki, jak również specyfikacji przewidywanych wydatków z tym związanych.
4. Jednostki organizacyjne, o których mowa w ust. 1 i 2, Rada Ministrów może objąć militaryzacją również w razie wprowadzenia stanu wyjątkowego na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

nowe brzmienie art.
175 wchodzi w życie z
dn. 1.07.2004 r.
(Dz.U. z 2003 r. Nr
210, poz. 2036)

[Art. 175.

1. Osobom, które przewiduje się powołać do służby w jednostkach zmilitaryzowanych, mogą być nadawane w czasie pokoju przydziały organizacyjno-

- mobilizacyjne do tych jednostek. Przydziały nadaje się również po objęciu militaryzacją ustalonych jednostek organizacyjnych.*
- 2. W czasie pokoju przydziały organizacyjno-mobilizacyjne mogą być nadawane mężczyznom, którzy nie ukończyli sześćdziesięciu lat życia, i kobietom, które nie ukończyły pięćdziesięciu lat życia. Po objęciu militaryzacją ustalonych jednostek organizacyjnych przydziały do tych jednostek nadaje się również osobom, które nie osiągnęły wieku określonego w odpowiednich przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym.*
 - 3. W stosunku do osób niezatrudnionych w istniejących jednostkach przewidzianych do militaryzacji albo w jednostkach organizacyjnych stanowiących bazę formowania specjalnie tworzonych jednostek zmilitaryzowanych nadanie przydziału organizacyjno-mobilizacyjnego do tych jednostek może nastąpić wyłącznie za zgodą tych osób.*
 - 4. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może określać kategorie osób zatrudnionych w jednostkach zmilitaryzowanych, którym nie nadaje się przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych do tych jednostek.*
 - 5. Przydziały organizacyjno-mobilizacyjne nadają:*
 - 1) kierownicy istniejących jednostek przewidzianych do militaryzacji oraz jednostek organizacyjnych stanowiących bazę formowania specjalnie tworzonych jednostek przewidzianych do militaryzacji, a także kierownicy jednostek zmilitaryzowanych - osobom zatrudnionym w tych jednostkach, w formie zbiorowej listy imiennej, z tym że osobom będącym żołnierzami rezerwy przydziały nadaje się w uzgodnieniu z wojskowym komendantem uzupełnień, właściwym ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) osoby, której ma być nadany przydział,*
 - 2) wojskowi komendanci uzupełnień właściwi ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) - pozostałym osobom, w formie kart przydziału, na wniosek kierownika jednostki przewidzianej do militaryzacji.*
 - 6. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zasady i tryb postępowania w sprawach związanych z nadawaniem przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych.]*

<Art. 175.

- 1. Do służby w jednostkach zmilitaryzowanych mogą być przeznaczone osoby spełniające wymagania określone w ust. 3, o ile nie spełniają przesłanek wskazanych w ust. 4.**
- 2. Przeznaczenie osób do służby w jednostkach zmilitaryzowanych następuje w drodze nadania im przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych do tych jednostek. Przydziały nadaje się również po objęciu militaryzacją ustalonych jednostek organizacyjnych.**
- 3. W czasie pokoju przydziały organizacyjno-mobilizacyjne mogą być nadawane mężczyznom, którzy nie ukończyli sześćdziesięciu lat życia, i kobietom, które nie ukończyły pięćdziesięciu lat życia. Po objęciu militaryzacją ustalonych jednostek organizacyjnych przydziały do tych jednostek nadaje się również osobom, które nie osiągnęły wieku określonego w odpowiednich przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym.**
- 4. Przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych nie nadaje się osobom, które:**

- 1) przekroczyły wiek określony w ust. 3,
 - 2) nie ukończyły osiemnastu lat życia,
 - 3) są przedpoborowymi lub poborowymi,
 - 4) mają nadane przydziały mobilizacyjne albo pracownicze przydziały mobilizacyjne do jednostek wojskowych,
 - 5) są funkcjonariuszami Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Służby Więziennej, Straży Ochrony Kolei i Państwowej Straży Pożarnej, jeżeli osoby te na mocy odrębnych przepisów mogą pełnić służbę w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny i są przeznaczone do pełnienia tej służby,
 - 6) zostały uznane za stale lub długotrwale niezdolne do pracy w gospodarstwie rolnym na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników lub za całkowicie niezdolne do pracy oraz samodzielnej egzystencji albo całkowicie niezdolne do pracy na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych lub zaliczone do osób o znacznym stopniu niepełnosprawności albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
5. Osobom zatrudnionym w istniejących jednostkach przewidzianych do militaryzacji oraz jednostkach organizacyjnych stanowiących bazę formowania specjalnie tworzonych jednostek przewidzianych do militaryzacji, przydziały organizacyjno-mobilizacyjne nadaje się w formie zbiorowej listy imiennej. Pozostałym osobom, o których mowa w ust. 1, przydziały organizacyjno-mobilizacyjne nadaje się w formie kart przydziału.
6. Przydziały organizacyjno-mobilizacyjne nadają:
- 1) kierownicy istniejących jednostek przewidzianych do militaryzacji oraz jednostek organizacyjnych stanowiących bazę formowania specjalnie tworzonych jednostek przewidzianych do militaryzacji, a także kierownicy jednostek zmilitaryzowanych - osobom zatrudnionym w tych jednostkach, z tym że osobom będącym żołnierzami rezerwy przydziały nadaje się w uzgodnieniu z wojskowym komendantem uzupełnień właściwym ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) osoby, której ma być nadany przydział,
 - 2) wojskowi komendanci uzupełnień właściwi ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) - pozostałym osobom, na wniosek kierownika jednostki przewidzianej do militaryzacji.
7. Przydział organizacyjno-mobilizacyjny nadany w czasie pokoju podlega unieważnieniu, jeżeli osoba, której nadano przydział:
- 1) otrzymała kartę mobilizacyjną do jednostki wojskowej,
 - 2) została powołana do czynnej służby wojskowej,
 - 3) utraciła obywatelstwo polskie,
 - 4) zamieszkała na stałe poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej,
 - 5) osiągnęła wiek określony w ust. 3 albo spełniła przesłanki określone w ust. 4 pkt 5 lub pkt 6,
 - 6) odbyła karę pozbawienia wolności,

7) rozwiązała stosunek pracy lub służby z pracodawcą, który nadał przydział organizacyjno-mobilizacyjny.

8. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania związanego z nadawaniem przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych, a także wzory zbiorowej listy imiennej oraz karty przydziału, o których mowa w ust. 5, z uwzględnieniem we wzorach danych osobowych i danych o miejscu pełnienia służby oraz poświadczenia przyjęcia do wiadomości faktu przeznaczenia do służby w jednostce zmilitaryzowanej. W rozporządzeniu należy uwzględnić także sposób kwalifikowania osób, którym przewiduje się nadać przydział organizacyjno-mobilizacyjny do jednostek zmilitaryzowanych oraz sporządzania zapotrzebowania na uzupełnienie potrzeb specjalnie tworzonych jednostek przewidzianych do militaryzacji żołnierzami rezerwy, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb jednostek podległych Ministrowi Obrony Narodowej, Ministrowi Sprawiedliwości oraz ministrom właściwym do spraw wewnętrznych i transportu.>

Art. 176.

1. Osoby, którym nadano przydziały organizacyjno-mobilizacyjne, są obowiązane do odbywania ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji w czasie wolnym od pracy w wymiarze do piętnastu dni w roku, w tym nie więcej niż pięć dni ustawowo wolnych od pracy, z zastrzeżeniem przepisu ust. 2. Przepisy art. 148 ust. 3-5 stosuje się odpowiednio.
2. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, jednostki przewidziane do militaryzacji, do których osoby posiadające przydziały organizacyjno-mobilizacyjne mogą być powoływane do odbywania ćwiczeń w wymiarze przewidzianym w art. 104.
3. Rada Ministrów określi corocznie, w drodze rozporządzenia, liczbę osób powoływanych w roku kalendarzowym do odbycia ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji, z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia realizacji zadań przewidzianych dla tych jednostek na czas mobilizacji oraz wojny.
4. Przeprowadzenie ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji zarządza Prezes Rady Ministrów.
5. Powołanie do odbycia ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji następuje:
 - 1) w stosunku do osób zatrudnionych w istniejących jednostkach przewidzianych do militaryzacji oraz jednostkach stanowiących bazę formowania specjalnie tworzonych jednostek przewidzianych do militaryzacji - w formie zbiorowych list imiennych sporządzanych przez kierowników tych jednostek,
 - 2) w stosunku do pozostałych osób - w formie wezwania wystawionego przez wojskowego komendanta uzupełnień właściwego ze względu na miejsce pobytu stałego tych osób, na wniosek kierownika jednostki przewidzianej do militaryzacji.

[6. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zasady i tryb postępowania w sprawach związanych z powoływaniem do odbycia ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji.]

<6. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania związanego z powoływaniem do odbycia ćwiczeń w jednostkach przewi-

nowe brzmienie ust. 6 w art. 176 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

w art. 177: nowe brzmienie ust. 1 i dodane ust. 1a-1c wchodzi w życie jw.

dzianych do militaryzacji oraz wzór wezwania, o którym mowa w ust. 5 pkt 2, uwzględniając w szczególności sposób wzywania osób, które przewiduje się powołać do odbycia ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji organizowanych w związku ze zwalczaniem klęsk żywiołowych lub usuwaniem ich skutków, a także ćwiczeń przeprowadzanych w trybie natchmiastowego stawiennictwa. Wzór wezwania powinien uwzględniać dane osobowe, przewidywany czas trwania ćwiczeń oraz termin i miejsce stawienia się, a także poświadczenie przyjęcia do wiadomości faktu powołania na ćwiczenia.>

Art. 177.

[1. Do osób odbywających ćwiczenia w jednostkach przewidzianych do militaryzacji stosuje się ogólnie obowiązujące przepisy prawa pracy oraz przepisy szczególne, jeżeli obowiązują w tych jednostkach, w zakresie i na zasadach określonych przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.]

<1. Do osób odbywających ćwiczenia w jednostkach przewidzianych do militaryzacji stosuje się przepisy prawa pracy obowiązujące pracowników tych jednostek.>

<1a. Do osób odbywających ćwiczenia jednostek przewidzianych do militaryzacji stosuje się wymiar i rozkład czasu pracy obowiązujące w jednostce przewidzianej do militaryzacji.

1b. Przedłużenie czasu pracy osób odbywających ćwiczenia w jednostce przewidzianej do militaryzacji poza normalne godziny pracy może nastąpić na zasadach i w trybie przewidzianych w przepisach prawa pracy obowiązujących w jednostce przewidzianej do militaryzacji, z tym że nie stosuje się określonej w tych przepisach dopuszczalnej liczby godzin nadliczbowych oraz dozwolona jest praca w dniach ustawowo wolnych od pracy.

1c. Osobie odbywającej ćwiczenia w jednostce przewidzianej do militaryzacji można powierzyć wykonywanie pracy innego rodzaju niż wynikająca z nawiązanego stosunku pracy lub stosunku służbowego, jeżeli odpowiada ona jej kwalifikacjom. Osobie tej przysługuje wówczas wynagrodzenie odpowiadające rodzajowi powierzonej pracy, nie niższe jednak niż ostatnio otrzymywane przed dniem powierzenia innego rodzaju pracy. W takim przypadku wypowiedzenie dotychczasowych warunków pracy i płacy nie jest wymagane.>

2. Osobom odbywającym ćwiczenia w jednostkach przewidzianych do militaryzacji, niezatrudnionym w tych jednostkach, przysługują uprawnienia żołnierzy rezerwy odbywających ćwiczenia wojskowe.

<2a. Osobom, o których mowa w ust. 2, przysługuje wynagrodzenie określone dla żołnierzy rezerwy odbywających ćwiczenia wojskowe, według stopnia wojskowego posiadanego przez te osoby, a jeżeli nie posiadają one stopnia wojskowego - według stopnia wojskowego szeregowego.>

[3. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zasady wynagradzania osób odbywających ćwiczenia w jednostkach przewidzianych do militaryzacji.]

<3. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, stawki wynagrodzenia osób odbywających ćwiczenia w jednostkach przewidzianych do militaryzacji niezatrudnionych w tych jednostkach oraz tryb wypłacania przez jednostkę przewidzianą do militaryzacji przysługującego im wynagrodzenia, z

w art. 177: dodany ust. 2a i nowe brzmienie ust. 3 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

uwzględnieniem, że dzienną stawkę wynagrodzenia nalicza się, jeżeli czas odbywanych ćwiczeń jest nie krótszy niż osiem godzin.>

Art. 178.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) zadania związane z przygotowaniem jednostek organizacyjnych przewidzianych do objęcia ich militaryzacją oraz organy zobowiązane do realizacji tych zadań, z uwzględnieniem zakresu przedsięwzięć, trybu ich wykonania, terminów gotowości do działania, zabezpieczenia potrzeb, zapewnienia środków finansowych,
- 2) zasady wyposażania jednostek przewidzianych do militaryzacji i jednostek zmilitaryzowanych w środki transportowe, maszyny i urządzenia oraz w sprzęt wojskowy, z uwzględnieniem źródeł ich pochodzenia,
- 3) zasady i tryb przeprowadzania kontroli stanu przygotowania jednostek organizacyjnych przewidzianych do objęcia ich militaryzacją oraz organy właściwe w tych sprawach, z uwzględnieniem przedmiotu kontroli i podmiotów objętych kontrolą.

Art. 179.

1. Z dniem objęcia militaryzacją ustalonych jednostek organizacyjnych jednostki te stają się jednostkami zmilitaryzowanymi, a osoby, którym nadano przydziały organizacyjno-mobilizacyjne do tych jednostek, są osobami pełniącymi służbę w jednostce zmilitaryzowanej.
2. Po objęciu militaryzacją ustalonych jednostek organizacyjnych do służby w tych jednostkach mogą być powoływane, w drodze nadania przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych, również inne osoby niż określone w ust. 1, jeżeli posiadają kwalifikacje przydatne do tej służby.

Art. 180.

1. Kierownik jednostki zmilitaryzowanej zwalnia ze służby w tej jednostce:
 - 1) osoby, które osiągnęły wiek określony w odpowiednich przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym,
 - 2) osoby, które utraciły zdolność do wykonywania zawodu.
2. Kierownik jednostki zmilitaryzowanej może zwolnić ze służby w tej jednostce inne osoby niż określone w ust. 1, jeżeli wykonują one czynności nie związane bezpośrednio z przedmiotem działania tej jednostki.
3. Osoby zwolnione ze służby w jednostce zmilitaryzowanej oraz osoby, które nie zostały powołane do tej służby, pozostają pracownikami jednostki zmilitaryzowanej.

Art. 181.

1. Osoby pełniące służbę w jednostce zmilitaryzowanej nie mogą rozwiązać stosunku pracy z tą jednostką.
2. Rozwiązanie stosunku pracy z osobą pełniącą służbę w jednostce zmilitaryzowanej może nastąpić tylko po uprzednim zwolnieniu tej osoby ze służby.

Art. 182.

1. Dotychczasowy stosunek pracy osób pełniących służbę w jednostkach zmilitaryzowanych ulega zawieszeniu z dniem powołania ich do tej służby; jednocześnie powstaje z mocy prawa stosunek służbowy militaryzacji, uregulowany przepisami niniejszego działu.
 2. Do osób pełniących służbę w jednostkach zmilitaryzowanych stosuje się ogólnie obowiązujące przepisy prawa pracy oraz przepisy szczególne, jeżeli obowiązują w tych jednostkach, ze zmianami i uzupełnieniami wynikającymi z przepisów niniejszego działu.
- <2a. Kierownicy jednostek zmilitaryzowanych ponoszą odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny służby osób pełniących służbę w tych jednostkach i są obowiązani zapewnić warunki ochrony ich życia i zdrowia przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy.**
- 2b. Osobom pełniącym służbę w jednostkach zmilitaryzowanych w razie ogłoszenia mobilizacji, ogłoszenia stanu wojennego i w czasie wojny przysługują bezpłatne świadczenia zdrowotne. Koszty tych świadczeń pokrywa się z części budżetu państwa, której dysponentem jest organ, któremu podlega jednostka zmilitaryzowana.>**
- [3. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia:*
- 1) *określa zakres i zasady stosowania ogólnie obowiązujących przepisów prawa pracy i przepisów szczególnych w jednostkach zmilitaryzowanych,*
 - 2) *może określać szczegółowe zasady pełnienia służby w jednostkach zmilitaryzowanych oraz prawa i obowiązki osób pełniących tę służbę,*
 - 3) *może przyznać osobom pełniącym służbę w jednostkach zmilitaryzowanych oraz członkom ich rodzin szczególne uprawnienia lub ulgi, określając zasady i warunki korzystania z nich.]*
- <3. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może określić szczegółowe zasady pełnienia służby w jednostkach zmilitaryzowanych, uwzględniając specyfikę służby w jednostkach przydzielonych Siłom Zbrojnym oraz podlegających Ministrowi Obrony Narodowej, Ministrowi Sprawiedliwości, a także ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.>**
- <3a. W zakresie uprawnień osób pełniących służbę w jednostkach zmilitaryzowanych i członków ich rodzin stosuje się odpowiednio przepisy art. 118, 119 ust. 1, 2 i 4, art. 120, 122, 124-126, 130-132 oraz art. 136.>**
4. Stosunek służbowy militaryzacji, o którym mowa w ust. 1, oraz jego skutki prawne wygasają z mocy prawa z dniem zwolnienia ze służby w jednostce zmilitaryzowanej.
 5. Okres pełnienia służby w jednostce zmilitaryzowanej wlicza się do okresu zatrudnienia w zakresie wszystkich uprawnień wynikających ze stosunku pracy.

Art. 183.

1. Osoby pełniące służbę w jednostce zmilitaryzowanej są obowiązane do wykonywania poleceń przełożonych, wydanych w sprawach służbowych.
2. Osoby pełniące służbę w jednostce zmilitaryzowanej mogą być wyznaczane przez kierownika jednostki na inne stanowiska pracy, niż zajmowały w dniu

w art. 182: dodane
ust. 2a, 2b i 3a oraz
nowe brzmienie ust. 3
wchodzi w życie z
dn. 1.07.2004 r.
(Dz.U. z 2003 r. Nr
210, poz. 2036)

powołania do tej służby.

3. Wyznaczenie na niższe stanowisko pracy może nastąpić tylko:

- 1) w razie naruszenia dyscypliny służby w jednostce zmilitaryzowanej,
- 2) ze względu na potrzeby organizacyjne jednostki zmilitaryzowanej,
- 3) na wniosek osoby zainteresowanej.

*w pkt 2 w ust. 5 w art. 183: **Obecnie: osoby o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy***

4. Osoby pełniące służbę w jednostce zmilitaryzowanej mogą być przenoszone do innej jednostki. Przeniesienie następuje w drodze nadania przydziału organizacyjno-mobilizacyjnego.

5. Jeżeli przeniesienie, o którym mowa w ust. 4, miałyby nastąpić do jednostki zmilitaryzowanej mającej siedzibę w innej miejscowości, przepisu ust. 4 nie stosuje się do:

- 1) kobiet w ciąży i w okresie sześciu miesięcy po odbyciu porodu,

[2) osób zaliczonych do jednej z grup inwalidów.]

[3) osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat szesnastu albo nad osobami wspólnie zamieszkałymi, zaliczonymi do I grupy inwalidów lub obłożnie chorymi, jeżeli opieki tej nie można powierzyć innej osobie.]

w art. 183 w ust. 5: uchylenie pkt 2 i nowe brzmienie pkt 3 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<3) osób sprawujących opiekę nad:

a) dziećmi do lat szesnastu,

b) wspólnie z nimi zamieszkałymi osobami obłożnie chorymi lub osobami, wobec których orzeczono stałą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, lub uznanymi za całkowicie niezdolne do pracy oraz samodzielnej egzystencji na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, lub zaliczonymi do osób o znacznym stopniu niepełnosprawności na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,

nowe brzmienie art. 184 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

jeżeli opieki tej nie można powierzyć innej osobie.>

[Art. 184.

1. Wynagrodzenie osób pełniących służbę w jednostce zmilitaryzowanej nie może być niższe od otrzymywanego w dniu powołania do tej służby.
2. W wypadkach, o których mowa w art. 177 ust. 2 i 3, wynagrodzenie osoby wyznaczonej na inne stanowisko pracy lub przeniesionej do innej jednostki zmilitaryzowanej nie może być niższe od dotychczas otrzymywanego.
3. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa zasady wynagradzania osób pełniących służbę w jednostkach zmilitaryzowanych.]

<Art. 184.

1. Osoby pełniące służbę w jednostce zmilitaryzowanej otrzymują w razie ogłoszenia mobilizacji, ogłoszenia stanu wojennego i w czasie wojny, z zastrzeżeniem ust. 2, wynagrodzenie według zajmowanego stanowiska służbowego.

2. Wynagrodzenie osób pełniących służbę w jednostce zmilitaryzowanej nie może być niższe od otrzymywanego w dniu powołania do tej służby.
3. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, stawki wynagrodzenia osób pełniących służbę w jednostkach zmilitaryzowanych, z uwzględnieniem zakresu zadań powierzonego dla poszczególnych stanowisk.>

Art. 185.

1. Służba w jednostkach zmilitaryzowanych jest wykonywana w wymiarze i rozkładzie czasu określonym w ogólnie obowiązujących przepisach prawa pracy.
 2. Minister (wojewoda), któremu podlega jednostka zmilitaryzowana, może ustalać inny niż określony w ust. 1 wymiar i rozkład czasu służby, z zachowaniem prawa do wypoczynku.
- [3. Czas służby ustalony przez właściwe organy na podstawie ust. 2 nie może naruszać ogólnie obowiązujących przepisów prawa pracy dotyczących ochrony pracy kobiet i zatrudniania młodocianych, a także dotyczących czasu pracy pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia oraz pracowników zaliczonych do którejkolwiek z grup inwalidów.]*

w art. 185 nowe brzmienie ust. 3 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<3. Czas służby ustalony przez właściwe organy na podstawie ust. 2 nie może naruszać ogólnie obowiązujących przepisów prawa pracy dotyczących ochrony pracy kobiet i zatrudnienia młodocianych, a także dotyczących czasu pracy pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia oraz pracowników uznanych za osoby niepełnosprawne w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.>

Art. 186.

1. Osoby odbywające ćwiczenia w jednostkach przewidzianych do militaryzacji i pełniące służbę w jednostkach zmilitaryzowanych są obowiązane do noszenia w czasie ćwiczeń albo służby umundurowania i oznak, jeżeli umundurowanie i oznaki zostały ustanowione dla jednostki organizacyjnej, w której są odbywane ćwiczenia lub jest pełniona służba.
2. Osoby odbywające ćwiczenia w jednostkach przewidzianych do militaryzacji i pełniące służbę w jednostkach zmilitaryzowanych są obowiązane do noszenia, w czasie ćwiczeń albo służby, uzbrojenia i innego wyposażenia specjalnego przewidzianego w odrębnych przepisach dla jednostek organizacyjnych, w których są odbywane ćwiczenia lub jest pełniona służba.

Art. 187.

1. Kierownikiem jednostki przewidzianej do militaryzacji jest kierownik jednostki organizacyjnej, którą przewiduje się objąć militaryzacją, albo kierownik jednostki organizacyjnej stanowiącej bazę formowania specjalnie tworzonej jednostki zmilitaryzowanej.
2. Kierownikiem jednostki zmilitaryzowanej jest kierownik jednostki organizacyjnej objętej militaryzacją.

3. Jednostki przewidziane do militaryzacji w sprawach przygotowania ich objęcia militaryzacją podlegają właściwym ministrom (wojewodom) zgodnie z ogólnie obowiązującymi przepisami.
4. Jednostki zmilitaryzowane podlegają ministrom właściwym ze względu na przedmiot ich działania albo właściwym miejscowo wojewodom, zgodnie z ogólnie obowiązującymi przepisami.
5. Jednostki zmilitaryzowane wykonują zadania ustalone przez organy, którym podlegają.

Art. 188.

1. Rada Ministrów może przydzielić jednostki zmilitaryzowane ministrom (wojewodom) innym niż określone w art. 187 ust. 3 i 4 albo organom obrony cywilnej.
2. Rada Ministrów może przydzielić jednostki zmilitaryzowane do Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
3. W wypadkach, o których mowa w ust. 2, jednostka zmilitaryzowana podlega organowi wojskowemu określone przez Ministra Obrony Narodowej.
4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1-3, z uwzględnieniem w szczególności potrzeb organizacyjnych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz struktury dowodzenia tymi Siłami Zbrojnymi w czasie pokoju i na wypadek wojny.

DZIAŁ VI

Służba zastępcza

Art. 189.

1. Poborowi przeznaczeni do zasadniczej służby wojskowej, zasadniczej służby w obronie cywilnej lub przeszkolenia wojskowego, którzy nie korzystają z odroczenia służby wojskowej, mogą, ze względu na przekonania religijne albo wyznawane zasady moralne, występować do powiatowej komisji poborowej z piśmennymi wnioskami o skierowanie ich do odbycia służby zastępczej.
2. Służba zastępcza polega na wykonywaniu w czasie pokoju prac na rzecz ochrony środowiska, służby zdrowia, opieki społecznej, gospodarki wodnej, ochrony przeciwpożarowej, budownictwa mieszkaniowego, łączności oraz innych zakładów użyteczności publicznej.
3. W ramach służby zastępczej poborowi mogą wykonywać pracę na korzyść państwowych jednostek organizacyjnych oraz przedsiębiorców, w których Skarb Państwa posiada co najmniej 50% udziałów.
4. Poborowi mogą na własną prośbę wykonywać pracę na rzecz jednostek organizacyjnych kościołów i innych związków wyznaniowych o uregulowanej sytuacji prawnej, samorządu terytorialnego i fundacji, a także w organizacjach pożytku publicznego w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z wyjątkiem pracy na rzecz działalności gospodarczej prowadzonej przez te organizacje.

5. Minister właściwy do spraw pracy ustala, w drodze decyzji administracyjnych, pracodawców, u których poborowi mogą odbywać służbę zastępczą, oraz określa stanowiska pracy, na których będą odbywać tę służbę.
6. Czas trwania służby zastępczej wynosi dwadzieścia jeden miesięcy, a dla absolwentów szkół wyższych - dziewięć miesięcy.

Art. 190.

1. Poborowy może złożyć wniosek, o którym mowa w art. 189 ust. 1, bezpośrednio w dniu stawienia się przed powiatową komisją poborową albo najpóźniej w dniu doręczenia mu karty powołania do odbycia zasadniczej służby wojskowej, zasadniczej służby w obronie cywilnej lub przeszkolenia wojskowego - za pośrednictwem wojskowego komendanta uzupełnień. Wniosek wymaga uzasadnienia.
2. Do czasu podjęcia przez komisję poborową ostatecznego orzeczenia w sprawie wniosku, o którym mowa w art. 189 ust. 1, poborowy nie podlega powołaniu do służby.

Art. 191.

1. Poborowych, których wnioski zostały rozpatrzone pozytywnie, kieruje do odbycia służby zastępczej dyrektor wojewódzkiego urzędu pracy, właściwy ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące. Przepis art. 46 ust. 3, a w stosunku do poborowych będących absolwentami szkół wyższych przepis art. 93 ust. 2 stosuje się odpowiednio.
2. Poborowych kieruje się do odbycia służby zastępczej w miarę możliwości do pracodawcy mającego siedzibę w pobliżu ich miejsca pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące.
3. Skierowanie następuje za pomocą karty skierowania do służby zastępczej.
4. Dyrektor wojewódzkiego urzędu pracy zawiera ze wskazanymi przez ministra właściwego do spraw pracy pracodawcami umowy o wykonywanie pracy przez poborowych skierowanych do odbycia u nich służby zastępczej.
5. Minister właściwy do spraw pracy określi, w drodze rozporządzenia, wzór umowy i wzór karty skierowania do służby zastępczej; we wzorze umowy powinno być wyszczególnione miejsce i stanowisko pracy poborowego oraz przyczyny rozwiązania umowy. Wzór karty skierowania do służby zastępczej powinien zawierać termin i miejsce stawienia się do pełnienia tej służby, a także pouczenie o skutkach uchylania się od obowiązku służby zastępczej, o postępowaniu w przypadku utraty karty skierowania oraz o postępowaniu w razie niemożności stawienia się poborowego do służby zastępczej z przyczyn zdrowotnych.
6. Dniem skierowania do służby zastępczej jest określony w karcie skierowania dzień stawienia się do tej służby.
7. Poborowi, o których mowa w ust. 1, są obowiązani stawić się do odbycia służby zastępczej w terminie i miejscu określonych w karcie skierowania. Przepis art. 61 ust. 2 stosuje się odpowiednio.
8. Pracodawca, u którego ma być odbywana służba zastępcza, jest obowiązany przyjąć poborowego i zapewnić mu warunki wykonywania wskazanego rodzaju pracy.

Art. 192.

1. Nadzór nad odbywaniem służby zastępczej sprawuje minister właściwy do spraw pracy.
2. Minister właściwy do spraw pracy, w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, może skracać czas trwania służby zastępczej.
3. Minister właściwy do spraw pracy może w szczególnie uzasadnionych przypadkach zawieszać poborowym odbywanie służby zastępczej.

Art. 193.

1. Poborowym odbywającym służbę zastępczą od pracodawcy, u którego odbywają służbę, przysługuje:
 - 1) bezpłatne całodzienne wyżywienie lub równoważnik pieniężny, przyznawane na warunkach i w trybie określonym przez Radę Ministrów, w drodze rozporządzenia, z uwzględnieniem możliwości wyboru przez poborowego formy świadczenia oraz przypadków, w których wyżywienie lub równoważnik nie przysługują, a także wskazaniem terminu jego płatności,
 - 2) bezpłatne zakwaterowanie, przyznawane na warunkach i w trybie określonym przez Radę Ministrów, w drodze rozporządzenia, z uwzględnieniem sytuacji, w których poborowy czasowo odbywa służbę zastępczą w miejscowości poza siedzibą pracodawcy,
 - 3) świadczenie pieniężne w wysokości odpowiadającej stawce uposażenia zasadniczego według stopnia wojskowego żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową w stopniu wojskowym szeregowego,
 - 4) bezpłatnie odzież i obuwie ochronne, odzież i obuwie robocze oraz sprzęt ochrony osobistej, przyznawane stosownie do norm obowiązujących u danego pracodawcy,
 - 5) równoważnik pieniężny za ubranie, przyznawany na warunkach i w trybie określonym przez Radę Ministrów, w drodze rozporządzenia, z uwzględnieniem przypadków, w których równoważnik ten nie przysługuje, oraz wskazaniem terminu jego płatności,
 - 6) prawo do korzystania z urządzeń socjalnych, na zasadach określonych dla pracowników zatrudnionych przez tego pracodawcę.
2. Wysokość równoważników pieniężnych za wyżywienie i za ubranie oraz świadczenia pieniężnego, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 3 i 5, określa minister właściwy do spraw pracy w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, w drodze rozporządzenia.
3. Do poborowych odbywających służbę zastępczą stosuje się odpowiednio przepisy art. 69.
4. Rada Ministrów może, w drodze rozporządzenia, przyznać poborowym odbywającym służbę zastępczą inne świadczenia, poza określonymi w ust. 1, w szczególności takie, jakie posiadają pracownicy zatrudnieni na podstawie przepisów prawa pracy.
5. Poborowym odbywającym służbę zastępczą przysługuje w każdym roku służby urlop wypoczynkowy.

6. Równoważnik pieniężny za wyżywienie nie przysługuje za czas nieusprawiedliwionej nieobecności w pracy.

Art. 194.

1. Poborowi odbywający służbę zastępczą nie pozostają w stosunku pracy z pracodawcą, u którego odbywają tę służbę.
2. Do poborowych odbywających służbę zastępczą stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu pracy o obowiązkach pracodawcy, obowiązkach pracownika, nagrodach i wyróżnieniach, karach za naruszenie porządku i dyscypliny pracy, o odpowiedzialności materialnej pracownika, czasie pracy oraz bezpieczeństwie i higienie pracy, z tym że za wynagrodzenie pracownika uważa się świadczenie pieniężne, o którym mowa w art. 193 ust. 1 pkt 3.
3. Poborowi odbywający służbę zastępczą nie mogą pełnić funkcji kierowniczych i nie mogą być kierowani na stanowiska samodzielne.
4. Na czas odbywania służby zastępczej ulega zawieszeniu członkostwo poborowych w związkach zawodowych, których byli członkami w dniu powołania do tej służby. Poborowi odbywający służbę zastępczą mogą zrzeszać się i brać udział w działalności tylko związków zawodowych istniejących w zakładzie pracy, w którym odbywają służbę. Poborowi nie mogą pełnić funkcji związkowych.
5. Poborowi odbywający służbę zastępczą mogą brać udział tylko w strajku organizowanym przez związki zawodowe, których są członkami, albo gdy w strajku uczestniczą wszyscy pracownicy zatrudnieni przez pracodawcę, u którego odbywają służbę.

**ust. 1-6 w art. 197
skreślone**

Art. 195.

Poborowemu, który wykazuje się wysokim zdyscyplinowaniem i dobrymi wynikami w pracy, pracodawca może w drodze wyróżnienia przyznać premię miesięczną.

Art. 196.

1. Poborowego, który odbył służbę zastępczą, przenosi się do rezerwy.
2. W sprawach zwalniania ze służby zastępczej przed jej odbyciem stosuje się odpowiednio przepisy art. 87 ust. 2-5 oraz art. 88 i 89.
3. Poborowego, który nie odbył służby zastępczej w pełnym wymiarze, kieruje się do odbycia pozostałego okresu tej służby po ustaniu przyczyn zwolnienia, jeżeli jest zdolny do służby wojskowej i nie zachodzą okoliczności uwzględniane przy udzielaniu odroczenia zasadniczej służby wojskowej, albo przenosi się do rezerwy.
4. Okresu nieusprawiedliwionej nieobecności w zakładzie pracy nie zalicza się do czasu trwania służby zastępczej. Pracodawca może jednak zaliczyć do okresu odbywania tej służby nieusprawiedliwioną nieobecność w wymiarze do trzech dni w roku, jeżeli poborowy wykazał się następnie wysokim zdyscyplinowaniem i dobrymi wynikami w pracy.

Art. 197.

7. W razie śmierci poborowego odbywającego służbę zastępczą, członkom jego rodziny przysługują:

1) odprawa pośmiertna na zasadach przewidzianych w Kodeksie pracy,

w ust. 1 w art. 198:
Obecnie: o emeryturach i rentach z FUS

Art. 198.

1. Okres odbywania służby zastępczej jest okresem równorzędnym z okresem zatrudnienia w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.
2. W zakresie uprawnień osób odbywających służbę zastępczą i członków ich rodzin stosuje się odpowiednio przepisy art. 118-122, 125-132 i 136.

Art. 199.

pkt 2 w ust. 7 w art. 197 skreślony

1. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, tryb i warunki kierowania poborowych do służby zastępczej oraz zawierania umów z pracodawcami, warunki przyznawania i wysokość premii miesięcznych, warunki udzielania i wysokość urlopów wypoczynkowych i z tytułu honorowego krwiodawstwa, warunki i tryb zawieszania służby zastępczej oraz zwalniania z tej służby, a także kierowania do odbycia pozostałego okresu tej służby oraz właściwość organów w sprawach związanych ze służbą zastępczą.
2. Rozporządzenie powinno uwzględniać w szczególności potrzebę współdziałania organów administracji rządowej i organów samorządu terytorialnego w zakresie kierowania poborowych do służby zastępczej i jej pełnienia oraz zwalniania z tej służby, określać przypadki usprawiedliwiające niestawienie się poborowego do służby w wyznaczonym terminie, wymieniać sytuacje, w których poborowemu nie przysługuje premia miesięczna, a także wskazywać przypadki, w których poborowemu można zawiesić odbywanie służby zastępczej.

dodany dział VIa
(art. 199a-199f)
wchodzi w życie z dn.
1.07.2004 r. (Dz.U. z
2003 r. Nr 210, poz.
2036)

<Dział VIa

Śłużba w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej

Art. 199a.

Obywatel polski może przyjąć służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej za zgodą organu, o którym mowa w art. 199d.

Art. 199b.

Obywatelowi polskiemu podlegającemu obowiązkowi czynnej służby wojskowej może być udzielona zgoda na służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej tylko w przypadku gdy odbył on zasadniczą służbę wojskową lub przeszkolenie wojskowe albo bez odbycia tej służby został przeniesiony do rezerwy i nie posiada przydziału mobilizacyjnego lub pracowniczego przydziału mobilizacyjnego.

Art. 199c.

Zgody na służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej można udzielić, jeżeli łącznie spełnione są następujące warunki:

- 1) służba ta nie narusza interesów Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) służba nie jest zakazana przez prawo międzynarodowe,
- 3) służba nie wpłynie na zadania wykonywane przez Siły Zbrojne,
- 4) nie zachodzi przeszkoda, o której mowa w art. 199b.

Art. 199d.

1. Zgody na służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej udziela, z zastrzeżeniem ust. 2, minister właściwy do spraw wewnętrznych po zasięgnięciu opinii Ministra Obrony Narodowej.
2. Obywatelom polskim będącym żołnierzami w czynnej służbie wojskowej lub byłymi żołnierzami zawodowymi, zgody, o której mowa w ust. 1, udziela Minister Obrony Narodowej.
3. Udzielenie zgody i odmowa jej udzielenia następuje w drodze decyzji administracyjnej.

Art. 199e.

Udzielenie zgody na służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej nie rodzi odpowiedzialności organów Rzeczypospolitej Polskiej za następstwa podjęcia tej służby.

Art. 199f.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, tryb udzielania obywatelom polskim zgody na służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej, uwzględniając w szczególności, że w udzielonej zgodzie należy podać nazwę obcego wojska lub obcej organizacji wojskowej, w której może być pełniona służba oraz okres, na jaki zgoda jest udzielona, a także wymóg powiadomienia polskiego urzędu konsularnego o terminie i miejscu rozpoczęcia służby oraz jej zakończenia.>

DZIAŁ VII**Świadczenia na rzecz obrony****Rozdział 1****Świadczenia osobiste w czasie pokoju****Art. 200.**

[1. Na osoby posiadające obywatelstwo polskie, które ukończyły szesnaście, a nie przekroczyły sześćdziesięciu lat życia, może być nałożony obowiązek świadczeń osobistych, polegających na wykonywaniu różnego rodzaju prac doraźnych na

w art. 200: nowe brzmienie ust. 1 i 3 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

rzecz przygotowania obrony Państwa oraz zwalczania klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidacji ich skutków.]

- <1. Na osoby posiadające obywatelstwo polskie, które ukończyły szesnaście, a nie przekroczyły sześćdziesięciu lat życia, może być nałożony obowiązek świadczeń osobistych, polegających na wykonywaniu różnego rodzaju prac doraźnych na rzecz przygotowania obrony państwa albo zwalczania klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków.>**
2. Obowiązek świadczeń osobistych może obejmować również obowiązek użycia posiadanych narzędzi prostych, a w stosunku do osób wykonujących świadczenia polegające na doręczaniu dokumentów powołania do czynnej służby wojskowej oraz wezwań do wykonania świadczeń, zwanych dalej „kurierami” - także posiadanych środków transportowych.
- [3. Obowiązek świadczeń osobistych może być nałożony w związku z ćwiczeniami wojskowymi, ćwiczeniami w obronie cywilnej oraz ćwiczeniami praktycznymi w zakresie powszechnej samoobrony, a także w celu dostarczenia i obsługi przedmiotów świadczeń rzeczowych, z zastrzeżeniem ust. 4.]*
- <3. Obowiązek świadczeń osobistych może być nałożony w związku z ćwiczeniami wojskowymi, ćwiczeniami w jednostkach przewidzianych do militaryzacji, ćwiczeniami w obronie cywilnej oraz ćwiczeniami praktycznymi w zakresie powszechnej samoobrony, a także w celu dostarczenia i obsługi przedmiotów świadczeń rzeczowych, z zastrzeżeniem ust. 4.>**
4. W stosunku do kurierów obowiązek świadczeń osobistych może być nałożony tylko w celu sprawdzenia gotowości mobilizacyjnej Sił Zbrojnych.

Art. 201.

1. Czas wykonywania świadczeń osobistych nie może przekraczać jednorazowo dwunastu godzin, a w stosunku do kurierów oraz osób dostarczających i obsługujących przedmioty świadczeń rzeczowych - czterdziestu ośmiu godzin.
2. Nałożenie obowiązku wykonania świadczenia osobistego może nastąpić najwyżej trzy razy w roku.
3. Do czasu wykonywania świadczeń osobistych, o których mowa w ust. 1, wlicza się:
- 1) czas dojazdu do miejsca wykonywania świadczenia osobistego i powrotu do miejsca pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące, nie więcej jednak niż łącznie dwie godziny,
 - 2) czas przeznaczony na wypoczynek, nie więcej jednak niż osiem godzin, jeżeli świadczenie jest wykonywane dłużej niż dwanaście godzin.

nowe brzmienie ust. 1 w art. 202 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 202.

[1. Obowiązek wykonania świadczenia osobistego nakłada wójt lub burmistrz (prezydent miasta) na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień lub właściwego organu obrony cywilnej.]

- <1. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) nakłada, w drodze decyzji administracyjnej, obowiązek świadczeń osobistych na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień, kierownika jednostki organizacyjnej stanowiącej bazę formowania specjalnie tworzonej jednostki zmilitaryzowanej, kierowni-**

ka jednostki organizacyjnej wykonującej zadania na potrzeby obrony państwa, o której mowa w art. 208 ust. 2, albo właściwego organu obrony cywilnej.>

2. Decyzję o nałożeniu obowiązku wykonania świadczenia osobistego doręcza się osobie zobowiązanej i wnioskodawcy na piśmie wraz z uzasadnieniem, na czternaście dni przed terminem stawienia się do wykonania świadczenia.
3. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje osobie zobowiązanej i wnioskodawcy odwołanie do wojewody, w terminie 7 dni od dnia doręczenia decyzji. Decyzja ta może być zmieniona przez wojewodę również z urzędu, jeżeli została wydana z naruszeniem przepisów prawa.
4. Decyzji, o której mowa w ust. 1, nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności w terminie w niej określonym.
5. Osoba, na którą nałożono obowiązek wykonania świadczenia osobistego, jest obowiązana stawić się do wykonania tego świadczenia w terminie i miejscu wskazanym w decyzji.
6. Przepisy art. 60 i 61 stosuje się odpowiednio.
7. Przepisów ust. 1-5 nie stosuje się do kurierów.

nowe brzmienie art. 203 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

[Art. 203.

1. *Decyzję o przeznaczeniu osoby do funkcji kuriera wydaje wójt lub burmistrz (prezydent miasta), na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień.*
2. *Decyzję, o której mowa w ust. 1, doręcza się osobie przeznaczonej oraz wojskowemu komendantowi uzupełnień na piśmie wraz z uzasadnieniem.*
3. *Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje osobie przeznaczonej i wojskowemu komendantowi uzupełnień odwołanie do wojewody, w terminie czternastu dni od dnia doręczenia decyzji. Decyzja ta może być zmieniona przez wojewodę również z urzędu, jeżeli została wydana z naruszeniem przepisów prawa.*
4. *Kurier, wobec którego wydano ostateczną decyzję o przeznaczeniu go do tej funkcji, może być - na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień - wzywany przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) do wykonania świadczenia osobistego polegającego na doręczeniu dokumentów, o których mowa w art. 200 ust. 2.*
5. *Wezwanie, o którym mowa w ust. 4, może zobowiązywać do wykonania świadczenia określonego w ust. 4 w trybie natychmiastowego stawiennictwa.*
6. *Od wezwania, o którym mowa w ust. 4, odwołanie nie przysługuje.*
7. *Kurier, o którym mowa w ust. 4, jest obowiązany stawić się do wykonania świadczenia osobistego w terminie i miejscu wskazanym w wezwaniu.*
8. *Przepisy art. 60 i 61 stosuje się odpowiednio.]*

<Art. 203.

1. **Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) wydaje w czasie pokoju decyzję administracyjną o przeznaczeniu osoby do wykonania świadczeń osobistych, w tym planowanych do wykonania w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, na wniosek organów i jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 202 ust. 1.**

2. Przeznaczenie osób do funkcji kuriera następuje z urzędu lub na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień.
3. Decyzję, o której mowa w ust. 1, doręcza się osobie przeznaczonej do wykonywania świadczeń osobistych oraz wnioskodawcy na piśmie wraz z uzasadnieniem.
4. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje osobie przeznaczonej do wykonywania świadczeń osobistych i wnioskodawcy odwołanie do wojewody, w terminie czternastu dni od dnia doręczenia decyzji.
5. Osoby, którym wydano ostateczne decyzje administracyjne o przeznaczeniu ich do wykonania świadczeń osobistych, mogą być z urzędu lub na wniosek organów i kierowników jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 202 ust. 1, wzywane przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) do wykonania tych świadczeń.
6. Wezwanie osób przeznaczonych do funkcji kuriera do wykonania świadczenia osobistego polegającego na doręczeniu dokumentów, o których mowa w art. 200 ust. 2, może nastąpić z urzędu lub na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień.
7. Wezwania, o których mowa w ust. 5 i 6, mogą zobowiązywać do wykonania świadczeń osobistych w trybie natychmiastowego stawiennictwa.
8. Od wezwań, o których mowa w ust. 5 i 6, odwołanie nie przysługuje.
9. Osoby, o których mowa w ust. 5 i 6, są obowiązane stawić się do wykonania świadczenia osobistego w terminie i miejscu wskazanych w wezwaniu.
10. Przepisy art. 60 i 61 stosuje się odpowiednio.>

Art. 204.

[1. Za wykonanie świadczenia osobistego przysługuje ryczałt godzinowy w wysokości 1/178 kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, za każdą godzinę czasu, o którym mowa w art. 201 ust. 1 i 3, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.]

<1. Za wykonanie świadczenia osobistego przysługuje ryczałt godzinowy w wysokości 1/178 kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego, ustalanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, za każdą godzinę czasu, o którym mowa w art. 201 ust. 1 i 3, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.>

2. Jeżeli świadczenie osobiste jest wykonywane przez pracownika w czasie pracy i pracodawca nie wypłacił wynagrodzenia za czas pracy opuszczony z powodu świadczenia osobistego, osobie wykonującej świadczenie przysługuje za opuszczony czas pracy należności pieniężna - zamiast ryczału, o którym mowa w ust. 1, w wysokości odpowiadającej utraconemu wynagrodzeniu za pracę. Należność tę wypłaca się na podstawie zaświadczenia pracodawcy.
3. Jeżeli świadczenie osobiste jest wykonywane przez pracownika w czasie urlopu wypoczynkowego, osobie wykonującej świadczenie przysługuje za czas wykonywania świadczenia, równy średniemu dziennemu wymiarowi czasu pracy, należności pieniężna, zamiast ryczału, o którym mowa w ust. 1, obliczona według zasad obowiązujących przy ustalaniu wynagrodzenia za urlop wypoczynkowy. Należność tę wypłaca się na podstawie zaświadczenia pracodawcy.

nowe brzmienie ust. 1 w art. 204 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

4. Ryczałt i należność, o których mowa w ust. 1-3, wypłaca jednostka organizacyjna, na której rzecz jest wykonywane świadczenie osobiste.
5. Osobom wykonującym świadczenia osobiste przysługuje bezpłatne wyżywienie, na zasadach określonych przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.
6. Koszty przejazdu do miejsca wykonywania świadczenia osobistego i powrotu do miejsca pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące ponosi jednostka organizacyjna, na której rzecz jest wykonywane świadczenie.

Art. 205.

[1. Pracodawca jest obowiązany zwolnić (usprawiedliwić nieobecność w pracy) pracownika na czas niezbędny do wykonywania świadczenia osobistego, określony w decyzji, o której mowa w art. 202 ust. 1.]

<1. Pracodawca jest obowiązany zwolnić (usprawiedliwić nieobecność w pracy) pracownika na czas niezbędny do wykonywania świadczenia osobistego.>

2. Czas zwolnienia od pracy (nieobecności w pracy) z powodu wykonywania świadczenia osobistego wlicza się do okresu pracy wymaganego do nabycia lub zachowania uprawnień pracowniczych.

nowe brzmienia ust. 1 w art. 205 i ust. 2 w art. 206 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 206.

1. Osobom wykonującym świadczenia osobiste, które zachorowały lub doznały uszczerbku na zdrowiu podczas lub w związku z wykonywaniem tych świadczeń albo w bezpośredniej drodze do miejsca ich wykonywania lub w drodze powrotnej, przysługuje prawo do bezpłatnego korzystania ze świadczeń publicznych zakładów opieki zdrowotnej.

[2. Ministrowie Obrony Narodowej oraz właściwy do spraw zdrowia określają, w drodze rozporządzenia, zasady korzystania ze świadczeń przewidzianych w ust. 1 oraz zakres i tryb ich udzielania.]

<2. Ministrowie Obrony Narodowej oraz właściwy do spraw zdrowia określają, w drodze rozporządzenia, zasady korzystania ze świadczeń przewidzianych w ust. 1 oraz zakres i tryb ich udzielania, uwzględniając w szczególności publiczne zakłady opieki zdrowotnej utworzone przez Ministra Obrony Narodowej, zakres przedmiotowy oraz dostępność udzielanych świadczeń.>

3. Osobom, które doznały uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku powstałego podczas lub w związku z wykonywaniem świadczeń osobistych albo w bezpośredniej drodze do miejsca wykonywania tych świadczeń lub w drodze powrotnej, oraz członkom rodzin osób zmarłych wskutek takiego wypadku przysługują świadczenia na zasadach i w trybie przewidzianym dla pracowników w przepisach o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, z tym że prawo do świadczeń ustala i świadczenia wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

<Art. 206a.

1. Obowiązkowi świadczeń osobistych nie podlegają, z zastrzeżeniem ust. 2:

dodany art. 206a wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

- 1) osoby wybrane do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej lub organów samorządu terytorialnego na czas pełnienia mandatu,
 - 2) żołnierze pełniący czynną służbę wojskową oraz osoby, którym doręczono kartę powołania do tej służby, jeżeli termin stawienia się do służby koliduje z terminem wykonania świadczenia,
 - 3) poborowi odbywający zasadniczą służbę w obronie cywilnej lub służbę zastępczą,
 - 4) osoby, wobec których orzeczono stałą lub długotrwałą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, osoby uznane za całkowicie niezdolne do pracy oraz samodzielnej egzystencji albo całkowicie niezdolne do pracy na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jak również osoby zaliczone do osób o znacznym stopniu niepełnosprawności albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
 - 5) sędziowie, prokuratorzy, funkcjonariusze Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej, Służby Więziennej, państwowej Straży Pożarnej, Straży Ochrony Kolei oraz pracownicy specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych w jednostkach organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez ministrów, kierowników urzędów centralnych, wojewodów, Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz Krajową Radę Radiofonii i Telewizji,
 - 6) kobiety w ciąży i w okresie sześciu miesięcy po odbyciu porodu oraz osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat ośmiu,
 - 7) osoby sprawujące opiekę nad wspólnie z nimi zamieszkałymi dziećmi od lat ośmiu do szesnastu, osobami wobec których orzeczono stałą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym lub uznanymi za całkowicie niezdolne do pracy oraz samodzielnej egzystencji albo zaliczonymi do osób o znacznym stopniu niepełnosprawności na podstawie ustaw, o których mowa w pkt 4, a także osobami obłożnie chorymi, jeżeli opieki tej nie można powierzyć innym osobom,
 - 8) osoby zatrudnione na stanowiskach kierowników publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz na stanowiskach w opiece społecznej i placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
2. Zwolnienie osób, o których mowa w ust. 1, od obowiązku świadczeń osobistych następuje na podstawie dokumentów potwierdzających przyczynę zwolnienia i przedstawionych wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) przez zainteresowane osoby.>

[Art. 207.

Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, tryb planowania i nakładania obowiązku świadczeń osobistych oraz ich wykonywania, zadania i właściwość organów w tych sprawach, kategorie osób zwolnionych z tego obowiązku, a także tryb wypłacania ryczałtu i należności pieniężnych za wykonanie świadczeń osobistych.]

nowe brzmienie art. 207 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<Art. 207.

1. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb i zakres planowania i nakładania obowiązku świadczeń osobistych, przeznaczania do tych świadczeń i zwalniania z nich oraz ich wykonywania;**
- 2) wzory planów i wykazów świadczeń osobistych prowadzonych przez wojewodę, terenowe organy administracji wojskowej, organy samorządu terytorialnego i jednostki organizacyjne na rzecz których może być wykonywane świadczenie osobiste;**
- 3) wzory decyzji administracyjnych, wniosków, wezwań i obwieszczeń oraz zaświadczeń wydawanych w sprawach świadczeń osobistych;**
- 4) tryb wypłacania ryczałtu i należności pieniężnych za wykonanie świadczeń osobistych oraz dokumenty składane w celu ich wypłacenia.**

2. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, należy uwzględnić w szczególności priorytet zadań realizowanych przez Siły Zbrojne lub zadań realizowanych na ich rzecz, obowiązek informowania się tych organów oraz ich powiadamiania przez osoby przeznaczone lub zobowiązane do wykonania świadczeń osobistych o sytuacjach i okolicznościach mających wpływ na ich wykonanie, sposób i miejsce przechowywania dokumentów oraz zakres udostępniania lub doręczania planów i wykazów świadczeń osobistych, bądź ich wyciągów, lub innych dokumentów sporządzanych w tych sprawach, możliwość wypłacania ryczałtu i należności pieniężnych nie wcześniej niż po wykonaniu świadczenia osobistego oraz obowiązek ich zwrotu w przypadku nienależnej wypłaty.>

<Art. 207a.

Wojewoda koordynuje na obszarze województwa działalność organów samorządu terytorialnego w zakresie planowania i nakładania obowiązku świadczeń osobistych, w tym:

- 1) prowadzi zbiorczy wykaz świadczeń osobistych przewidzianych do realizacji na obszarze województwa,**
- 2) planuje wydatki finansowe związane z nakładaniem obowiązku świadczeń osobistych na obszarze województwa,**
- 3) nadzoruje zadania związane z planowaniem, typowaniem i nakładaniem świadczeń osobistych na obszarze województwa,**
- 4) analizuje potrzeby i możliwości realizacji świadczeń osobistych przez organy gminy na obszarze województwa, a w razie potrzeby wskazuje wójta lub burmistrza (prezydenta miasta), który może zrealizować zadania nałożenia tych świadczeń.>**

**dodany art. 207a
wchodzi w życie z dn.
1.07.2004 r. (Dz.U. z
2003 r. Nr 210, poz.
2036)**

Rozdział 2

Świadczenia rzeczowe w czasie pokoju

Art. 208.

1. Na urzędy i instytucje państwowe oraz przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne, a także osoby fizyczne może być nałożony obowiązek świadczeń rzeczowych, polegających na oddaniu do używania posiadanych nieruchomości i rzeczy ruchomych na cele przygotowania obrony Państwa.

[2. Świadczenia rzeczowe mogą być wykonywane na rzecz Sił Zbrojnych, jednostki organizacyjnej obrony cywilnej oraz państwowych jednostek organizacyjnych wykonujących zadania dla potrzeb obrony Państwa a także zwalczania klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidacji ich skutków.]

w art. 208: nowe brzmienie ust. 2 i 4 oraz dodany ust. 2a wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<2. Świadczenia rzeczowe mogą być wykonywane na rzecz Sił Zbrojnych, jednostek organizacyjnych stanowiących bazy formowania specjalnie tworzonych jednostek zmilitaryzowanych, jednostek organizacyjnych obrony cywilnej oraz jednostek organizacyjnych wykonujących zadania na potrzeby obrony państwa albo zwalczania klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków.>

<2a. Jednostkami organizacyjnymi wykonującymi zadania na potrzeby obrony państwa są jednostki organizacyjne Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej, jednostki organizacyjne podległe i nadzorowane przez Ministra Obrony Narodowej, niewchodzące w skład Sił Zbrojnych, a także państwowe jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 221 ust. 1 i 2.>

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do zakwaterowania przejściowego Sił Zbrojnych.

[4. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, nieruchomości i rzeczy ruchome, które nie mogą być przedmiotem świadczeń rzeczowych.]

<4. Przedmiotem świadczeń rzeczowych nie mogą być:

1) tereny, pomieszczenia, środki transportowe, maszyny i inny sprzęt, znajdujące się w posiadaniu:

a) jednostek organizacyjnych służących bezpośrednio działalności Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, ministerstw i urzędów wojewódzkich oraz Narodowego Banku Polskiego i banków, a także Państwowej Wytwórni Papierów Wartościowych i Mennicy Państwowej,

b) jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych odpowiednio przez Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości, ministra właściwego do spraw wewnętrznych, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Szefa Agencji Wywiadu,

c) przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych oraz innych przedstawicielstw i instytucji zrównanych z nimi w zakresie przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych,

jak również członków tych przedstawicielstw, urzędów i instytucji oraz członków ich rodzin, a także innych osób zrównanych z nimi w zakresie przywilejów i immunitetów, jeżeli nie posiadają obywatelstwa polskiego,

- 2) biblioteki, muzea, archiwa i zabytki uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za pomniki historii oraz dobra kulturalne, o których mowa w art. 218 ustawy, oraz obiekty wpisane na „listę dziedzictwa światowego” na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. (Dz.U. z 1976 r. Nr 32, poz. 190 i 191),
- 3) zbiory naukowe i artystyczne mające charakter publiczny,
- 4) świątynie, domy modlitwy oraz pomieszczenia kościołów i innych związków wyznaniowych mających osobowość prawną, wraz ze znajdującymi się w nich przedmiotami przeznaczonymi do wykonywania kultu religijnego,
- 5) przedmioty wyłączone spod egzekucji stosownie do przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2002 r. Nr 110, poz. 968, z późn. zm.¹⁵⁾), z wyjątkiem narzędzi prostych oraz środków transportowych,
- 6) parki narodowe i rezerваты przyrody,
- 7) przedszkola, domy dziecka, zakłady opiekuńczo-wychowawcze, szkoły specjalne i internaty tych szkół, specjalne ośrodki wychowawcze i szkolno-wychowawcze oraz poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
- 8) urzędnicy i sieci telekomunikacyjne:
 - a) ujęte w planach działania operatorów publicznych na wypadek sytuacji szczególnych zagrożeń, sporządzonych w trybie określonym w art. 64 ust. 3 ustawy z dnia 21 lipca 2000 r. - Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. Nr 73, poz. 852, z późn. zm.¹⁶⁾), przewidziane do użycia na potrzeby jednostek organizacyjnych, o których mowa w ust. 2,
 - b) niezbędne do wykonania decyzji nałożonych na operatorów telekomunikacyjnych przez ministra właściwego do spraw łączności w trybie określonym w art. 66 ust. 1 ustawy z dnia 21 lipca 2000 r. - Prawo telekomunikacyjne,
- 9) pojazdy samochodowe niedopuszczone do ruchu po drogach publicznych oraz używane wyłącznie do przewozu wewnątrz zakładu, po przedstawieniu przez posiadacza odpowiednich dokumentów.>

5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, dla wykonania niezbędnych świadczeń rzeczowych:

- 1) rodzaj i liczbę nieruchomości, które mogą być w tym celu w użytkowaniu w danym roku kalendarzowym,

¹⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 127, poz. 1090, Nr 141, poz. 1178, Nr 153, poz. 1271, Nr 169, poz. 1387, Nr 199, poz. 1672 i Nr 200, poz. 1679, Nr 216, poz. 1824 oraz z 2003 r. Nr 80, poz. 718, Nr 135, poz. 1268, Nr 137, poz. 1302 i Nr 193, poz. 1884.

¹⁶⁾ Zmiany ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2001 r. Nr 122, poz. 1321 i Nr 154, poz. 1800 i 1802, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 74, poz. 676 i Nr 166, poz. 1360 oraz z 2003 r. Nr 50, poz. 424, Nr 113, poz. 1070, Nr 130, poz. 1188 i Nr 170, poz. 1652.

- 2) rodzaj i liczbę rzeczy ruchomych, jakie w danym roku kalendarzowym mogą być w tym celu pobrane,

uwzględniając w szczególności potrzeby związane z prowadzeniem poboru, przeprowadzaniem ćwiczeń wojskowych, w tym organizowanych z zastosowaniem natychmiastowego stawiennictwa żołnierzy rezerwy i sprawdzaniem gotowości mobilizacyjnej Sił Zbrojnych.

Art. 209.

1. Czas wykonywania świadczeń rzeczowych nie może przekraczać jednorazowo w przypadku pobrania przedmiotu świadczenia:

- 1) w celu sprawdzenia gotowości mobilizacyjnej Sił Zbrojnych - czterdziestu ośmiu godzin,

[2) w związku z ćwiczeniami wojskowymi - siedmiu dni,]

<2) w związku z ćwiczeniami wojskowymi lub ćwiczeniami w jednostkach przewidzianych do militaryzacji - siedmiu dni,>

- 3) w związku z ćwiczeniami w obronie cywilnej lub ćwiczeniami praktycznymi w zakresie powszechnej samoobrony - dwudziestu czterech godzin.

2. Nałożenie obowiązku świadczenia rzeczowego może nastąpić najwyżej trzy razy w roku, z tym że w wymiarze określonym w ust. 1 pkt 2 - tylko jeden raz.

3. Do czasu wykonywania świadczeń rzeczowych, o którym mowa w ust. 1, wlicza się czas niezbędny do dostarczenia przedmiotu świadczenia do wskazanego miejsca oraz jego powrotu do miejsca postoju (przechowywania), nie więcej jednak niż dwie godziny.

4. Ograniczenie, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy używania nieruchomości udostępnianych na czas przeprowadzenia rejestracji przedpoborowych oraz poboru.

[5. Ograniczeń, o których mowa w ust. 1 i 2 oraz w art. 210 i 211, nie stosuje się do używania nieruchomości i rzeczy ruchomych udostępnionych w celu zwalczania klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidacji ich skutków.]

<5. Ograniczeń, o których mowa w ust. 1 i 2 oraz w art. 210 i 211, nie stosuje się do używania nieruchomości i rzeczy ruchomych udostępnionych w celu zwalczania klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków.>

Art. 210.

[1. Decyzję o przeznaczeniu nieruchomości lub rzeczy ruchomej na cele świadczeń rzeczowych wydaje wójt lub burmistrz (prezydent miasta) na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień lub właściwego organu obrony cywilnej.]

- <1. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) wydaje decyzję administracyjną o przeznaczeniu nieruchomości lub rzeczy ruchomej na cele świadczeń rzeczowych, w tym planowanych do wykonania w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, na wniosek organów i kierowników jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 202 ust. 1.>**

2. Decyzję, o której mowa w ust. 1, doręcza się posiadaczowi nieruchomości lub rzeczy ruchomej oraz wnioskodawcy na piśmie wraz z uzasadnieniem.

w art. 209: nowe brzmienia pkt 2 w ust. 1 i ust. 5 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

w art. 210: nowe brzmienie ust. 1 i dodany ust. 4 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

3. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje posiadaczowi nieruchomości lub rzeczy ruchomej oraz wnioskodawcy odwołanie do wojewody, w terminie czternastu dni od dnia doręczenia decyzji. Decyzja ta może być zmieniona przez wojewodę również z urzędu, jeżeli została wydana z naruszeniem przepisów prawa.
- <4. W decyzji, o której mowa w ust. 1, można zobowiązać posiadaczy nieruchomości lub rzeczy ruchomych do wykonania tych świadczeń bez odrębnego wezwania.>**

Art. 211.

[1. Posiadacz nieruchomości lub rzeczy ruchomej, wobec którego wydano ostateczną decyzję o przeznaczeniu nieruchomości lub rzeczy ruchomej na cele świadczeń rzeczowych, może być, na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień lub właściwego organu obrony cywilnej, wezwany przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) do wykonania tego świadczenia.]

- <1. Posiadacz nieruchomości lub rzeczy ruchomej, wobec którego wydano ostateczną decyzję administracyjną o przeznaczeniu nieruchomości lub rzeczy ruchomej na cele świadczeń rzeczowych, może być, na wniosek organów i kierowników jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 202 ust. 1, wezwany przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) do wykonania tego świadczenia.>**
2. Wezwanie, o którym mowa w ust. 1, doręcza się na czternaście dni przed terminem wykonania świadczenia, z wyjątkiem przypadków, w których wykonanie świadczenia następuje w celu sprawdzenia gotowości mobilizacyjnej Sił Zbrojnych.
3. Od wezwania, o którym mowa w ust. 1, odwołanie nie przysługuje.
4. Wezwaniu, o którym mowa w ust. 1, nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności w terminie w nim określonym.
5. Posiadacz, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany oddać do używania przedmiot świadczenia w terminie i miejscu wskazanym w wezwaniu.
6. Przepisy art. 60 i 61 stosuje się odpowiednio.

nowe brzmienia ust. 1 w art. 211 i ust. 2 w art. 212 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 212.

1. Posiadacze nieruchomości i rzeczy ruchomych, wobec których wydano ostateczną decyzję o przeznaczeniu tych nieruchomości i rzeczy ruchomych na cele świadczeń rzeczowych, są obowiązani informować wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) o rozporządzeniu tą nieruchomością lub rzeczą ruchomą.
- [2. Terenowe organy administracji rządowej oraz organy samorządu terytorialnego są obowiązane, na żądanie wojskowych komendantów uzupełnień lub właściwych organów obrony cywilnej, informować je, według posiadanych ewidencji, o stanie nieruchomości i rzeczy ruchomych mogących być przedmiotem świadczeń rzeczowych.]*
- <2. Organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorcy są obowiązani, na żądanie wojskowych komendantów uzupełnień oraz właściwych organów obrony cywilnej, do udzielania informacji, według posiadanych ewidencji, o stanie nieruchomości i rzeczy ruchomych mogących być przedmiotem świadczeń rzeczowych.>**

Art. 213.

1. Posiadacz przedmiotu świadczenia wezwany do wykonania świadczenia jest obowiązany oddać go do używania w stanie przydatnym do użytku wraz z dotyczącymi go dokumentami.
2. Biorący przedmiot świadczenia jest obowiązany używać go w sposób odpowiadający jego właściwościom i przeznaczeniu. Biorący ponosi zwykłe koszty i inne ciężary związane z utrzymaniem przedmiotu świadczenia, a poczynione przez niego wydatki lub nakłady na przedmiot świadczenia nie podlegają zwrotowi.
3. Biorący przedmiot świadczenia jest odpowiedzialny za jego utratę lub uszkodzenia oraz za szkody wynikłe z używania go w sposób sprzeczny z jego właściwościami lub przeznaczeniem.
4. Biorący jest obowiązany zwrócić posiadaczowi przedmiot świadczenia w stanie niepogorszonym. Biorący nie ponosi odpowiedzialności za zużycie przedmiotu świadczenia będące następstwem prawidłowego używania.
5. Biorący przedmiot świadczenia jest odpowiedzialny za szkody wynikłe z niezwrócenia go w terminie oraz z tytułu napraw wykonywanych po tym terminie wskutek uszkodzeń powstałych w czasie używania go przez biorącego.
6. Roszczenia posiadacza przeciwko biorącemu, o których mowa w ust. 3-5, przedawniają się z upływem roku od dnia zwrotu przedmiotu świadczenia.

Art. 214.

1. Za używanie przedmiotu świadczenia rzeczowego przysługuje jego posiadaczowi ryczałt w wysokości odpowiadającej szkodzie poniesionej wskutek jego dostarczenia oraz stawce jego amortyzacji.
2. Ryczałt za używanie przedmiotu świadczenia rzeczowego wypłaca jednostka organizacyjna, na której rzecz świadczenie zostało wykonane.

[Art. 215.

Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) *szczegółowe zasady i tryb planowania oraz nakładania obowiązku świadczeń rzeczowych i ich wykonywania,*
- 2) *tryb żądania i składania informacji, o których mowa w art. 212,*
- 3) *tryb dochodzenia roszczeń, o których mowa w art. 213, z dopuszczeniem drogi postępowania sądowego,*
- 4) *ryczałty za używanie poszczególnych rodzajów przedmiotów świadczeń rzeczowych.]*

nowe brzmienie art. 215 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<Art. 215.

1. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) **tryb i zakres planowania i nakładania obowiązku świadczeń rzeczowych, przeznaczania do tych świadczeń i zwalniania z nich oraz ich wykonywania,**

- 2) rodzaje planów, zestawień i wykazów świadczeń rzeczowych prowadzonych przez wojewodę, terenowe organy administracji wojskowej, organy samorządu terytorialnego i jednostki organizacyjne, na rzecz których może być wykonywane świadczenie rzeczowe,
 - 3) wzory decyzji administracyjnych, wniosków, wezwań w sprawach świadczeń rzeczowych,
 - 4) tryb i zakres żądania oraz przekazywania informacji, o których mowa w art. 212,
 - 5) tryb oddania, przyjęcia i zwrotu przedmiotu świadczeń rzeczowych oraz tryb dochodzenia roszczeń, o których mowa w art. 213,
 - 6) wykaz dobowych stawek ryczałtu za używanie poszczególnych przedmiotów świadczeń rzeczowych, o których mowa w art. 214.
2. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, należy uwzględnić w szczególności priorytet zadań realizowanych przez Siły Zbrojne lub zadań realizowanych na ich rzecz; obowiązek informowania się organów i jednostek organizacyjnych właściwych w sprawach świadczeń rzeczowych oraz ich powiadamiania przez osoby zobowiązane do wykonywania tych świadczeń o sytuacjach i okolicznościach mających wpływ na ich wykonanie; sposób i miejsce przechowywania dokumentów oraz zakres udostępniania lub doręczania planów, zestawień i wykazów świadczeń rzeczowych, bądź ich wyciągów, lub innych dokumentów sporządzanych w tych sprawach; możliwość przechowywania i doręczania wezwań w sprawach świadczeń rzeczowych przez organy lub jednostki organizacyjne, na rzecz których będzie wykonywane świadczenie rzeczowe; możliwość dokonywania oględzin nieruchomości i rzeczy ruchomych, które mogą być lub są przedmiotem świadczeń rzeczowych; dopuszczenie drogi postępowania sądowego w dochodzeniu roszczeń, o których mowa w art. 213, a także fakt, że ryczałt za używanie poszczególnych przedmiotów świadczeń rzeczowych podlega corocznej waloryzacji.>

<Art. 215a.

Wojewoda koordynuje na obszarze województwa działalność organów samorządu terytorialnego w zakresie planowania i nakładania obowiązku świadczeń rzeczowych, w tym:

- 1) prowadzi zbiorczy wykaz świadczeń rzeczowych przewidzianych do realizacji na obszarze województwa,
- 2) planuje wydatki finansowe związane z nakładaniem obowiązku świadczeń rzeczowych na obszarze województwa,
- 3) nadzoruje zadania związane z planowaniem, typowaniem i nakładaniem świadczeń rzeczowych na obszarze województwa,
- 4) analizuje potrzeby i możliwości realizacji świadczeń rzeczowych przez organy gminy na obszarze województwa, a w razie potrzeby wskazuje wójta lub burmistrza (prezydenta miasta), który może zrealizować zadania nałożenia tych świadczeń,
- 5) może wystąpić do wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) z wnioskiem o przeznaczenie nieruchomości na cele świadczeń rzeczowych w związku z użyciem ich w czasie poboru.>

dodany art. 215a
wchodzi w życie z dn.
1.07.2004 r. (Dz.U. z
2003 r. Nr 210, poz.
2036)

Rozdział 3

Świadczenia w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny

Art. 216.

[1. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny osoby podlegające obowiązkowi świadczeń osobistych (art. 200 ust. 1) mogą być w każdym czasie powołane do wykonania w ramach tego obowiązku różnego rodzaju prac doraźnych na rzecz Sił Zbrojnych, obrony cywilnej lub państwowych jednostek organizacyjnych wykonujących zadania dla potrzeb obrony Państwa.]

<1. Osoby podlegające obowiązkowi świadczeń osobistych mogą być w każdym czasie w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny powołane do wykonania różnego rodzaju prac doraźnych na rzecz Sił Zbrojnych, obrony cywilnej lub jednostek organizacyjnych wykonujących zadania na potrzeby obrony państwa.>

2. Czas wykonywania świadczeń osobistych nie może przekraczać jednorazowo siedmiu dni.

Art. 217.

[1. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny urzędy i instytucje państwowe, przedsiębiorcy i inne jednostki organizacyjne, organizacje społeczne oraz osoby fizyczne mogą być zobowiązane do wykonania świadczeń rzeczowych, polegających na oddaniu posiadanych nieruchomości i rzeczy ruchomych do używania przez Siły Zbrojne, jednostki organizacyjne obrony cywilnej lub państwowe jednostki organizacyjne wykonujące zadania dla potrzeb obrony Państwa.]

<1. Organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy i inne jednostki organizacyjne, organizacje społeczne oraz osoby fizyczne mogą być w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny zobowiązane do wykonania świadczeń rzeczowych, polegających na oddaniu posiadanych nieruchomości i rzeczy ruchomych do używania przez Siły Zbrojne, jednostki organizacyjne obrony cywilnej lub jednostki organizacyjne wykonujące zadania na potrzeby obrony państwa.>

2. Przedmioty świadczeń rzeczowych podlegają zwrotowi po ustaniu potrzeby ich używania.

nowe brzmienie ust. 1 w art. 216 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

nowe brzmienia ust. 1 w art. 217 i art. 218 wchodzi w życie jw.

[Art. 218.

Dobra kulturalne objęte ochroną specjalną w rozumieniu Konwencji Haskiej z dnia 14 maja 1954 r. o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego (Dz.U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212) nie mogą być przedmiotem świadczeń rzeczowych. Dobra kulturalne korzystające w rozumieniu tej konwencji z ochrony ogólnej mogą być przedmiotem świadczeń rzeczowych jedynie za zgodą właściwego organu służby konserwatorskiej.]

<Art. 218.

Dobra kultury objęte ochroną specjalną w rozumieniu Konwencji Haskiej z dnia 14 maja 1954 r. o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego

(Dz.U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212) lub ochroną wzmocnioną w rozumieniu Drugiego Protokołu do tej Konwencji z dnia 26 marca 1999 r. nie mogą być przedmiotem świadczeń rzeczowych. Dobra kultury podlegające w rozumieniu tej Konwencji ochronie ogólnej mogą być przedmiotem świadczeń rzeczowych jedynie za zgodą wojewódzkiego konserwatora zabytków.>

[Art. 219.

1. *Obowiązek świadczeń osobistych i rzeczowych nakłada wójt lub burmistrz (prezydent miasta).*
2. *Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, kategorie osób zwolnionych od obowiązku świadczeń osobistych, nieruchomości i rzeczy ruchome, które nie mogą być przedmiotami świadczeń rzeczowych, zasady i tryb nakładania obowiązku świadczeń osobistych i rzeczowych oraz ich wykonywania, obowiązki i uprawnienia użytkowników przedmiotów świadczeń rzeczowych oraz uprawnienia osób wykonujących świadczenia osobiste, zasady i tryb odpłatności za używanie przedmiotów świadczeń rzeczowych oraz ustalania i wypłacania odszkodowań za szkody w nich powstałe.]*

nowe brzmienie art. 219 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

<Art. 219.

1. **Obowiązek świadczeń osobistych i rzeczowych nakłada wójt lub burmistrz (prezydent miasta) na podstawie doraźnie zgłoszonych wniosków przez organy i kierowników jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 202 ust. 1, a także dowódców jednostek wojskowych.**
2. **Decyzji o nałożeniu obowiązku świadczenia nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności w terminie w niej określonym.**
3. **Wójt, burmistrz (prezydent miasta) w szczególnych sytuacjach, może nakładać obowiązek świadczeń osobistych lub rzeczowych również w drodze obwieszczeń lub w inny sposób.**
4. **Obowiązkowi świadczeń osobistych nie podlegają osoby reklamowane od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej.**
5. **Do świadczeń osobistych wykonywanych w czasie mobilizacji i wojny stosuje się odpowiednio przepisy art. 200 ust. 1 i 2, art. 201 ust. 3, art. 204-206a i art. 207a.**
6. **Do świadczeń rzeczowych wykonywanych w czasie mobilizacji i wojny stosuje się odpowiednio przepisy art. 208 ust. 4, art. 209 ust. 3, art. 211-214 i art. 215a.**
7. **Osoby przeznaczone w czasie pokoju do wykonania świadczeń osobistych lub rzeczowych, są obowiązane do ich wykonania w terminie i miejscu określonym w decyzji o przeznaczeniu lub w wezwaniu do wykonania tych świadczeń.**
8. **Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia:**
 - 1) tryb i zakres nakładania obowiązku świadczeń osobistych i rzeczowych,
 - 2) wzory decyzji administracyjnych, wniosków i obwieszczeń oraz zaświadczeń wydawanych w sprawach świadczeń osobistych i rzeczowych,
 - 3) szczegółowe zasady i tryb odpłatności za używanie przedmiotów świadczeń rzeczowych,

- 4) tryb i sposób ustalania i wypłacania odszkodowań za szkody w nich powstałe,
 - 5) tryb wypłacania ryczałtu i należności pieniężnych za wykonanie świadczeń osobistych, a także dokumenty składane w celu ich wypłacania.
9. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 8, należy uwzględnić w szczególności priorytet zadań realizowanych przez Siły Zbrojne lub zadań realizowanych na ich rzecz; obowiązek informowania się tych organów oraz ich powiadamiania przez osoby zobowiązane do wykonywania świadczeń o sytuacjach i okolicznościach mających wpływ na ich wykonanie; możliwość dokonania odpłatności za używanie przedmiotu świadczenia rzeczowego lub wypłacenia ryczałtu i należności pieniężnych za wykonanie świadczenia osobistego nie wcześniej niż po wykonaniu tego świadczenia oraz obowiązek ich zwrotu w przypadku nienależnej wypłaty.>

Art. 220.

Osobom obowiązującym do wykonywania świadczeń osobistych i członkom ich rodzin przysługują uprawnienia określone w art. 206.

Rozdział 4 **Świadczenia szczególne**

Art. 221.

1. Terenowe organy administracji rządowej, instytucje państwowe, organy samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorcy i inne jednostki organizacyjne mogą być zobowiązane do odpłatnego:
 - 1) dostosowania posiadanych nieruchomości i rzeczy ruchomych do potrzeb obrony Państwa, w sposób niezменяjący ich właściwości i przeznaczenia,
 - 2) przystosowania budowanych (przebudowywanych i rozbudowywanych) obiektów budowlanych oraz wytwarzanych rzeczy ruchomych do potrzeb obrony Państwa, w sposób niezменяjący ich właściwości i przeznaczenia,
 - 3) gromadzenia, przechowywania i konserwacji przedmiotów niezbędnych do wykonania czynności, o których mowa w pkt 1 i 2.
2. Terenowe organy administracji rządowej, instytucje państwowe, organy samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorcy i inne jednostki organizacyjne mogą być zobowiązane do odpłatnego wykonania zadań mobilizacyjnych na rzecz Sił Zbrojnych.
3. Obowiązki i zadania, o których mowa w ust. 1 i 2, są finansowane z budżetu państwa.

Art. 222.

1. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa organy właściwe do nakładania obowiązków i zadań, o których mowa w art. 221 ust. 1 i 2.
2. W sprawach, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

3. Wykonanie obowiązku lub zadania następuje na podstawie umowy zawartej z wykonawcą przez właściwy organ.

Art. 223.

2. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zasady i tryb nakładania i wykonywania obowiązków i zadań, o których mowa w art. 221 ust. 1 i 2, zasady odpłatności za ich wykonanie oraz zasady przeprowadzania przez właściwe organy kontroli ich wykonywania.

<Rozdział 5

Ewidencja świadczeń

Art. 223a.

1. **Wojskowi komendanci uzupełnień prowadzą z upoważnienia Ministra Obrony Narodowej ewidencję wojskową osób fizycznych, osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej podlegających obowiązkowi świadczeń na rzecz obrony oraz rzeczy ruchomych i nieruchomości będących lub mogących być przedmiotem świadczeń rzeczowych, których świadczeniobiorcą są lub mogą być Siły Zbrojne.** ust. 1 w art. 223 skreślony
2. **Ewidencję wojskową, o której mowa w ust. 1, w zakresie osób fizycznych, osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej przeznaczonych do wykonania świadczeń na rzecz obrony wykonywanych na rzecz jednostek wojskowych oraz rzeczy ruchomych i nieruchomości będących przedmiotem świadczeń rzeczowych w jednostkach wojskowych prowadzą również dowódcy tych jednostek.** dodany rozdz. 5 (art. 223a) wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)
3. **Wojskowi komendanci uzupełnień udostępniają dowódcom jednostek wojskowych dane z ewidencji wojskowej, o której mowa w ust. 1, w tym ewidencję osób fizycznych, osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej przeznaczonych do wykonania świadczeń na rzecz obrony wykonywanych na rzecz tych jednostek oraz rzeczy ruchomych i nieruchomości będących przedmiotem świadczeń rzeczowych w tych jednostkach.**
4. **Ewidencję wojskową, o której mowa w ust. 1, na szczeblu centralnym prowadzi w systemie informatycznym szef komórki organizacyjnej Ministerstwa Obrony Narodowej właściwy w sprawach zarządzania zasobami osobowymi.**
5. **Organy administracji publicznej i przedsiębiorcy obowiązani są do bezpłatnego udostępniania niezbędnych danych w celu ich przetwarzania w ewidencji wojskowej, o której mowa w ust. 1.**
6. **Do ewidencji wojskowej prowadzonej na szczeblu centralnym, w ramach udostępniania danych, niezbędnych dla jej prowadzenia, przekazuje się na nośniku optycznym, magnetycznym lub w drodze teletransmisji dane z centralnej ewidencji pojazdów i gromadzi się dane określone w art. 80b ust. 1 pkt 1 lit. a-c, f i h, pkt 5 lit. a-c i pkt 6 lit. b ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym.**
7. **Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje rzeczy ruchomych i nieruchomości podlegających ewidencji wojskowej, zakres**

i sposób prowadzenia ewidencji, z uwzględnieniem w szczególności danych osobowych osób podlegających obowiązkowi świadczeń na rzecz obrony, w tym właścicieli, posiadaczy lub użytkowników rzeczy ruchomych i nieruchomości objętych ewidencją, sposób zbierania, utrwalania i przechowywania danych, a także tryb i zakres ich udostępniania.>

DZIAŁ VIII

Przepisy karne, przejściowe i końcowe

Rozdział 1

Przepisy karne

Art. 224.

Kto wbrew obowiązkom wynikającym z ustawy lub przepisów wydanych na jej podstawie:

- 1) nie zgłasza się do rejestracji albo nie stawia się przed komisją lekarską lub komisją poborową w określonym terminie i miejscu albo nie przedstawia dokumentów, których przedstawienie zostało nakazane,
- 2) nie zgłasza się w celu uregulowania stosunku do powszechnego obowiązku obrony,
- 3) nie zgłasza się w określonym terminie i miejscu na wezwanie właściwych organów w sprawach dotyczących powszechnego obowiązku obrony oraz odmawia poddania się badaniom lekarskim,
- 3a) nie zawiadamia wojskowego komendanta uzupełnień właściwego ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące pracownika o jego zatrudnieniu i zwolnieniu oraz o kwalifikacjach i zajmowanym stanowisku,
- 3b) nie zawiadamia wojskowego komendanta uzupełnień właściwego ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące studenta (ucznia) o przyjęciu go do szkoły, skreśleniu z listy studentów (uczniów), wydaleniu, udzieleniu mu urlopu w nauce oraz o ukończeniu przez niego studiów (nauki),
- 4) nie dopełnia w określonym terminie wojskowego obowiązku meldunkowego,
- 5) zmienia miejsce pobytu bez uzyskania zezwolenia dowódcy jednostki wojskowej,
- 6) opuszcza terytorium Państwa lub przebywa za granicą bez zezwolenia organów wojskowych,
podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 225.

1. Kto bez usprawiedliwionej przyczyny:

- 1) będąc żołnierzem rezerwy nie zgłasza się w określonym terminie i miejscu na ćwiczenia wojskowe trwające do dwudziestu czterech godzin,
- 2) będąc przeznaczony do szkolenia poborowych lub ćwiczeń w obronie cywilnej nie zgłasza się w określonym terminie i miejscu do tej służby,

- 3) posiadając przydział organizacyjno-mobilizacyjny do jednostki przewidzianej do militaryzacji nie zgłasza się w określonym terminie i miejscu do odbycia ćwiczeń w tej jednostce,

podlega karze aresztu do 30 dni albo karze grzywny.

2. Tej samej karze podlega, kto:

- 1) uporczywie uchyla się od wykonywania poleceń służbowych w czasie odbywania szkolenia poborowych lub ćwiczeń w obronie cywilnej albo w czasie odbywania ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji,
- 2) w czasie odbywania ćwiczeń w jednostce przewidzianej do militaryzacji samowolnie opuszcza wyznaczone miejsce przebywania.

Art. 226.

Kto uporczywie uchyla się od wykonania obowiązków w zakresie powszechnej samoobrony ludności,

podlega karze grzywny.

Art. 227.

1. Kto wbrew obowiązkom wynikającym z ustawy lub przepisów wydanych na jej podstawie:

- 1) uchyla się od wykonania obowiązku świadczenia osobistego lub rzeczowego,
- 2) nie zawiadamia właściwego organu o rozporządzeniu nieruchomości lub rzeczą ruchomą przeznaczoną na cele świadczeń rzeczowych,

podlega karze aresztu do 30 dni albo karze grzywny.

2. Tej samej karze podlega, kto umyślnie utrudnia lub uniemożliwia wykonanie świadczenia osobistego lub rzeczowego.

Art. 228.

Kto w celu trwałego uchylenia się od obowiązku służby wojskowej albo innej służby przewidzianej w ustawie dopuszcza się czynu określonego w art. 224,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 2.

art. 229-235 utraciły moc

Art. 236.

Kto będąc przeznaczony do szkolenia poborowych lub ćwiczeń w obronie cywilnej uchyla się od ich odbywania,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

art. 237 i 238 utraciły moc

Art. 239.

Obywatel polski, który - w celu uchylenia się od obowiązku służby wojskowej lub innej służby przewidzianej w ustawie - w czasie mobilizacji lub wojny przebywając czasowo za granicą nie zgłasza niezwłocznie swego adresu w najbliższym polskim urzędzie konsularnym (przedstawicielstwie dyplomatycznym) lub nie spełnia wyda-

nych przez ten urząd (przedstawicielstwo) nakazów dotyczących wykonania obowiązku służby,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 240.

Kto w czasie mobilizacji lub wojny będąc powołany do czynnej służby wojskowej nie zgłasza się do tej służby w określonym terminie i miejscu,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 2.

Art. 241.

1. Kto w czasie mobilizacji lub wojny w celu trwałego uchylecia się od obowiązku służby wojskowej:

- 1) nie zgłasza się do rejestracji albo nie stawia się przed komisją lekarską lub komisją poborową w określonym terminie i miejscu albo nie przedstawia dokumentów, których przedstawienie zostało nakazane,
- 2) nie zgłasza się w celu uregulowania stosunku do powszechnego obowiązku obrony,
- 3) nie zgłasza się w określonym terminie i miejscu na wezwanie właściwych organów w sprawach dotyczących powszechnego obowiązku obrony,
- 4) nie dopełnia w określonym terminie wojskowego obowiązku meldunkowego,
- 5) zmienia miejsce pobytu bez uzyskania zezwolenia dowódcy jednostki wojskowej,
- 6) opuszcza terytorium Państwa lub przebywa za granicą bez zezwolenia organów wojskowych,
- 7) powoduje u siebie lub dopuszcza, by kto inny spowodował u niego, uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia,
- 8) wprowadza w błąd właściwy organ,
- 9) będąc powołany do czynnej służby wojskowej nie zgłasza się do tej służby w określonym terminie i miejscu,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5.

2. Tej samej karze podlega, kto w czasie mobilizacji lub wojny powoduje u innej osoby uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia albo wprowadza w błąd właściwy organ w celu uzyskania dla niej zwolnienia od obowiązku służby wojskowej lub odroczenia tej służby.

Art. 242.

1. Kto, w czasie mobilizacji lub wojny, wbrew obowiązkom wynikającym z ustawy lub przepisów wydanych na jej podstawie:

- 1) uchyla się od wykonania obowiązku świadczenia osobistego lub rzeczowego,
- 2) nie zawiadamia właściwego organu o rozporządzeniu nieruchomością lub rzeczą ruchomą przeznaczoną na cele świadczeń rzeczowych,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

2. Tej samej karze podlega, kto w czasie mobilizacji lub wojny utrudnia lub uniemożliwia wykonanie świadczenia osobistego lub rzeczowego.

Art. 243.

1. W sprawach o czyny określone w art. 224-242, jeżeli czyn polega na nieuczynieniu zadość obowiązkowi stawienia się do służby lub zgłoszenia do właściwego organu, przedawnienie ścigania i wyrokowania biegnie od chwili uczynienia zadość temu obowiązkowi lub od chwili, w której na sprawcy obowiązek przestał ciążyć.

[2. Przedawnienie ścigania i wyrokowania w sprawach o czyny określone w art. 228 oraz 237-241 nie biegnie w czasie samowolnego przebywania sprawcy za granicą.]

<2. Przedawnienie ścigania i wyrokowania w sprawach o czyny określone w art. 228 i 239-241 nie biegnie w czasie samowolnego przebywania sprawcy za granicą.>

w art. 245:
art. 230 utracił moc

nowe brzmienie art. 245 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

Art. 244.

1. W czasie mobilizacji lub wojny osoby pełniące służbę w obronie cywilnej lub w jednostkach zmilitaryzowanych albo do niej powołane ponoszą odpowiedzialność karną za przestępstwa popełnione w związku z tą służbą, według przepisów odnoszących się do żołnierzy w czynnej służbie wojskowej.
2. Sprawy o przestępstwa określone w ust. 1 należą do właściwości sądów wojskowych.
3. W rozumieniu przepisów karnych w czasie mobilizacji lub wojny:
- 1) niezgłoszenie się do służby w obronie cywilnej lub w jednostkach zmilitaryzowanych w określonym terminie i miejscu jest równoznaczne z niezgłoszeniem się do pełnienia służby wojskowej,
 - 2) obowiązek służby w obronie cywilnej i w jednostkach zmilitaryzowanych jest równoznaczny z obowiązkiem służby wojskowej,
 - 3) służba w obronie cywilnej i w jednostkach zmilitaryzowanych jest równoznaczna z czynną służbą wojskową,
 - 4) niewykonanie lub odmowa wykonania polecenia przełożonego, wydanego w sprawach służbowych osobie pełniącej służbę w obronie cywilnej lub w jednostce zmilitaryzowanej, jest równoznaczna z niewykonaniem lub odmową wykonania rozkazu.

w ust. 2 w art. 243:
art. 237 i 238 utracił moc

nowe brzmienie ust. 2 w art. 243 wchodzi w życie z dn. 1.07.2004 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2036)

[Art. 245.

Sprawy o przestępstwa określone w art. 230 oraz 237-241 należą do właściwości sądów wojskowych.]

<Art. 245.

Sprawy o przestępstwa określone w art. 239-241 należą do właściwości sądów wojskowych.>

Rozdział 2

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 246.

Przewidzianym w ustawie obowiązkom służby wojskowej, służby w obronie cywilnej i służby w jednostkach zmilitaryzowanych oraz świadczeń osobistych nie podlegają osoby pełniące służbę wojskową z mocy szczególnego obowiązku określonego w przepisach o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

Art. 247.

1. W czasie obowiązywania stanu wojennego stosuje się w zakresie obowiązku służby wojskowej, służby w obronie cywilnej i służby w jednostkach zmilitaryzowanych oraz świadczeń na rzecz obrony przepisy obowiązujące w czasie wojny, jeżeli Prezydent wprowadzając stan wojenny nie postanowi inaczej. art. 248 skreślony
2. W czasie obowiązywania stanu wyjątkowego stosuje się w zakresie obowiązku służby w jednostkach zmilitaryzowanych oraz w zakresie świadczeń na rzecz obrony przepisy obowiązujące w czasie wojny, jeżeli organ wprowadzający stan wyjątkowy nie postanowi inaczej.

Art. 249.

1. Tracą moc wszelkie dotychczasowe przepisy dotyczące przedmiotów unormowanych w ustawie.
2. W szczególności tracą moc:
 - 1) ustawa z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz.U. z 1963 r. Nr 20, poz. 108),
 - 2) ustawa z dnia 26 lutego 1951 r. o terenowej obronie przeciwlotniczej (Dz.U. Nr 14, poz. 109),
 - 3) dekret z dnia 24 czerwca 1953 r. o dostarczaniu środków transportowych dla potrzeb obrony Państwa (Dz.U. z 1953 r. Nr 34, poz. 142 i z 1956 r. Nr 58, poz. 270),
 - 4) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o świadczeniach osobistych (Dz.U. z 1939 r. Nr 55, poz. 354),
 - 5) ustawa z dnia 30 marca 1939 r. o komunikacjach w służbie obrony Państwa (Dz.U. Nr 29, poz. 195 z późniejszymi zmianami),
 - 6) ustawa z dnia 30 marca 1939 r. o powszechnym obowiązku świadczeń rzeczowych (Dz.U. Nr 30, poz. 200).